

LAPINLAHDEN KUNTA

Talousarvio 2019

Taloussuunnitelma 2019 – 2021

SISÄLLYS

1	KUNNANJOHTAJAN KATSAUS.....	3
2	VUODEN 2019 TALOUSARVION JA VV 2020-2021 TALOUSSUUNNITELMAN YLEISET PERUSTEET....	4
2.1	Yleinen taloudellinen kehitys.....	4
2.2	Kuntatalous vuosina 2019-2021.....	4
2.3	Lapinlahden kuntastrategia 2018 – 2022.....	5
2.4	Lapinlahden kunnan vuoden 2019 talousarvion yleiset perusteet.....	6
2.5	Konserniohjaus talousarviossa.....	6
2.6	Talousarvion hyväksyminen ja sitovuustaso.....	7
2.7	Tuloslaskelmaosa.....	8
2.8	Talouden tasapainottaminen.....	11
3	KÄYTTÖTALOUSOSA.....	12
3.1	KUNNANVALTUUSTO.....	12
3.2	KESKUSVAALILAUTAKUNTA.....	12
3.2.1	Vaalit (tulosalue).....	12
3.3	TARKASTUSLAUTAKUNTA.....	13
3.3.1	Tarkastustoimi (tulosalue).....	13
3.4	KUNNANHALLITUS.....	14
3.4.1	Hallintokeskus.....	14
3.4.2	Yleishallinto (tulosalue).....	15
3.4.3	Kehittämispalvelut (tulosalue).....	17
3.4.4	Työllistäminen (tulosalue).....	19
3.4.5	Projektit (tulosalue).....	21
3.5	PALVELULAUTAKUNTA.....	26
3.5.1	Sosiaali- ja terveysosasto.....	26
3.5.2	Sosiaalityö (tulosalue).....	26
3.5.3	Vammais- ja kehitysvammopalvelut (tulosalue).....	26
3.5.4	Perusterveydenhuolto (tulosalue).....	26
3.5.5	Erikoissairaanhoido (tulosalue).....	44
3.5.6	Vanhuspalvelut (tulosalue).....	45
3.5.7	Ruokapalvelu (tulosalue).....	48
3.5.8	Ympäristöterveydenhuolto (tulosalue).....	49
3.5.9	Sivistysosasto.....	53
3.5.10	Perusopetus (tulosalue).....	53
3.5.11	Lukio (tulosalue).....	56
3.5.12	Kulttuuri- ja nuorisopalvelut (tulosalue).....	59
3.5.13	Varhaiskasvatus (tulosalue).....	66
3.5.14	Tukipalvelut (tulosalue).....	68
3.6	TEKNINEN LAUTAKUNTA.....	72
3.6.1	Tekninen osasto.....	72
3.6.2	Tekniset palvelut (tulosalue).....	72
3.7	YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA.....	78
3.7.1	Ympäristöpalvelut (tulosalue).....	79
4	Investointiosa.....	84
4.1	Investoinnit hankkeittain.....	85
5	TALOUSARVIOLASKELMAT.....	86
5.1	Talousarvioehdotus tulosalueittain.....	86
5.2	Tuloslaskelma (ulkoinen) ja tunnusluvut 2019 - 2021.....	87
5.3	Rahoituslaskelma ja tunnusluvut 2019 – 2021.....	88
6	LIITE.....	89
6.1	Organisaatiokaavio ja talousarviorakenne.....	90

1 KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Matin- ja Liisan koulukeskuksen investoinnit alkavat

Vuoden 2018 aikana Suomen taloudessa jatkui selkeä kasvun kausi. Myönteinen talouden kehitys näkyi valtakunnallisesti hyvänä työllisyyskehityksenä. Työllisyys kasvoi myös Pohjois-Savossa ja Lapinlahdella. Lapinlahden työttömyysaste on syyskuun 2018 lopussa 9,5 prosenttia, kun se oli vuoden 2017 syyskuussa vielä 10,6 prosenttia. Lapinlahden asukasluku on edelleen pienentynyt, mutta kulmakerroin on loiventunut selvästi edellisen vuoden kehitykseen nähden. Väkiluvun väheneminen johtuu pääasiassa kuolleiden enemmyydestä, muuttotaseen osalta olemme lähellä tasapainoa.

Vuoden 2019 talousarvio on laadittu paremmista lähtökohdista kuin vuosi takaperin. Taseeseen muodostui vuoden 2017 jälkeen noin 1 M€ ylijäämää ja myös vuosi 2018 näyttää toteutuvan kokonaistuloksen osalta talousarvion mukaisesti. Kunnanhallituksen asettama talousarvioraami vuodelle 2019 tavoitteli vajaan 0,5 M€ ylijäämäistä tulosta. Raamiin pääseminen on edellyttänyt valmistelussa edelleen tiukkaa menokuria ja jo vuonna 2017 aloitettujen talouden sopeutustoimien päättävistä loppuunsaattamista. Verotulot tulevat kasvamaan kuluvan vuoden tasosta noin 2,5 %, mutta samaan aikaan valtionosuudet pienenevät lähes 1 M€. Koko organisaation toimintakulut kasvavat vuoden 2018 talousarvioon nähden noin 0,8 M€:lla. Kun otetaan huomioon palkankorotukset ja kilpailukykysovimuksen päättymisen vaikutus, on toiminnan kulukehitys käytännössä miinusmerkkinen.

Investointien osalta vuosi 2019 aloittaa useamman vuoden jatkumon koululaisten oppimisympäristöjen modernisoinnissa ja tilojen terveellisyysvarmistamisessa. Talousarviovuonna aloitetaan uuden alakoulun ja ruokalan rakentaminen Matin- ja Liisan koulukeskukseen. Toinen taloudellisesti merkittävä investointi on Juustolantien parantaminen. Vuoden 2019 investointien kokonaissumma on noin 4,1 M€. Tämä on meille varsin korkea taso, eivätkä vuodet 2020, 2021 ja 2022 tuo tilanteeseen helpotusta, kun kouluinvestoinnit ovat käynnissä. Korkeasta investointitasosta johtuen on erittäin tärkeää, että käyttötalous pidetään ylijäämäisenä. Ylijäämää tarvitaan mm. korkeamman poistotason ja rahoituskulujen kattamiseen tulevina vuosina.

Tämä talousarviokirja sisältää uudesta kuntastrategiasta johdettuja konkreettisia tavoitteita eri hallintokunnille. Strategian tavoitteiden toteutumista tullaan tarkastelemaan osavuosisraporttien yhteydessä. Strategian toteutumisen päämittareina on, että työllisten määrä, kunnan taseen on ylijäämäisyys ja kuntakonsernin tulos

Lapinlahdella on nyt monesta näkökulmasta katsottuna varsin hyvä vire päällä. Kuntalaisten työllisyystilanne on hyvä, paikkakunnalla on menossa useita yksityisiä rakennushankkeita ja kuntapalvelut ovat asianmukaisella tasolla. Kuntatalouden osalta olemme ottaneet vuosina 2017 ja 2018 selviä askeleita suuntaan, jossa kuntamme talous muodostuu vahvuudeksemme. Tämän talousarviokirjan mukainen ylijäämäinen taloudenpito jatkaa samalla tiellä. Näin pitää ollakin, koska taloutemme puskuri on edelleen varsin pieni, kun se suhteutetaan mm. tuleviin kouluinvestointeihin.

Jatketaan töitä yhteistuumin, tehokkaasti ja strategiaamme ohjenuorana pitäen. Näin toimien saamme tähän talousarviokirjaan kirjatut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutumaan.

Lapinlahdella 19.11.2018

Janne Airaksinen
kunnanjohtaja

2 VUODEN 2019 TALOUSARVION JA VV 2020-2021 TALOUSSUUNNITELMAN YLEISET PERUSTEET

2.1 Yleinen taloudellinen kehitys

Valtionvarainministeriön taloudellisen katsauksen (syksy 2018) mukaan vuodesta 2018 on tulossa nykyisen suhdannevaiheen paras vuosi, sillä talouskasvun ennakoitaan kiihtyvän vielä hieman viimevuotisesta. Suomen talouden kasvu hidastuu kuitenkin selvästi noin 1½ prosentin vuosikasvuihin tulevina vuosina. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2021–2022 talouskasvun arvioidaan palaavan potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtiin eli noin prosenttiin. Historiaan nähden keskipitkälle aikavälille odotettu kasvu on hidasta, mikä johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä.

Työllisyyden kasvu on alkuvuoden 2018 aikana ollut jopa nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiviteetin perusteella voisi olettaa. Työllisiä on tällä hetkellä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Talouskasvun hidastuminen tulee hidastamaan myös työllisyyden kasvua.

Hyvä talous- ja työllisyyskehitys sekä hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet tasapainottavat julkista taloutta lähivuosina. Julkisen talouden rahoitusasema kääntyy ylijäämäiseksi vuosikymmenen taitteessa ja velka suhteessa bruttokansantuotteeseen laskee. Suhdanneluonteinen julkisen talouden vahvistuminen ei kuitenkaan turvaa kestävästä julkisen talouden rahoitusta pitkällä aikavälillä.

Julkisen talouden rahoitus ei kohenemisesta huolimatta lepää kestäväällä pohjalla. Väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja, vähentää työikäisen väestön määrää ja heikentää talouden kasvumahdollisuuksia. Talouskasvun ennakoitaan asetuvan pitkällä aikavälillä 1–1,5 prosentin haarukkaan, eivätkä talouskasvusta julkiseen talouteen syntyvät tulot riitä nykyrakentein rahoittamaan julkisia palveluja ja etuuksia.

Korkeasuhdanne maailmantaloudessa jatkuu, mutta nopein kasvuvaihe on jo takana. Etenkin Euroopassa on merkkejä talouskasvun hidastumisesta. Työttömyys on kuitenkin vähenemässä ja kuluttajien luottamus on vahvaa. Inflaatio on kiihtynyt kuluvan vuoden aikana, mutta pohjainflaatio on vielä hidasta. Lyhyet markkinakorot ovat vielä negatiivisia, mutta niiden odotetaan nousevan.

2.2 Kuntatalous vuosina 2019-2021

Kuntatalouden tilikauden tuloksen arvioidaan hieman paranevan vuonna 2019 kuluva vuodesta. Toimintamenoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkauksen päättymisen. Väestön ikääntymisestä johtuva kunnallisten palvelujen kysynnän kasvu näkyy ostomenojen kasvuna. Kunta-alan sopimuskorotukset nostavat kuntatalouden palkkasummaa vuonna 2019 keskimäärin 2,4 prosenttia.

Nettoinvestoinnit pysyvät lähivuosina korkealla tasolla. Nykyisen rakennuskannan kunnossapito edellyttää edelleen mittavia korjausinvestointeja, ja lisäksi sairaalarakentaminen on vilkasta. Kuntatalouden lainanottotarvetta heijastava toiminnan ja investointien rahavirta pysyy kehitysarviossa negatiivisena vuoteen 2020 saakka. Maakunta- ja sote-uudistus pienentää kuntatalouden menopaineita vuodesta 2021 alkaen ja kuntatalouden velkaantuminen taittuu.

Hallitusohjelma sisältää useita toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vähentää kuntien menoja. Toimenpiteiden säästövaikutuksia ei ole juuri muutettu kevään kehitysarviossa käytetyistä arvioista. Kehitysarviossa on oletettu, että alueellisen erikoissairaanhoidon tehostaminen mahdollistaa yhteensä 100 milj. euron säästöt vuosien 2018-2019 aikana. Lisäksi kehitysarviossa oletetaan edelleen kilpailukyky sopimuksen vuosityöajan pidentymisen osalta, että työajan pidennys tuo säästöjä.

Kehitysarvioon sisältyvien hallituksen kuntataloutta vahvistavien toimien sekä kilpailukyky sopimuksen lopullinen vaikutus riippuu muun muassa siitä, miten kunnat ja kuntayhtymät käyttävät mahdollisuutta säästöihin. On olemassa riski, että toimenpiteiden säästövaikutus jää kehitysarviossa oletettua pienemmäksi. Toisaalta maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvät valtionosuusjärjestelmään ehdotetut muutokset kannustavat kuntia menokuriin ennen uudistusta.

Kuntatalouden tulot kasvavat vuonna 2019 menoja nopeammin, kun verotulojen kasvu piristyy. Tämän seurauksena myös vuosikate vahvistuu hieman kuluvasta vuodesta. Kuntien saamien verotulojen kasvua kiihdyttävät muun muassa poikkeuksellisen matalat verotulokertymät vuonna 2018 ja kertaluonteinen verotulojen lisäys, joka johtuu siirtymisestä verovelvolliskohtaiseen verotuksen valmistumiseen. Tämän seurauksena jäännösverojen maksu aikaistuu, mikä kasvattaa vuoden 2019 verotuloja.

Valtionosuudet laskevat kuluvasta vuodesta, mikä johtuu muun muassa valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vuoden 2016 toteutuneiden kustannusten pohjalta vähentää kuntien peruspalvelujen valtionosuutta reilut 200 milj. euroa. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta vuonna 2019.

Talouden sopeuttamispaine vaihtelee merkittävästi kuntakokoryhmittäin. Suurin sopeutus paine on pienemmissä, alle 6 000 asukkaan kunnissa ja niissä on myös painetta tuloveroprosentin nostoon vuonna 2019. Kehitysarvion perusteella tilanne näyttäisi muuttuvan hieman paremmaksi vuonna 2020. Rahoitustasapainon arvioidun parantumisen toteutuessa kunnilla ei ole enää niin suurta tarvetta korottaa veroprosenttia.

2.3 Lapinlahden kuntastrategia 2018 – 2022

Valtuuston päätöksen 11.12.2017 mukaisesti vuoden 2019 talousarvioon on sisällytettävä hallintokuntien selvitys strategian tavoitteiden toteutumisesta talousarviovuonna. Niiden toteutumista seurataan osana tilinpäätöstä. Hallintokuntien suunnitelmat strategian toteuttamiseksi ovat kunkin hallintokunnan kohdalla talousarviotekstien ja taulukoiden jälkeen.

Lapinlahden kunnan visio

Lapinlahti on elinvoimainen kunta, jossa talous on tasapainossa. Vahvuksiimme ovat maaseutumaisuus, kulttuuri ja liikunta. Kannustamme toisiamme omatoimisuuteen sekä yhdessä tekemiseen. Lapinlahti tunnetaan luotettavana ja aktiivisena yhteistyökumppanina. Yrittäjämönenteisyys ja kestävä kehitys näkyvät päätöksenteossa läpi organisaation.

Arvot: avoin, tasapuolinen, vastuullinen

Kärkitavoitteet ja niiden painopisteet

1. Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää

- Yritysten toimintaedellytysten varmistaminen
- Työvoiman saatavuuden varmistaminen
- Lapinlahti on aktiivisten ihmisten yhteisöllinen kunta

Tavoitetaso: Työllisten määrä kasvaa. Lokakuussa -17 työllisten määrä on 3842 henkeä.

2. Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla

- Kustannustehokkaat palvelut
- Ajanmukainen palvelurakenne ja toimintatavat muuttuvassa toimintaympäristössä
- Investointien suunnitelmallisuus
- Omaisuuden järkipäiväinen hallinta

Tavoitetaso: Kunnan taseessa on ylijäämää, kuntakonsernin tulos on positiivinen joka vuosi.

2.4 Lapinlahden kunnan vuoden 2019 talousarvion yleiset perusteet

Lähtökohta vuoden 2019 talousarvion laadintaan oli parempi kuin vuoden 2018 talousarviota laadittaessa oli. Vuoden 2017 tilinpäätös oli 1,3 milj. € ylijäämäinen. Ylijäämällä pystyttiin kattamaan kunnan taseessa ollut noin 0,3 milj. € alijäämä ja taseeseen jäi 1,0 milj. € ylijäämää. Ennusteen mukaan vuoden 2018 tilinpäätöksestä on tulossa 1,2 milj. € ylijäämäinen.

Kunnanhallitus hyväksyi kokouksessaan 10.9.2018 talousarvion valmistelun pohjaksi raamin, joka edellytti 0,49 milj. € ylijäämää. Raamin pohjana pidettiin vuoden 2018 toimintatuloja ja -kuluja lisätynä henkilöstökulujen kasvulla (palkkojen korotukset 2,16 % ja kiky-sopimuksen päätyminen).

Kunnassa on toteutettu erilaisia sopeuttamistoimenpiteitä jo keväästä 2013 lukien. Nämä toimenpiteet eivät riittäneet siihen, että talous olisi saatu täysin tasapainoon. Sen vuoksi vuoden 2018 talousarvioon sisältyi voimakkaita toimenpiteitä talouden sopeuttamiseksi. Toimintakuluja vähennettiin 1,5 milj. euroa vuoden 2017 talousarvioon nähden. Erityisesti sosiaali- ja terveystaloukselle suunniteltiin merkittäviä palvelurakenteen uudelleenjärjestelyjä, mutta myös muille hallintokunnille tämä tarkoitti miinusmerkkistä kulukehitystä.

Raamia valmisteltaessa näytti siltä, etteivät kaikki vuodelle 2018 suunnitellut säästöt toteudu mm. vanhuspalveluiden osalta. Talousarviovuodelle 2019 ei lisätty sopeuttamistoimia, vaan edellytetään, että vuoden 2018 talousarviossa sovittuja toimenpiteitä jatketaan. Kaikilta osastoilta edellytetään menokuria.

Valtionosuudet laskevat 0,9 milj. euroa eli 3,2 % kuluva vuodesta, mikä johtuu valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Myöskään indeksikorotusta ei tehdä vuodelle 2019. Sen sijaan verotulojen ennakkoidaan kasvavan 3,7 % eli 1,1 milj. euroa. Kunnallisveron vahva kertymäkasvu vuonna 2019 aiheutuu monien tekijöiden yhteisvaikutuksena. Pääasiassa kasvu johtuu heikosta vertailuvuodesta 2018. Kuluvan vuoden kertymään vaikutti poikkeuksellisen suuret ennakonpalautukset. Kasvuun vaikuttavat myös työllisyyden kohentuminen sekä kertaluonteinen verotulojen lisäys, joka johtuu siirtymisestä joustavan verotuksen valmistumiseen vuonna 2019.

Lapinlahden kunnan työttömyysaste oli syyskuussa 9,5 %, kun vastaavana aikana viime vuonna (2017) työttömyysaste oli 10,6 %. Pohjois-Savon työttömyysaste oli syyskuussa 9,4 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni vuodessa 19 työttömällä. Syyskuussa -18 pitkäaikaistyöttömiä oli 153. Lapinlahdella oli Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan vuonna 2016 yhteensä 3.049 työpaikkaa. Työpaikkojen omavaraisuusaste oli 84,1 %.

Vuoden 2018 aikana Lapinlahden kunnan väkiluku on vähentynyt syyskuun ennakkotietojen mukaan 74 henkilöä. Ennakkoväkiluku 30.9.2018 on 9.618 henkilöä. Koko maakunnan väkimäärä väheni tammi-syyskuussa -645, vuosi sitten tähän aikaan -710 ja vuonna 2016 vain -63. Maan sisäinen muuttoliike oli -211 tappiolla (-297), siirtolaisia saatiin lisää 284 (287) ja kuolleita oli -718 enemmän (-700) kuin syntyneitä. Kuopion seutu on ainoa väestöään lisäävä seutu. Ylä-Savon ja Koillis-Savon tappiot ovat vähän pienentyneet, Varkauden seudun ja Sisä-Savon kasvaneet vuoden takaisesta.

Tuloveroprosentti säilyy valtuuston päätöksen mukaan ennallaan. Kunnan tuloveroprosentti on 21,25 %. Tuloveroissa on kasvua 2,5 % (0,6 milj. €) tilinpäätösennusteeseen nähden. Kiinteistöveroprosentteihin ei myöskään tehty korotuksia. Kiinteistöverokertymäksi arvioidaan 2,2 milj. euroa, jossa on kasvua 0,3 % (6.000 €) Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän lähes saman verran, kuin vuoden 2018 talousarviossa.

Osastojen tuli valmistella vuoden 2019 talousarvioesitykset 22.10.2018 mennessä. Esitykset perustuivat kunnanhallituksen lautakunnille asettamaan raamiin. Talousarvioesitysten toimintakate ylitti raamin noin 24.000 eurolla. Kunnanhallitus ja sivistysosasto alittivat raamitavoitteen ja muiden osastojen esitykset hieman yli raamin.

Vuoden 2019 talousarvio on ylijäämäinen 494.426 euroa. Toimintamenot kasvoivat 1,2 % (0,8 milj. €) vuoden 2018 talousarvioon verrattuna. Toimintatuloissa vähennystä on -0,9 % (noin 63.000 €) talousarvioon verrattuna. Nettomenojen kasvu on 1,5 % vuoden 2018 talousarvioon nähden.

2.5 Konserniohjaus talousarviossa

Lapinlahden kuntakonserniin kuuluu kuusi tytäryhtiötä. Lapinlahden Kaskihovi Oy (100 % kunnan omistusosuus), Lapinlahden Vesi Oy (100 %), Viitostien Ykköstilat Oy (100 %), Asunto Oy Lapinlahden

Koivukuja (61,60 %), Kiinteistö Oy Lapinlahden Virastokeskus (61,38 %) ja Kiinteistö Oy Varpakulma (55,8 %). Konserniohje on hyväksytty valtuustossa.

Kuntalain (14 §) mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Tavoitteilla ohjataan konsernijohtoa, kuntaa eri yhteisöissä edustavia henkilöitä sekä tytäryhteisöjä. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Kunta asettaa Lapinlahden Kaskihovi Oy:lle, Lapinlahden Vesi Oy:lle ja Viitostien Ykköstilat Oy:lle seuraavat tavoitteet talousarviovuodelle:

Lapinlahden Kaskihovi Oy

1. Yhtiön on huolehdittava riittävästä vuokra-asuntotarjonnasta koko Lapinlahden kunnan alueella, ja siten, ettei esim. kuntaan työhön tuleville ole syytä olla muuttamatta paikakunnalle sopivan asunnon puuttumisen vuoksi.
2. Asuntojen vuokrausaste on tavoitteena säilyttää lähellä 100 % tasoa.
3. Talouden ja rakennuskannan peruskorjausohjelman yhteensovittaminen.
4. Hallinnon ja kiinteistönhoidon järjestäminen kunnan kiinteistökeskuksen kanssa.

Viitostien Ykköstilat Oy

1. Yhtiön tulee osaltaan edistää kunnan elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteutumista.
2. Yhtiön tulee edelleen panostaa siihen, että yhtiön omistamien tilojen vuokrausaste nousee.

Lapinlahden Vesi Oy

1. Turvataan puhtaan ja hyvälaatuisen talousveden saanti ja jakelu sekä jäte- ja sadevesien johtaminen ja jätevesien puhdistaminen voimassa olevien lupaehtojen mukaisesti
2. Vesi- ja viemäriverkoston saneerausohjelman jatkaminen.
3. Jätevedenpuhdistamoiden ja viemäripumppaamoiden operointi 31.7.2019 jälkeen.
4. Teknisen osaston ja kunnan tytäryhtiöiden (Kaskihovi Oy ja Lapinlahden Vesi Oy) hallinnon ja johtamisen järjestelyt.

2.6 Talousarvion hyväksyminen ja sitovuustaso

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan talous esitetään sekä tuloslaskennan että rahoituksen näkökulmasta. Käyttötalousosassa valtuusto asettaa toimielin- ja tehtäväkohtaisesti toiminnalliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Investointiosassa esitetään investointeja koskevat hankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottaminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointeihin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot. Investointiosa sitoo hallintokuntia hankeryhmittäin. Rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat.

Talousarvion käyttötalousosan määrärahat ja tuloarviot sitovat bruttona hallintokuntia tulosaluetasolla valtuustoon nähden. Ilman valtuuston lupaa ei saa poiketa hyväksytyistä määrärahoista. Tulosalueet jakaantuvat edelleen tulosyksiköihin, joiden käyttösuunnitelmista päättävät lautakunnat ja yleishallinnon osalta kunnanhallitus. Organisaatio- ja talousarviorakenteet ovat talousarviokirjan liitteenä.

Talousarvion mukaiset palkkausmäärärahat ja niistä johtuvat sosiaali- ja eläkevakuutusmäärärahat sitovat toimielimiä, mikäli valtuusto on ehdotuksen mukaisesti hyväksynyt talousarvion, eikä niitä voi käyttää muuhun tarkoitukseen ilman valtuuston päätöstä.

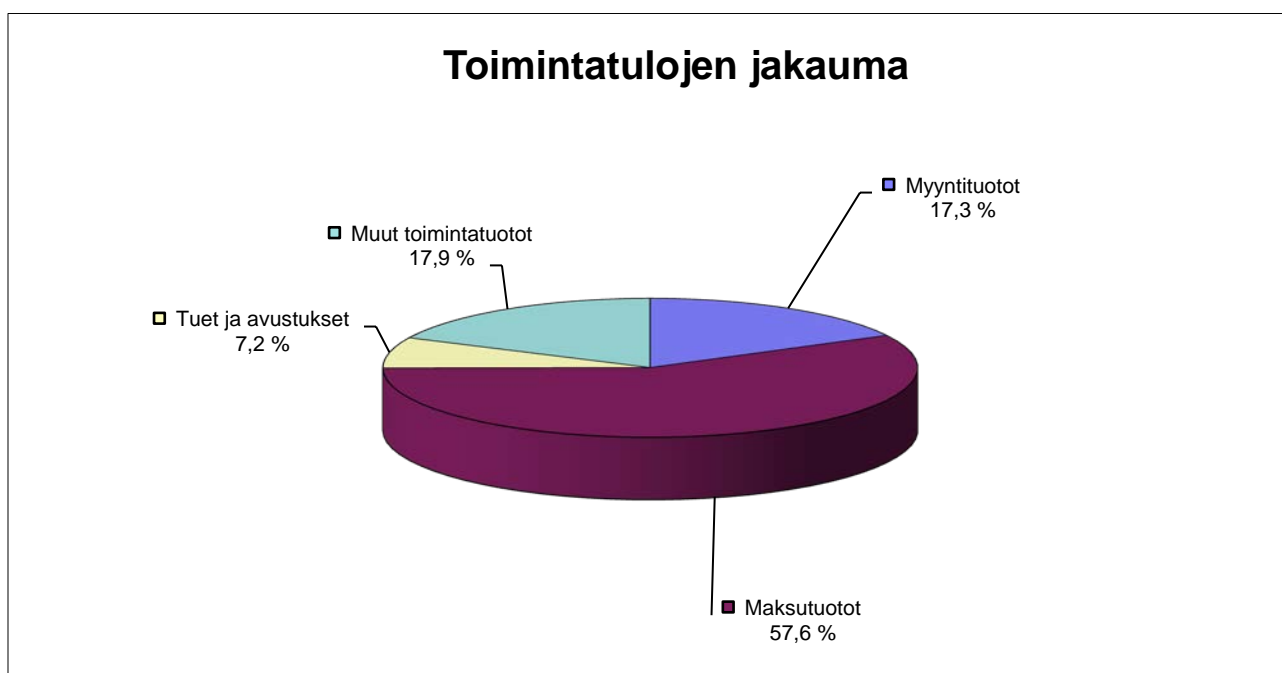
Talousarvioon merkityt määrärahat sisältävät sekä ulkoiset että sisäiset tulot ja menot.

2.7 Tuloslaskelmaosa

Tulot, menot ja toimintakate

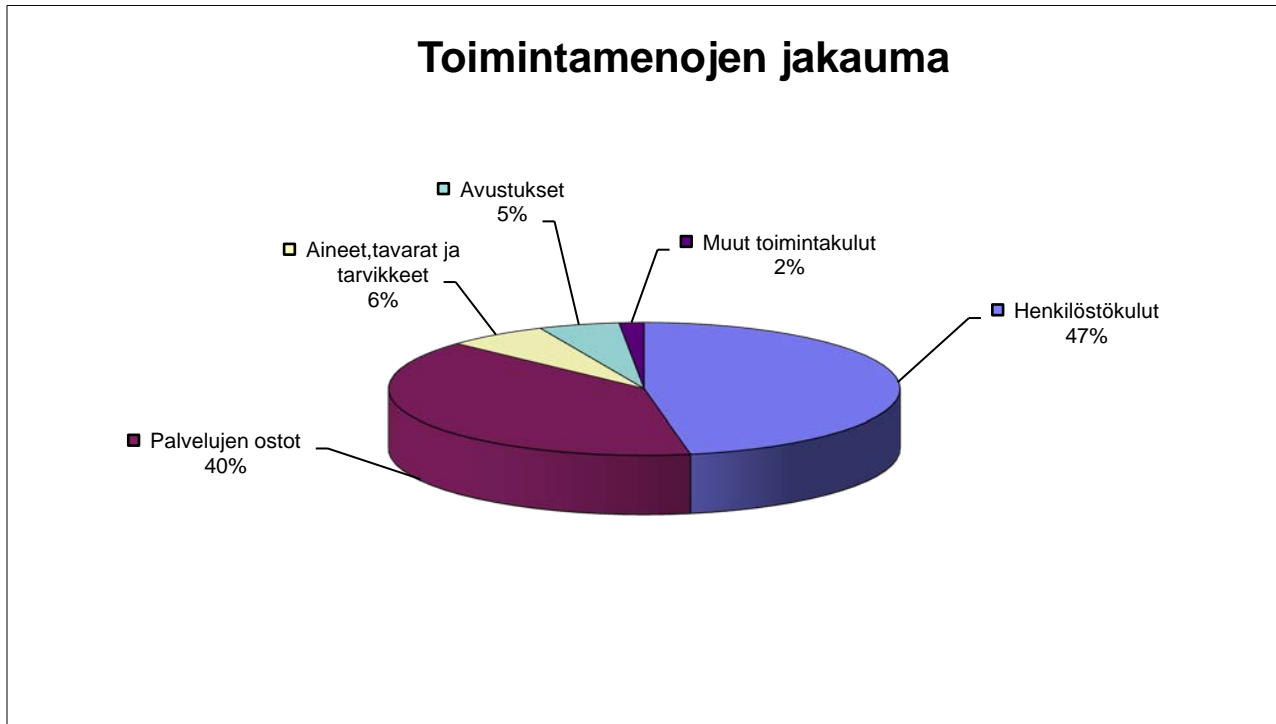
Tuloslaskelman mukaiset ulkoiset toimintatuotot ovat 7,2 milj. euroa, mikä on -0,9 % (62.500 €) vähemmän kuin kuluvan vuoden talousarviossa. Vähennystä on mm. sotilasvammalain mukaisissa korvauksissa, täyskustannuskorvauksissa pakolaisista sekä työterveyshuollon myyntituloissa. Myös tuet ja avustukset vähenevät, johon vaikuttaa eri hankkeiden rahoitus sekä muut toimintatuotot. Kasvua on vain maksutuotoissa. Toimintatuloista myyntituotot ovat 17,3 %, maksutuotot 57,6 %, tuet ja avustukset 7,2 % ja muut toimintatuotot 17,9 %. Palvelulautakunnan osuus toimintatuloista on suurin eli 73 % (5,3 milj. €), seuraavaksi eniten toimintatuloja on teknisellä lautakunnalla 20 % (1,5 milj. €).

Verotulojen osuus kunnan kokonaistuloista on 44,7 %, valtionosuuksien osuus on 43 % ja toimintatulojen 10,6 %. Muiden tuloryhmien osuudet ovat pienempiä.

Tuloslaskelman mukaiset ulkoiset toimintamenot ovat 64,6 milj. euroa. Menoissa on kasvua 0,8 milj. euroa (1,2 %) kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna. Henkilöstökuluja kasvattavat palkkojen korotukset, kiky sopimuksen päättymisen ja henkilöjärjestelyt kotihoidossa. Näiden vaikutuksesta henkilöstökulut kasvavat 0,9 milj. euroa (3,1 %). Henkilöstökulujen osuus on 47 %, palvelujen osuus 39,8 %, tarvikkeiden osuus 6,4 %, avustusten osuus 5 % ja muiden toimintakulujen osuus 1,5 %. Kasvua on henkilöstökulujen lisäksi aineissa, tavaroissa ja tarvikkeissa (1,2 %) sekä muissa toimintakuluissa (4,8 %) verrattuna kuluvan vuoden talousarvioon. Muissa menolajeissa on vähennystä. Palvelulautakunnan osuus toimintamenoista on suurin eli 83,8 % (54,1 milj. €). Toiseksi suurin on teknisen lautakunnan osuus eli 7,5 % (4,8 milj. €).

Palkkausmäärärahat on otettu pääsääntöisesti kaikille vakinaisessa palvelussuhteessa oleville. Vakinaisen henkilöstön määrä on noin 575 henkilöä. Tilinpäätöksessä 2017 henkilöstön määrä oli 586 henkilöä. Sijaisia, määräaikaista ja työllistettäviä varten ovat erilliset määrärahat. Talousarvioon ei sisälly uusien virkojen tai toimien perustamisia. Henkilöstön ja muiden resurssien yksityiskohtaiset muutosesitykset sisältyvät kunkin osaston talousarvioesitykseen.

Palkkausmäärärahat on laskettu syyskuun 2018 palkojen perusteella, joihin on lisätty 2,16 % korotusvara. Lomarahat on budjetoitu kiky-sopimuksen mukaisesti, huomioiden sen päättymisen 31.12.2019. Muina palkan sivukuluina on laskettu 20,48 % (paitsi VaEL:n piiriin kuuluvilla 20,42 %). Lisäksi eläkemenoperusteisia eläkemaksuja on 1,0 milj. euroa. VARHE-maksuja ei peritä enää vuonna 2019. Sen sijaan otetaan käyttöön uusi työkyvyttömyyseläkemaksu. Kokous- ja vuosipalkkioihin on varattu 148.690 €.

Verotulot

Lapinlahden valtuuston vahvistamat vuoden 2019 veroprosentit ovat seuraavat:

• tuloveroprosentti	21,25
• yleinen kiinteistöveroprosentti	0,93
• vakituinen asuinrakennus	0,60
• muu asuinrakennus	1,00

• rakentamaton rakennuspaikka	2,00
• yleishyödyllinen yhteisö	ei määrätty
• voimalaitos	3,10

Tuloveroprosentti säilyy valtuuston päätöksen mukaan ennallaan. Verotulojen kertymäarvio perustuu vuoden 2018 toteutumaan ja Suomen Kuntaliiton lokakuussa julkaisemaan kuntakohtaiseen verotuloennusteeseen. Kuluvaan vuoden kertymäennuste on laskenut merkittävästi verrattuna kevään ennusteisiin. Vuonna 2019 otetaan käyttöön luonnollisten henkilöiden osalta joustava verotuksen valmistuminen ja se kasvattaa siirtymävaiheessa verotuloja. Kiinteistöveroihin ei ole tehty muutoksia.

Tuloveroa arvioidaan kertyvän 26,5 miljoonaa euroa, mikä on 1,0 milj. euroa eli 4,2 % enemmän kuin vuoden 2018 talousarviossa. Efektiivinen veroaste on 13,62 % vuonna 2018.

Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 1,7 milj. euroa, jossa on vähennystä 5.000 euroa vuoden 2018 talousarviossa arvioituun kertymään. Yhteisöveron kertymäennuste laskee kuluvaan vuonna. Syy löytyy pääosin viime vuoden yksittäistapauksesta. Viime vuonna yhteisöverokertymää nosti kertaluontoisesti merkittävä verovuoteen 2016 liittyvä täydennysmaksu joka tuotti kunnille kertaluontoisesti tilityksiä noin 210 miljoonaa euroa. Tämän johdosta yhteisöveron kehitys ei näytä oikeaa kuvaa tilanteesta. Vuodelle 2019 yhteisöverokertymään odotetaan kasvua, joka pääosin selittyy heikolla vertailuvuodella sekä toimintaylijäämän vahvasta kasvuennusteesta.

Kiinteistöveron tuotoksi arvioidaan 2,2 milj. euroa, jossa kasvua on 6.000 euroa vuoden 2018 talousarvioon verrattuna.

Vuoden 2019 talousarvioon on arvioitu verotulokertymät seuraavasti:

	Ta 2018	TPE 2018	TAE 2019	Muutos % ta 2018/2019
Tulovero	25 456 700	25 862 000	26 530 550	4,22
Yhteisövero	1 705 000	1 603 000	1 700 000	-0,29
Kiinteistövero	2 214 000	2 232 000	2 220 000	0,27
Yhteensä	29 375 700	29 697 000	30 450 550	3,66

Valtionosuuden kokonaismääräksi arvioidaan 29,2 miljoonaa euroa, mikä on 0,9 milj. euroa (-3,2 %) pienempi kuin kuluvaan vuoden tilinpäätösennuste. Verotuloihin perustuvaa tasausta on 8.541.863 euroa. Valtionosuudet on budjetoitu Suomen kuntaliiton ennakkolaskelman perusteella. Valtionosuuden muutokseen vaikuttavat mm. vuodelle 2019 tehtävä kuntien ja valtion välinen kustannustenjaon tarkistus (-231 milj. €) ja valtionosuuden kautta kunnille maksettavien veromenetysten kompensatiot (+224 milj. €). Kilpailukykysovimuksen (kiky) takia kuntien valtionosuutta vähennetään vuonna 2019 yhteensä -497 milj. € (-91 €/as). Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ei tehdä vuodelle 2019 indeksikorotusta.

Toimintakate on toimintatulojen ja -menojen erotus, joka osoittaa minkä verran jää katettavaa verotuloilla ja valtionosuuksilla toiminnan kuluista. Vuoden 2018 talousarvion toimintakate oli - 56,6 milj. euroa ja vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa toimintakate on - 57,4 milj. euroa, kasvua vuoteen 2018 verrattuna on 1,5 %

Rahoitustulot ja -menot ovat yhteensä 837.000 euroa. Korkotuotot ovat arvion mukaan 445.000 €. Korkotuottoihin sisältyy pääomallainan korkotuotto Lapinlahden Vesi Oy:ltä (438.850 €). Muut rahoitustuotot ovat arvion mukaan 670.000 €. Muut rahoitustuotot koostu osingoista ja osuuspääomankoroista.

Pitkäaikaisten ja lyhytaikaisten lainojen korkokuluiksi arvioidaan 265.000 € ja muut rahoituskulut ovat 13.000 euroa.

Vuosikate ilmoittaa kuinka paljon tulorahoituksesta jää juoksevan toiminnan kulujen jälkeen käytettäväksi investointeihin. Vuoden 2019 talousarvion vuosikate on +3,1 milj. euroa. Vuosikate kattaa poistot 116 prosenttisesti.

Poistot ovat 2.689.725 €

Tilikauden tulos 435.746 €

Poistoeron lisäys 58.680 €

Tilikauden ylijäämä 494.426 €

Investointiosa

Talousarvioehdotuksessa investointien kokonaismääräksi on esitetty 4,13 milj. euroa, johon arvioidaan saatavan rahoitusosuuksia ja muita rahoitustuottoja yhteensä 55.000 euroa, jolloin nettovaikutukseksi jää 4,07 miljoonaa euroa. Suurin investointimeno on uuden Matin ja Liisan alakoulun KVR-urakan aloittaminen 2,0 milj. € ja katujen peruskorjauksiin on varattu 1,5 milj. euroa.

Vuoden 2020 nettoinvestoinnit ovat 7,9 milj. euroa ja vuonna 2021 ovat 7,7 milj. euroa. Investointiosassa esitellään investointihankkeita ja liitteenä olevassa luettelossa ovat investoinnit hankkeittain.

Rahoitusosa

Kunnan lainamäärä talousarviovuoden alussa on noin 30,2 miljoonaa euroa (3.059 eur/as). Talousarviovuoden päättyessä lainamäärä olisi noin 31,2 miljoonaa euroa (3.224 eur/as). Rahoituslaskelma perusteluineen on esitetty kohdassa 5.3.

2.8 Talouden tasapainottaminen

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, kunnan tulee toimintasuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä katetaan. Kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien (Kuntalaki 110 § 3 mom.).

Lapinlahden kunnan taseessa on ylijäämää (31.12.2017) 1,0 milj. euroa. Siten kuntalain mukaista kattamatonta alijäämää ei ole kunnan taseessa.

3 KÄYTTÖTALOUSOSA

3.1 KUNNANVALTUUSTO

Valtuustossa on 31 jäsentä ja sen toimikausi on 1.6.2017 – 31.5.2021. Valtuustossa on puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa.

3.2 KESKUSVAALILAUTAKUNTA

3.2.1 Vaalit (tulosalue)

Keskusvaalilautakuntaan kuuluu viisi (5) jäsentä ja viisi (5) varajäsentä, jotka valtuusto asettaa siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan.

Sote- ja maakuntauudistuksen tarkoitus on muodostaa itsehallinnolliset maakunnat, joihin valittaisiin vaaleilla maakuntavaltauustot. Ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan näillä näkymin yhdessä europarlamenttivaalien kanssa toukokuussa 2019.

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Keskusvaalilautakunta huolehtii kuntavaalien, eduskuntavaalien, presidentinvaalin, europarlamenttivaalien, maakuntavaalien sekä mahdollisten kansanäänestysten toteuttamisesta kuntatasolla.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Toteutetaan eduskunta- ja europarlamenttivaalit täsmällisesti vaalikohtaisten ohjeiden mukaisesti siten, että äänestysviikkaus on edellisiä vastaavia vaaleja korkeampi.
- Toteutetaan ensimmäiset maakuntavaalit ohjeiden mukaisesti ja informoidaan vaaleista kuntalaisia paikallislehden kautta.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

- Järjestetään eduskuntavaalit 14.4.2019
- Järjestetään europarlamenttivaalit 26.5.2019
- Järjestetään maakuntavaalit 26.5.2019 (aika voi muuttua)

4. PERUSTELUT

Keskeisimmät keskusvaalilautakunnan toimintaa ohjaavat lait ovat vaalilaki, kuntalaki ja perustuslaki. Oikeusministeriö antaa kutakin vaalia koskevat täydentävät ohjeet.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	-	33	32 618	-	-
Toimintamenot	-24	-60	-60 061	-	-30 000
Toimintakate	-24	-27	-27 443	-	-
					-
Suunnitelmapoistot	-	-	-	-	-
Sisäiset tulot					
Sisäiset menot	-1	-2	-1 615	-	-1 615
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-25	-29	-29 028		-31 615

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOUONNNA

Huhtikuussa järjestetään eduskuntavaalit ja toukokuussa maakuntavaalit europarlamenttivaalien kanssa yhtä aikaa. Valtio maksaa kunnille eduskunta- ja europarlamenttivaalien järjestämisestä kertakorvauksen, joka on ollut viime vuosina 2,1 e/äänioikeutettu. Maakuntavaalien järjestämisestä kunnille aiheutuvista kustannuksista vastaavat kunnat itse.

7. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Lapinlahden kunnan äänestysaktiivisuus eri vaaleissa (sis. kaikki äänioikeutetut)

Vaalit	Vuosi	Äänioikeutetut	Äänestysaktiivisuus
Presidentinvaali I	2006	6.015	64,9 %
II	2006		67,5 %
Presidentinvaali I	2012	8.523	63,3 %
II	2012		56,1 %
Presidentinvaali I	2018	8.063	62,5 %
Kuntavaalit	2004	5.893	59,2 %
	2008	5.911	60,1 %
	2012	8.234	58,8 %
	2017	7.932	58,4 %
Eduskuntavaalit	2003	6.111	65,1 %
	2007	6.086	64,0 %
	2011	8.525	61,6 %
	2015	8.306	63,0 %
Europarlamenttivaalit	2004	6.115	33,3 %
	2009	6.091	33,6 %
	2014	8.327	34,4 %

3.3 TARKASTUSLAUTAKUNTA

3.3.1 Tarkastustoimi (tulosalue)

Tarkastuslautakuntaan kuuluu viisi (5) jäsentä ja viisi (5) henkilökohtaista varajäsentä. Tämän valtuustokauden alusta lukien tarkastuslautakunnan jäsenten tulee kaikkien olla valtuutettuja.

Tilikausille 2017-2020 tilintarkastusyhteisöksi on valittu BDO Audiator Oy. Vastuullisena tilintarkastajana toimii JHT, HT Liija Koskelo ja avustavana tilintarkastajana JHT, HT Pentti Tanskanen.

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Tarkastuslautakunta huolehtii kunnan ja kuntakonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä ja yhteensovittamisesta. Lautakunnan on arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Tarkastuslautakunnan uutena tehtävänä 1.6.2017 alkaen on ollut valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Tarkastustoiminta toteutetaan tarkastuslautakunnan toimikauden 2017-2020 alussa hyväksytyjen painopistealueiden ja vuosittaisen työohjelman mukaisesti. Tilintarkastus suoritetaan tilintarkastajan tarkastussuunnitelman mukaisesti.
- Lautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.
- Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

- Tarkastuslautakunta toteuttaa vuoden 2018 tarkastustoiminnan loppuun suunnitelman mukaisesti ja antaa arviointikertomuksen valtuustolle määräajassa. Tilintarkastaja toteuttaa vuoden 2018 tilintarkastuksen loppuun määräajassa.
- Tarkastuslautakunta aloittaa tilikauden 2019 tarkastustoiminnan syksyllä. Samaten tilintarkastaja aloittaa tilikauden 2019 tilintarkastuksen syksyllä.
- Lautakunta arvioi talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, kun kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.
- Lautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

4. PERUSTELUT

Kunnan toiminnan ja talouden valvontajärjestelmä muodostuu ulkoisesta ja sisäisestä valvonnasta. Ulkoinen valvonta kuuluu tarkastuslautakunnan tehtäviin ja jakaantuu tarkastuslautakunnan arviointiin ja lakisääteiseen tilintarkastukseen ja on kunnan toimivasta johdosta riippumatonta valvontaa.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	-	-	-	-	-
Toimintamenot	-22	-24	-27 837	-25 840	-25 840
Toimintakate	-22	-24	-27 837	-25 840	-25 840
Suunnitelmapoistot	-	-	-	-	-
Sisäiset tulot	13	24	25 000	25 000	25 000
Sisäiset menot	-	-	-	-	-
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-9	-	-2 837	-840	-840

3.4 KUNNANHALLITUS

3.4.1 Hallintokeskus

Kunnanhallituksessa on 9 jäsentä. Kunnanhallituksen kokouksessa on läsnäolo- ja puheoikeus kunnanvaltuuston puheenjohtajalla sekä I ja II varapuheenjohtajalla. Kunnanhallitus vastaa kunnanvaltuuston

asioiden valmistelusta ja päätösten täytäntöönpanosta. Kunnanhallitus ohjaa, johtaa ja kehittää kunnan hallintoa ja palvelutoimintoja. Kunnanhallituksen tehtäviin kuuluu myös konserniohjaus ja – valvonta. Kunnanhallituksen apuna ovat valtuuston erikseen valitsemat lautakunnat ja muut toimielimet sekä kunnan palkattu henkilöstö.

Kunnanhallitus vastaa yleishallinnon, kehittämispalveluiden, työllistämisen ja projektien tulosalueista.

3.4.2 Yleishallinto (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Kunnan hallintoa hoidetaan tehokkaasti valtuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

- Talouden hallinta
- Kunnan hallinnon järjestäminen uudella vaalikaudella sekä kuntastrategian päivittäminen ja seuranta
- Valmistautuminen maakuntauudistukseen ja kunnan roolin muutokseen

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Talouden tasapainottaminen ja ylijäämän kerryttäminen	Kunnanhallitus seuraa talouden toteumaa joka toisessa kokouksessaan sekä antaa tarvittaessa ohjausta lautakunnille talouden hallintaan. Valtuusto pidetään ajan tasalla taloustilanteesta. Valtuusto linjaa edelleen talouden suuntaviivoja laaditun kuntastrategian pohjalta ja vuoden -19 talousarviossa.
Valtuustokauden aikaisen hallinnon organisointi kuntalain mukaisesti.	Hallintosäännön ja konserniohjeistuksen päivittäminen kuntalain säännösten mukaiseksi (viranhaltijapäätökset). Valtuutettujen roolin vahvistaminen päätöksenteossa kuntakonsernissa. Konserniohjauksen edelleen vahvistaminen. Sidonnaisuusilmoitusten tarkistaminen/päivittäminen vuosittain
Kuntastrategian toteuttaminen	Strategian toteuttaminen lautakuntatasolla ja toteutumisen seuranta osana TA-prosessia ja uuden kunnan rakentamista.
Maakuntauudistuksen valmistelu ja kunnan roolin muuttuminen	Kunnan viranhaltijat/luottamushenkilöt osallistuvat maakuntauudistuksen valmisteluun maakunnallisissa työryhmissä sekä osallistuvat info-tilaisuuksiin. Tarvittaessa kunnanhallitus ohjaa ja antaa lausuntoja maakuntauudistuksen valmisteluun. Henkilöstöä tiedotetaan tulevista muutoksista.
Kunnan hyvinvointityön kehittäminen	Hyvinvointityötä toteutetaan yhteistyössä eri tahojen

	<p>kanssa (eri hallintokunnat, kuntalaiset, yhdistykset, järjestöt, seurakunta, yritykset) Valtakunnallisten, maakunnallisten ja kunnan tavoitteiden/kehittämisen/mittareiden seuraaminen ja kytkeminen hyvinvointityöhön Lapinlahden kunnassa</p> <p>Toteutuneet toimenpiteet kuvataan vuosittaisessa hyvinvointiraportissa (SHVK), hallintokuntien osavuosikatsauksissa sekä kunnan vuosittaisessa toimintakertomuksessa.</p>
<p>Kuntalaisten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet terveyttä ja hyvinvointia edistäviin toimiin lisääntyvät sekä monipuolistuvat.</p>	<p>Yhteisöllisyyden lisääminen</p> <p>1) Yksilöön vaikuttaminen; osallistutaan kunnan eri tapahtumiin hyvinvointi-teemalla (hyvinvointityöryhmät/eri hallintokunnat). Kahdensuuntaisen viestinnän lisääminen eri tavoin (esim. digi, verkko yhteisöt, keskustelupalstat, ohjaus ja neuvonta-alustat, sisäiset ja ulkoiset tiedotusvälineet) Olemassa olevan ja kehitettävän toiminnan yhteisen suunnittelun ja toteutuksen lisääminen (sekä kuntalaisten että ammattilaisten avainryhmien kuuleminen eri tavoin -yhteistyö).</p> <p>2) Ympäristöön vaikuttaminen: yhteistyö kyläyhdistysten, järjestöjen, yhdistysten, seurakunnan, yritysten, teknisen toimen, liikuntatoimen ja sivistystoimen kanssa ympäristön muuttamiseksi yhteisöllisyyttä tukevaksi (palvelukartta, luontopolut, taukopaikat, koulun toimintaympäristö, eri toimijoiden saattaminen yhteen saman tavoitteen ja toteutuksen äärelle). Yhteistyötä tehdään myös hankkeiden kanssa.</p>

4. PERUSTELUT

Valtuustokauden keskeinen asia on talouden saattaminen hyvään hallintaan, tuloksen saaminen positiiviseksi sekä kuntalaisten palvelutason säilyttäminen hyvällä tasolla. Talouden hallinnalle asettaa omat haasteensa mm. Suomen julkisen talouden kestävyysvaje, verotulojen kasvun hiipuminen vuodesta 2020 alkaen, edelleen korkealla tasolla oleva työttömyys ja väestön ikääntyminen. Kuntatalouden kannalta keskeisiä epävarmuustekijöitä ovat tulopohjan heikkeneminen ja erityisesti verotulojen kehitys sekä menojen nopeampi kasvu verrattuna tulojen kasvuun. Talouden tasapainottamista jatketaan kunnanhallituksen ja lautakuntien hyväksymän suunnitelman pohjalta.

Maakuntauudistus toteutuu aikaisintaan vuoden 2021 alusta. Maakuntauudistus tarkoittaa merkittävää muutosta kunnan toiminnassa. Lapinlahden kunnan tulee olla aktiivisesti mukana luomassa uutta maakuntauudistusta.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	196	179	181 425	181 425	181 425
Toimintamenot	-2 590	-2 813	-2 941 082	-2 906 000	- 2 906 000
Toimintakate	-2 394	-2 634	-2 759 657	-2 724 575	-2 724 575
Suunnitelmapoistot	-108	-67	-107 972	-107 972	-107 972
Sisäiset tulot	1 573	1 700	1 737 415	1 737 415	1 737 415
Sisäiset menot	-413	-352	-331 537	-331 537	-331 537
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-1 342	-1 353	-1 461 751	-1 426 669	-1 426 669

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Talousarvion laadinnan lähtökohtana on ollut kunnanhallituksen asettama talousarvioraami. Yleishallinnon ulkoiset nettokulut kasvavat noin 125 100 euroa edellisestä vuodesta. Tuloissa on lisäystä 2.723 euroa. Menojen osalta kasvua tapahtuu mm. palvelujen ostoissa noin 125.100 euroa sekä henkilöstökuissa 48.900 euroa. Toimintakulujen osalta kasvu johtuu ICT-toimijoiden korotuksista (n 4%), kunnan ilmeen ja www-sivujen uudistamisesta sekä koulutusmenojen lisäämisestä. Henkilöstökulujen kasvu johtuu palkankorotuksista, Kikyn vaikutuksen poistumisesta sekä hyvinvointikoordinaattorin tehtävään siirtämisestä yleishallintoon.

Avustuksiin (toiminta- ja kehittämisavustukset, nuoriso-, liikunta- ja kulttuuriavustukset) on varattu 152 400 €. Kunnanhallitus päättää näiden avustusten jakamisesta viimeistään maaliskuussa. Kunnanhallitus päättää avustusmuotojen kohdentamisesta eri avustusmuotojen kesken huomioiden seuraavat ehdot:

- Toiminta- ja kehittämisavustuksiin on käytettävä vähintään 65 000 €
- Liikunta-avustuksiin on käytettävä vähintään 40 000 €
- Kulttuuriavustuksiin on käytettävä vähintään 8 000 €
- Nuorisoavustuksiin on käytettävä vähintään 10 000 €

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Suurimpana riskinä nähdään kuntatalouden näkymät. Viime vuosina sekä verotulot että valtionosuudet ovat vähentyneet merkittävästi. Verotulokehitystä on vaikea ennakoida. Riskeihin varaudutaan talouden tarkalla seurannalla ja reagoimalla muutoksiin välittömästi.

Maakuntauudistuksen myötä kunnan toimintaan kohdistuu isoja uudistuksia suunnitteluvuosille. Uudistusten aikatauluun on tullut pari vuotta lisää, mutta edelleen muutoksen toteutumisen epävarmuus asettaa haasteen aloittaa muutosten ja toimintojen sopeuttamisen. Erityisenä riskinä voidaan pitää Sote-kiinteistöjen tulevaa käyttöä maakunnassa.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

	Tp 2017	TA 2018	TA 2019
Kunnanvaltuusto			
-kokoukset, kpl	7	6	6
-käsiteltävät asiat	42	78	
Kunnanhallitus			
-kokoukset, kpl	17	16	16
-käsiteltävät asiat	192	250	
Henkilöstöjaosto			
-kokoukset	8	8	8

3.4.3 Kehittämisspalvelut (tulosalue)

Asumispalvelut

Asumispalvelut Lapinlahdella tuottaa kuntakonserniin kuuluva Lapinlahden Kaskihovi Oy. Yhtiöllä on kaikkiaan n.430 vuokra-asuntoa (Alapitkällä 8 ja Lapinlahdella 315, Varpaisjärvellä 103). Lisäksi yhtiö hoitaa Lapinlahden kunnan omistuksessa olevia asuntojen vuokrasopimukset ja laskutukset, joita on noin 100 kohdetta. Asuntotoimi seuraa yleisiä asuntomarkkinoita, tekee yhteistyötä niin rakennusliikkeiden ja muiden rakennuttajien kuin myös muiden läheisten sidosryhmien kanssa, mukaan lukien lähikuntien asuntotoimijat.

Yhtiön toimitusjohtaja, isännöitsijä ja toimistonhoitaja ovat sivutoimisia kunnan asuntoviranomaisia. Vuosittain yhtiölle jätetään keskimäärin 260 vuokra-asuntohakemusta. Asuntojen vuokrausaste on ollut viime vuosina lähes 100 % (pois lukien remontin tai korjauksen vuoksi tyhjiillään olevat asunnot). Osa vanhasta vuokra-

asuntokannasta poistuu käytöstä ja uuden rakentamista ei nyt ole suunnitteilla, mutta valmiudet käynnistää suunnittelu ja rakentaminen nopeasti ovat olemassa. Yhtiön toimitusjohtaja on Eero Mykkänen.

Elinkeinotoimi

Lapinlahden kunta toteuttaa elinkeinopolitiikkaa kunnanjohtajan johdolla Viitostien Ykköstilat Oy:n kautta ja noudattaa kuntastrategian elinkeinopoliittisia tavoitteita.

Joukkoliikenne

Kunnan tukeman joukkoliikenteen tarkoituksena on tarjota kuntalaisille mahdollisuus edulliseen asiointiliikenteeseen kunnan sisällä ja työmatkaliikenteeseen Pohjois-Savon alueella.

1. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

1. Asuntotoimessa huolehditaan riittävästä vuokra-asuntotarjonnasta kunnan kaikissa taajamissa.
2. Asuntokanta pidetään hyvässä ja ajanmukaisessa kunnossa.
3. Elinkeinopalveluiden tavoitteena on vaikuttaa positiivisesti kunnan työikäiseen väestömäärään, veropohjaan, väestön ikärakenteeseen sekä yhteisön elinvoimaan.
4. Järjestää kunnan sisäisen joukkoliikenne kustannustehokkaasti kaikilta kyliltä joko Varpaisjärven tai Lapinlahden taajamaan.

2. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUONNA

TAVOITE	TOIMENPIDE
<p>Elinkeinotoimi Kuntastrategian toteuttaminen elinkeinopolitiikan osalta</p>	<p>Kuntastrategiassa mainittujen toimenpiteiden toteuttaminen elinkeinopolitiikassa.</p> <p>Viitostien Ykköstilat Oy:n vuokrausasteen parantaminen.</p>
<p>Asuntotoimi Tarjota asiakkaan tarvetta vastaava asunto Lapinlahdella asuville tai Lapinlahdelle töihin tuleville.</p> <p>Talouden ja rakennuskannan peruskorjausohjelman yhteensovittaminen.</p>	<p>Ylläpidetään riittävää vuokra-asuntokantaa ja tarpeen vaatiessa rakennetaan uutta. Poistetaan käytöstä huonokuntoiset asunnot.</p> <p>Tehdään pitkän aikavälin suunnitelma korjaustarpeista ja investoinneista sekä arvio Kasihovi Oy:n taloudellisista riskeistä (ml. kiinteistöjen mahdollinen poistuma). Suunnitelma ja arvio riskeistä esitellään konsernijohdolle vuoden -19 aikana.</p>
<p>Joukkoliikenne Kuntalaisia palveleva kunnan sisäinen joukkoliikenne</p>	<p>Kunnan sisäinen joukkoliikenne järjestetään koulukuljetusten yhteydessä.</p> <p>Kaikilta kyliltä on vähintään yksi yhteys joko Varpaisjärven tai Lapinlahden taajamaan.</p>

3. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	0	-	-	-	-
Toimintamenot	-219	-241	-174 268	-174 270	-174 270
Toimintakate	-219	-241	-174 268	-174 270	-174 270
Suunnitelmapoistot	-76	-78	-35 706	-35 706	-35 706
Arvon alentumiset	3				
Sisäiset tulot	-	-			
Sisäiset menot		-83	-45 209	-45 209	-45 209
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-334	-402	-255 183	-255 183	-255 183

4. PERUSTELUT

Elinkeinotoimi

Yhtiön hallinto ja elinkeinopalvelut on järjestetty uudelleen. Yhtiön toimitusjohtajan tehtävät on liitetty kunnanjohtajan tehtäviin.

Kunnan elinkeinopalvelujen toimivuus on varmistettu ostopalvelusopimuksin. Rautainen Savo-palvelu jatkuu. Kuopion seudun uusyrityskeskuksen kanssa tehdään yhteistyötä.

Joukkoliikenne

Ylä-Savon sekä Kuopion alueen seudulliset seutulippujärjestelmät on lakkautettu vuoden 2018 aikana. Joukkoliikenteeseen on ostettava oikeanlainen lipputuote riippuen siitä, millaista joukkoliikennettä kuntalainen käyttää.

5. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Elinkeinotoimen talousarviossa Ykköstilojen rahoitusta on vähennetty n 73 500 euroa elinkeinopalveluiden uudelleen järjestelyn vuoksi ja joukkoliikenne määräraha on lisätty 5 000 euroa palveluliikenteen kysynnän kasvun vuoksi.

6. MERKITTÄVÄMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Konsernijohdon velvollisuutena on ohjata konserniyhteisöjä sekä valvoa niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä. Riskienhallinnassa on otettava huomioon kunnan omistajapoliittiset tavoitteet ja konserniohjeet hyvän hallintotavan mukaisesti.

Keskeisempänä riskinä nähdään Viitostien Ykköstilojen taloustilanne. Yhtiön taloutta rasittaa se, että iso puusepänteollisuushalli on edelleen tyhjiillään Varpaisjärvellä. Lisäksi Teknologiaatalo on vajaakäytöllä. Muutoin yhtiön toimitilojen vuokraustilanne on hyvä.

3.4.4 Työllistäminen (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Työllistämistä hoidetaan vastuullisesti ja yhteistyössä työhallinnon ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Työllistämisen tulosalueen tavoitteena suunnittelukauden aikana on vähentää kunnan maksamaa passiivista työmarkkinatukea, parantaa työllistämisen avulla pitkäaikaistyöttömien työelämävalmiuksia sekä tarjota nuorille mahdollisuus kesätyöhön.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Työllistämisen avulla pienennetään kunnan maksamaa ns. passiivista työmarkkinatukea.	Kunnan työllistämistoimet kohdistetaan ensisijaisesti pitkäaikaistyöttömien (yli 300 pv) ja nuorten työllistämiseen. Kunta maksaa yrityksille ja yhteisöille tukea ns. kuntalisää pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen. Seurataan tämän tuen tehokkuutta. Määräaikaisen kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan ja palveluohjaajan palkkaaminen.
Tarjota nuorille mahdollisuus kesätyöhön	Nuorille tarjotaan kesätyöpaikka määrärahojen puitteissa. Nuorten kesätyöllistäminen hoidetaan mm. yhteistyössä 4H-yhdistysten kanssa.

4. PERUSTELUT

Kunnan työttömyysaste 30.9.2018 oli 9,5 (v. -17 vastaavana aikana 10,6 %). Kunnassa oli samana ajankohtana 408 työtöntä, joista 39 oli alle 25-vuotiaita. Pitkäaikaistyöttömiä oli 153 henkilöä.

Kunnat rahoittavat pitkäaikaistyöttömille maksettavaa työmarkkinatukea. 300 – 999 päivää työttömänä olleiden osalta kunnan rahoitus osuus on puolet ja yli 1000 päivää työttömänä olleiden osalta 70 % työmarkkinatuen kustannuksista. Lapinlahdella tämä tarkoittaa n 700 000 euron kustannusta vuodessa. Edelleen tehostamalla pitkäaikaistyöttömien työllistämistä tätä summaa voidaan pienentää merkittävästi.

Työllistämisen tulosalueella ovat myös passiivinen työmarkkinatuki ja kuntouttava työtoiminta. Tämä parantaa työllistämisen kokonaisuuden hallintaa, kun kaikki työllistämisen liittyvä toiminta on saman tulosalueen alla.

Nuorten kesätyöllistäminen toteutetaan yhteistyössä 4h-yhdistysten kanssa.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	220	165	165 000	165 000	165 000
Toimintamenot	-1 485	-1 519	-1 382 268	-1 382 570	-1 382 570
Toimintakate	-1 265	-1 354	- 1 217 268	-1 217 570	-1 217 570
Suunnitelmapoistot	-	-	-476	-476	-476
Sisäiset tulot	222	-			
Sisäiset menot	-22	-30	-16 137	-16 137	-16 137
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-1 066	-1 384	-1 233 881	-1 233 881	-1 233 881

6. TULOARVIoidEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Tuloissa on työllistämistuen (130.000 euroa) lisäksi valtion korvaus kuntouttavasta työtoiminnasta (35 000 euroa). Tukityöllistämiseen on varattu palkkoihin 359 500 euroa. Talousarvio sisältää työllisyyskoordinaattorin sekä määrärahat määräaikaisen kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan ja palveluohjaajan palkkauskuluihin.

Nuorten kesätyöllistämiseen on varattu 2019 vastaava määräraha, 55 700 euroa, kuin vuonna 2018.

Passiiviseen työmarkkinatukeen on varattu 645 000 euroa, joka on 171 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2018.

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Työllistämisen osalta merkittävimmät riskit liittyvät passiivisen työmarkkinatuen kasvuun yli 1 000 päivää työttömänä olleiden osalta.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Kuntouttavassa työtoiminnassa olleiden henkilöiden määrä

toteuma 12/2016	toteuma 12/2017	toteuma 9/2018
75	79	65

Passiivisen työmarkkinatuen saajien määrä

toteuma 12/2016	toteuma 12/2017	toteuma 4/2018	toteutuma 9/2018
189	163	153	145

3.4.5 Projektit (tulosalue)

Projektit-tulosalueelle sisältyvät erillisrahoitteiset projektit, joiden määrärahat eivät sisälly minkään toisen osaston talousarvioon. Tällaisia muiden hallinnoimia projekteja vuonna 2019 ovat mm. Kuopion alueen markkinointihanke, Ylä-Savon matkailuhanke, Taitoa ja laatua restaurointiin-hanke, YTYÄ!-hanke ja Maakunnallinen yrityshanke (jatkoa Nuoret Duuniin-hankkeelle).

Lisäksi tässä ovat seudullisen kehittämistoiminnan järjestelyihin tarvittavat määrärahat (Seudullinen sopimus kehittämistoiminnasta, entisen seuturahnan hallinnointi ja Rautainen Savo-palveluiden kuntaosuus) Yhteensä 63.170 euroa. Ylä-Savon Veturin maksusuuteen on varattu 20 352 euroa.

1. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	31	33	-	-	-
Toimintamenot	-138	-162	134 700	-134 700	-134 700
Toimintakate	-107	-130	-134 700	-134 700	-134 700
Suunnitelmapoistot	-	-	-	-	-
Sisäiset tulot	-	-	-	-	-
Sisäiset menot	-3	-6	-2 087	-2 087	-2 087
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-110	-135	-136 787	-136 787	-136 787

KUNTASTRATEGIAN TOIMEENPANO 2019 (kunnanhallitus, kehittämistoiminta ja projektit)
1. Kärkitavoite Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää

Painopiste	Toimenpiteet 2018-2022	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho
Yritysten toimintaedellytysten varmistaminen	Kunnanhallitus nimeää valtion vastuulla olevista infra-hankkeista kolme kunnan näkökulmasta kiireellisintä, joiden toteutumiseen vaikutetaan voimakkaasti edunajamisen keinoin.	Kunnanhallitus nimeää valtion vastuulla olevista infra-hankkeista kolme kunnan näkökulmasta kiireellisintä, joiden toteutumiseen vaikutetaan voimakkaasti	Kunnanjohtaja, KH
	Lapinlahti on maakunnallisesti aktiivinen yhteistyö- ja verkostokumppani myös yrittäjyyteen liittyvissä asioissa. Kunta on mukana ylikunnallisissa yrittäjyyttä edistävissä hankkeissa ja muissa yhteistyömuodoissa. Kunnanjohtaja esittää kunnanhallituksessa säännöllisin väliajoin katsauksen elinkeinotoimesta.	Lapinlahti lähtee mukaan lisalmi ja tienoot matkailumarkkinointiyhteistyöhön. Lapinlahti on mukana Future-Savonetovoiimahankkeessa.	Kunnanjohtaja, KH
	Kunta tarjoaa oman toimintansa ja yhteistyökumppaniensa kautta laadukkaat ja helposti lähestyttävät, matalan kynnyksen, elinkeino- ja maatalouspalvelut.	Elinkeinopalveluihin liittyviä kumppanuuksia tarkastellaan panos/tuotos-periaatteella	Kunnanjohtaja, KH
	Kilpailutettavat hankinnat toteutetaan mahdollisuuksien mukaan niin, että paikallisilla yrityksillä on mahdollisuus tarjota palvelujaan.	Kunnan hankintaohjeistus päivitetään uuden hankintalain mukaiseksi.	Kunnanjohtaja, osastopäälliköt
	Varpaisjärven taajaman kehittäminen Kirkonkylät palvelukeskuksina hankkeen avulla	Kunta on mukana hankkeessa aktiivisena toimijana.	Kunnanjohtaja, kiinteistöpäällikkö, hallintojohtaja
	Kunta pitää säännöllisesti yhteyttä yrittäjiin.	Kunnan ja yrittäjäjärjestöjen kesken järjestetään vähintään kerran vuodessa yhteinen tilaisuus, jossa käydään läpi yhteisiä asioita. Muutoin yhteydenpito toimii tarveperiaatteella.	Kunnanjohtaja

Työvoiman saatuuden varmistaminen	Tonttitarjonnan ja -markkinoinnin uudistaminen mm. tonttien hinnoittelu.	Tonttimarkkinointi otetaan huomioon kunnan kotisivujen päivityksen yhteydessä.	Kunnanjohtaja
	Kunta tuo viestinnässään esille Lapinlahdella toimivien yritysten osaamista ja menestystä.	Kunnan viestintäsuunnitelman laatiminen	Kunnanjohtaja
	Kunta varmistaa yhdessä maakunnan muiden kuntien kanssa, että maakunnan oppilaitosten koulutustarjonta ja alueen yritysten työvoimatarve kohtaavat. Tämä toteutetaan osana ammatillisen koulutuksen omistajaohjausta.	Asia otetaan esille ammatillisen koulutuksen omistajaohjauksen kautta.	Kunnanjohtaja KH
	Kunnalla käytössä olevat työllistämisen- ja kuntouttavan työtoiminnan keinot tarkastellaan vuosittain kunnanhallituksen käyttösuunnitelman yhteydessä.	hyväksytyn työllistämisenstrategian toteuttaminen mm työpajatoiminnan käynnistämisen suunnitelma	Hallintojohtaja, työllisyyskoordinaattori
Lapinlahti on aktiivisten ihmisten yhteisöllinen kunta	Viestintä- ja markkinointisuunnitelman päivittäminen ja keihäänkärjen nostaminen.	Kunnan viestintäsuunnitelman laatimisen yhteydessä kärkien esiin nostaminen	Hallintojohtaja, kulttuurikoordinaattori
	Kunnan kotisivujen uudistaminen, google-näkyvyys, some- viestinnän kehittäminen, henkilökunnan koulutus näiden käyttöön, kotisivuille englanninkielinen Lapinlahti-info	toteutus kevät –kesä 2019	Hallintojohtaja, ICT-asiantuntija
	Yhdistystoiminnan tukeminen ja yhdistysten yhdistyksen perustaminen.	Yhdistysavustuksista päätetään keväällä 2019.	Kunnanjohtaja ja kulttuurikoordinaattori

2. Kärkitavoite Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla

Painopiste	Toimenpiteet	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho
Kustannustehokkaat palvelut	Kuntatalous vakautetaan kuluvan valtuustokauden aikana.	Järjestetään toiminnot niin, että pysytään valtuuston hyväksymässä talousarviossa.	Kunnanjohtaja, KH
	Varmistetaan henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi. Palvelujen tuottamisessa avainasemassa on henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi. Tämä varmistetaan pitkäjänteisellä henkilöstöpolitiikalla, johon kuuluu mm. avoin vuorovaikutus, henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä hyvä esimiestyö. Kunnan henkilöstöpolitiikkaa	Työhyvinvointikyselyn tulosten jalkauttaminen, Virkistystoiminnan ohjeistus ja sen kautta hyvinvoinnin tukeminen Intran rakentaminen sisäiseen viestintään Ajankohtaiskatsauksen kehittäminen ja suunnitelmien päivitys	Hallintojohtaja
	määrittävät hyväksytyt suunnitelmat (esim. talousarvio, tasa- arvosuunnitelma) ja toimenpidemallit (esim. varhaisen välittämisen – malli). Kunnanhallitukselle esitetään vuosittain ajankohtaiskatsaus henkilöstöstä.	esimiestyön kehittäminen	
	Tehdään vuosittain henkilöstön työtyytyväisyyskysely.	vuonna 2018 toteutetun kyselyn uudelleen toteuttaminen 11/2019	Hallintojohtaja
Ajanmukaiset toimintatavat muuttuvassa toimintaympäristössä	Digitalisaation hyödyntäminen, yhteistyö palvelutuotannossa. Kunnan tietohallinto tukee yksiköitä digitalisaation hyödyntämisessä.	Digitalisuuden lisääminen poistamaan rutiinitekemistä mm Kuntarekryn käyttöön otto rekrytoinnissa ml sijaiset, Easy break – henkilöstöruokailussa, Elisan palvelujen hyödyntäminen ajanvarauksissa, sähköisen asioinnin kehittäminen www-sivujen uusimisen yhteydessä ja sähköisen asiakirjahallinnan kehittäminen, uusi versio käyttöön keväällä 2019,	Hallintojohtaja, ICT-asiantuntija
	Huomioidaan palvelutuotannossa aktiivisesti ostopalveluiden mahdollisuus. Hallintosäännön mukaan kunnanhallitus päättää hallintokuntien esityksestä palveluiden ensikertaisesta yksityistämisestä, mikäli sillä on henkilöstövaikutuksia.	tehdään selvitys hallintokuntien toiminnan tehokkuudesta ja sen tuloksia hyödynnetään palveluverkon rakenteen uudistamisessa	KH, eri hallintokunnat

	<p>Palvelutuotannossa huomioidaan tuleva maakuntaudistus. Tämä tarkoittaa sitä, että palveluverkkoa rakennetaan jo nyt siihen suuntaan, mihin maakunta sitä tulee muuttamaan.</p>	<p>tehdään selvitys hallintokuntien toiminnan tehokkuudesta ja sen tuloksia hyödynnetään palveluverkon rakenteen uudistamisessa</p>	<p>KH, eri hallintokunnat</p>
	<p>Hallintokuntien välisen yhteistyön tiivistäminen kunnan sisällä.</p>	<p>hallintokuntien välisten kehittämistyöryhmien toiminnan jatkaminen ja näkyväksi tekeminen mm intrassa</p>	<p>KH, eri hallintokunnat</p>
<p>Investointien suunnitelmallisuus</p>	<p>Investointien aikataulutamisessa on lähtökohtana rakennusten ja kunnallistekniikan kunnossapidon pitkän tähtäimen suunnitelmat.</p>		<p>Tekla, KH, KV</p>
	<p>Rakennusten osalta investoinnit kohdistetaan ensisijaisesti salkun A kohteisiin.</p>		<p>Tekla, KH, KV</p>
<p>Omaisuuksien järjestyksellinen hallinta</p>	<p>Kunnanhallitus laatii kuntaan omistajapoliittisen linjauksen.</p>	<p>Kunnanhallitus laatii kuntaan omistajapoliittisen linjauksen.</p>	<p>Kunnanjohtaja</p>
	<p>Kiinteistöomaisuuden taloudellinen ylläpito</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiinteistöomaisuuden ennakoinnilla ylläpito perustuu kunnan palveluverkon tarpeisiin. Kiinteistöistä luovutaan kunnanhallituksen hyväksymän salkutuksen mukaisesti. - Kunnanhallitus tarkastelee salkutusta vuosittain - Laajennetaan salkutus koskemaan kaikkia kunnan omistamia rakennuksia, asunto-osakkeita, liikekiinteistöosakkeita 	<p>C-salkun kiinteistöistä luovutaan kunnanhallituksen hyväksymän päätöksen mukaisesti</p>	<p>Kunnanjohtaja, tekninen johtaja</p>
	<p>Maan hankintaa ja kaavoitusta käytetään ennakoinnina keinona hallita ja suunnitella yhdyskuntarakennetta.</p>	<p>Maata hankitaan ja kaavoitusta toteutetaan tarpeiden mukaan.</p>	<p>Kunnanjohtaja, tekninen johtaja, KH</p>
	<p>Kunnan omistamien tilojen käyttöasteen parantaminen. Tekninen toimi, Kaskihovi ja Ykköstitilat esittävät kunnanhallitukselle vuosittain tiedot tyhjillään olevista tiloista 31.1. tilanteen mukaan.</p>	<p>Laaditaan yhteismitallinen listaus kaikista kuntakonsernin tiloista.</p>	<p>Kunnanjohtaja, tekninen johtaja, Viitosten Ykköstitilat, Kaskihovi</p>

3.5 PALVELULAUTAKUNTA

3.5.1 Sosiaali- ja terveysosasto

Sosiaali- ja terveysosasto järjestää sosiaalihuolto-, vammaispalvelu- ja kehitysvammaisten erityishuoltolain sekä terveydenhuoltolain ja vanhuspalvelulain velvoitteiden mukaisesti kuntalaisten yksilö- ja ympäristöterveydenhuollon lakisääteiset palvelut sekä kunnan ruokapalvelut.

Vastuualueeseen kuuluvat sosiaalityö, vammais- ja kehitysvammapalvelut, perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido, vanhuspalvelut, ruokapalvelut ja ympäristöterveydenhuolto. Toiminnan lähtökohtina ovat asiakaslähtöisyys, suunnitelmallisuus ja taloudellisuus.

Sosiaali- ja terveysosaston johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on johtaa, kehittää ja arvioida sosiaali- ja terveysosaston toimintaa yhdessä tulosalueiden ja tulosyksikköjen vastaavien viranhaltijoiden kanssa sekä huolehtia toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta yhdessä eri sidosryhmien kanssa.

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä työ on osa kuntastrategiaa sekä talouden ja toiminnan suunnittelua. Kuntalaisten hyvinvoinnin varmistamiseksi tarvitaan kaikkien toimialojen osaamista. Kunnan johtoryhmä toimii terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen johtoryhmänä.

Eri kokoonpanolla toimivat hyvinvointiryhmät yhdessä hyvinvointikoordinaattorin kanssa kehittävät hyvinvointityötä käytännön tasolla ja ovat johtoryhmän tukena hyvinvointiin liittyvien asioiden valmistelussa. Kunnan hyvinvointikoordinaattori siirtyy vuoden 2019 alusta sosiaali- ja terveysosastolta kunnan hallintokeskuksen puolelle.

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

3.5.2 Sosiaalityö (tulosalue)

Sosiaalityöllä edistetään yksilöiden ja perheiden hyvinvointia ja tuetaan kokonaisvaltaisesti heitä erilaisissa vaikeissa elämäntilanteissa. Sosiaalityön ehkäisevien ja korjaavien palveluiden avulla pyritään vahvistamaan kuntalaisten toimintakykyä ja tukemaan heidän omatoimista selviytymistään. Sosiaalityössä tehdään tiivistä moniammatillista yhteistyötä organisaation sisällä olevien viranomaisten ja muiden toimijoiden sekä yhteistyökumppaneiden kanssa.

3.5.3 Vammais- ja kehitysvammapalvelut (tulosalue)

Vammais- ja kehitysvammapalvelujen tulosalueella järjestetään palveluja sosiaalihuolto-, vammaispalvelu- ja kehitysvammaisten erityishuoltolain perusteella. Lisäksi tulosalue sisältää omaishoidontuen alle 65-vuotiaille. Palveluiden tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön suoriutumista päivittäisistä toiminnoista mahdollisimman itsenäisesti. Kehitysvammaiselle annettavien palveluiden tarkoituksena on luoda kehitysvammaiselle henkilöille mahdollisuudet kehittyä omien edellytysten puitteissa mahdollisimman omatoimiseksi ja tasavertaiseksi toimijaksi yhteiskunnassa.

3.5.4 Perusterveydenhuolto (tulosalue)

Avohoidon yksiköissä (lääkärien päivystys-, akuutti- ja ajanvarausvastaanotot sekä sairaanhoitajien vastaanotot, äitiys-, perhesuunnittelu- ja lastenneuvolat, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, röntgen, fysioterapia) tuotetaan terveydenhuoltolain mukaisia terveyden- ja sairaanhoidon avopalveluja asiakaslähtöisesti, terveyttä edistävää ja ennaltaehkäisevää työtä käyttäen, suunnitelmallisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti kuntastrategiassa määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti ja perusterveydenhuoltoon varatuin resurssein, päämääränä hyvinvoivat kuntalaiset.

Avohoidon yksiköiden kaikkia palveluja tarjotaan mahdollisuuksien mukaan molemmissa perusterveydenhuollon yksiköissä (Lapinlahden terveyskeskus, Varpaisjärven terveysasema) tai niiden vaikutusalueella, lukuun ottamatta röntgenpalveluja, lääkärin päivystysvastaanottoa sekä äitiys- ja perhesuunnittelupalveluja, jotka tuotetaan keskitetysti Lapinlahden terveyskeskuksessa.

Työterveyshuollon tehtävänä on tuottaa yrityksille, yrittäjille ja työnantajille työterveyshuoltopalvelut työ- ja työyhteisölähtöisesti, ajantasaisesti, luotettavasti, taloudellisesti sekä ammattitaitoisesti.

Työterveyshuolto tarjoaa 1.1.2019 alkaen yrityksille lakisääteistä työterveyshuoltoa.

Työterveyshuolto noudattaa toiminnassaan työterveyshuoltolakia, hyvää työterveyshuoltokäytäntöä ja eettisiä periaatteita.

Työterveysyhteistyötä ohjaa Vna 708/2013.

Perhe- ja mielenterveysneuvola tuottaa lapinlahtelaisten lasten, nuorten ja perheiden perheneuvolapalvelut sekä lapinlahtelaisten aikuisten perustason mielenterveyspalvelut.

Kuntalaisten avun tarpeeseen vastataan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja kokonaisvaltaisesti koko työryhmän osaamista hyödyntäen yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden kanssa. Lapinlahtelaisten pitkäaikaisten mielenterveyskuntoutujien kuntoutuskoti ja kuntoutustukiasunto sekä päivätoimintapalvelut ostetaan yksityiseltä palveluntuottajalta. Psykiatripalvelut ja neuropsykologiset tutkimukset hankitaan ostopalveluna.

Laboratoriopalvelut tuottaa Itä-Suomen laboratorioliikelaitoskuntayhtymä (ISLAB).

Ensihoitopalveluiden järjestämisvastuu on Pohjois-Savon sairaanhoitopiirillä.

Lääkekeskuksen tehtävänä on huolehtia kokonaisvaltaisesti lääkehuollosta. Lääkekeskus huolehtii siitä, että kaikkien lääkkeitä käyttävien yksiköiden lääkkeiden käsittely- ja säilytystavat edistävät lääketurvallisuutta ja lääkehuollon asianmukaisuutta. Lääkekeskuksen farmaseutti vastaa lääkehankinnoista sairaanhoitopiirin yhteisen lääkevalikoiman ja kilpailutushinnan mukaisesti

Puheterapiaa (kommunikaatiohäiriöiden diagnosoiminen ja kuntoutus) toteutetaan ostopalveluna.

Ravitsemusterapiassa suunnitellaan asiakkaalle terveyttä edistävä ja sairauksia ehkäisevä tai sairauden hoitoon sopiva ruokavalio sekä tuetaan häntä sen toteutuksessa. Vastaanottotyön ja konsultoinnin lisäksi ravitsemusterapeutti osallistuu terveyttä edistävien toimintojen suunnitteluun ja toteutukseen yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hallintokuntien ja potilas-, terveys- ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Ravitsemushoidon ja joukkoruokailun kehittäminen moniammatillisena yhteistyönä, ravitsemukseen liittyvän terveydenedistämistyön koordinointi, potilasohjeiden sekä ravitsemusohjausmateriaalin tekeminen kunnan toimijoiden käyttöön, tiedottaminen sekä muiden työntekijöiden kouluttaminen kuuluvat oleellisena osana ravitsemusterapian toimintaan.

Tukipalvelut tukevat ja mahdollistavat sosiaali- ja terveysosaston palvelutoimintojen sekä perustehtävän toteutumista. *Hallinto* toteuttaa asiakaspalveluun, henkilöstöhallintoon ja talouteen liittyviä tehtäviä, varmistaa ja huolehtii tietohallinnon toteutumisesta sekä koordinoi ja osallistuu kehittämishankkeisiin. *Keskusvarasto* toimii kokonaistaloudellisena materiaalihankkijana ja tukipalveluna sosiaali- ja terveystoimen yksiköihin sekä muihin kunnan yksiköihin. *Keskitetty välinehuolto* huolehtii kattavasti välineiden puhtaudesta, kunnosta, desinfioinnista ja steriloinnista ja ehkäisee toiminnallaan tartuntojen leviämistä. *Huolto/laitosmiehet* huolehtivat kiinteistöön liittyvistä toistuvista huoltotoimenpiteistä, seuraavat säännöllisin tarkastuksin eri laitteiden toimivuutta ohjeiden mukaisesti ja huolehtivat apuvälineiden kuljetuksista sekä korjauksista. *Avosiivous/laitosapulaiset* huolehtivat terveyskeskuksen yleisten tilojen ja työtilojen siisteydestä sovittujen käytäntöjen mukaisesti yksikköjen tarpeet huomioiden.

Terveyskeskuksen laitoshoidossa vuodeosastolla hoidetaan lyhytaikaishoitoa (äkillisesti sairastunut, jatkohoitotai jatkokuntoutuspotilas) ja pitkäaikaishoitoa (asumispalvelujonossa) tarvitsevia potilaita sekä saattohoitopotilaita. Potilaiden hoitoa toteutetaan potilaslähtöisesti, potilasturvallisuus ja potilaan voimavarat huomioiden yhdessä omaisten ja sidosryhmien kanssa.

Hammashuollon toiminta-ajatuksena on suun terveyden ja hammashoidon toteuttaminen kattavasti, laadukkaasti, taloudellisesti ja tasapuolisesti. Ensiapu- ja särkypäivystys järjestetään ma-pe klo 8 -16.00 Lapinlahdella ja klo 8 – 14.00 Varpaisjärvellä. Klo 16 – 21.00 hammaslääkäripäivystys sekä arkipyhä- ja viikonloppupäivystys järjestetään yhteistyössä muiden Pohjois-Savon kuntien kanssa keskitetysti Kuopiossa. Klo 21.00- 8.00 hammaslääkäripäivystys järjestetään Kuopion yliopistollisessa sairaalassa (KYS).

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Sote ja maakuntauudistus on suunniteltu toteutuvan vuodesta 2021 lähtien. Muutokseen liittyviä lakeja ei ole vielä hyväksytty, joten on tukeuduttava olemassa olevaan lainsäädäntöön.

Toimintoja ja palveluja kehitetään huomioiden vuoden 2019 raami ja 2021 voimaan tuleva maakunnallinen Sote sekä PoSoten loppuraportti ja siinä esitetty toimintojen järjestämisen suunnitelma. Tulevalla suunnittelukaudella tiivistetään alueellista yhteistyötä maakunnallisen soten valmisteluissa.

SOSIAALITYÖ / VAMMAIS- JA KEHITYSVAMMAPALVELUT / PERUSTERVEYDENHUOLTO / ESH / VANHUSPALVELUT / RUOKAPALVELUT

1. Terveyden ja hyvinvoinnin sekä sosiaalisen turvallisuuden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

Terveys kaikissa politiikoissa -periaatteen mukaisesti terveys ja hyvinvointi tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa ja toiminnassa (Konsensuslausuma tarttumattomien sairauksien ehkäisystä 2017 / Suomen lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia).

Eriarvoisuuden ehkäisemiseksi vahvistetaan eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Edistetään hyvinvointi- ja terveysriskien kattavaa tunnistamista, varhaista ehkäisyä ja tukea sekä palveluihin ohjaamista.

Otetaan liikunta, terveellinen ravitsemus ja riittävä laadukas uni vahvemmin osaksi keinovalikoimaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, sairauksien ehkäisyssä ja hoidossa sekä kuntoutuksessa. Panostetaan tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden hoitoon, tehostetaan alkoholiongelmien ehkäisyä ja riskikäytön sekä ongelmien varhaista tunnistamista ja hoitoa kaikissa asiakaskohtaamisissa. Kehitetään ja vahvistetaan väestölle, ammattilaisille ja päättäjille suunnattua terveysviestintää ja sen vaikuttavuutta.

2. Palvelujen ja toiminnan kehittäminen terveydenhuolto-, vanhuspalvelu- ja sosiaalihuoltolain sekä vammaispalvelu- ja kehitysvammaisten erityishuoltolain mukaisesti. Kehittämisen taustalla ovat myös lait sähköisestä lääkemääräyksestä, sosiaali- ja terveydenhuollon potilastietojen sähköisestä käsittelystä ja sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista.

Kansallinen terveysarkisto (KanTa) /Potilastiedon arkiston käyttöönotto -hanke yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa jatkuu.

Kansallinen sosiaalihuollon asiakastietovaranto (KanSa) / käyttöönotto –hanke.

PoSote -kehittämistyö jatkuu.

Ennaltaehkäisevien palvelujen ja kotihoidon kehittäminen

Kehitetään työllistäviä ja aktivoivia toimenpiteitä vammaisille ja pitkäaikaistyöttömille.

3. Henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen ja työssä jaksamisen tukeminen

Kehitetään henkilöstön työhyvinvointia tukevaa toimintaa yhteistyössä työsuojelun, työterveyshuollon ja muiden yhteistyöverkoston kanssa.

3. TULOSALUEEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

Talous- ja toimintasuunnitelman laadinnassa on erityisesti kiinnitetty huomiota kustannusten hallintaan ja toisaalta realistiseen määrärahojen varaukseen. Toimintasuunnitelma on laadittu ottaen huomioon sosiaalihuollon, vammaispalvelun ja kehitysvammaisten erityishuoltolain velvoitteet, terveydenhuoltolain ja vanhuspalvelulain velvoitteet sekä päivitysasetuksen ja potilastietojen arkistointia koskevan lain velvoitteet.

SOSIAALITYÖ / VAMMAIS- JA KEHITYSVAMMAPALVELUT / PERUSTERVEYDENHUOLTO / ESH / VANHUSPALVELUT / RUOKAPALVELUT

Toiminnallisten tavoitteiden taustalla on valtuustokausittainen laaja hyvinvointikertomus vuosille 2017 – 2020. Toteutuneet toimenpiteet kuvataan osavuositarkastuksissa, toimintakertomuksessa ja vuosittaisessa hyvinvointiraportissa.

Tavoitteiden toteuttamisessa huomioidaan olemassa olevat erilliset suunnitelmat, joita ovat muun muassa; Terveyspalveluiden järjestämisuunnitelma, Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma, Mielenterveys- ja päihdetyösuunnitelma, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Lastensuojelulaki (417/2007,12 §) ja koko suunnittelukaudelle asetetut toiminnan kehittämistavoitteet.

SHVK 1. painopistealue ja kehittämiskohteet:

Kuntalaisten osallisuutta lisätään ja syrjäytymistä ehkäistään - edistämällä vaikuttamista, osallistumista, kouluttautumista, työllistymistä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia yhteistyössä

eri toimijoiden kanssa.

Tavoite (mitattavissa olevia tavoitteita)	Toimenpide / resurssit
SHVK 1, kohdat 1 – 6	
<p>1. Kuntalaisten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet terveyttä ja hyvinvointia edistäviin toimiin lisääntyvät sekä monipuolistuvat.</p> <p><i>Hallituksen kärkihankkeet:</i> - Edistetään terveyttä ja hyvinvointia, vähennetään eriarvoisuutta. - Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa. - Palvelunohjaus</p>	<p>1) Kehitetään jatkuvaa asiakaspalautejärjestelmää (esim. asiakasraati, kokemusasiantuntijat, avainryhmien kuuleminen, jalkautuminen). 2) Lisätään ja monipuolistetaan eri-ikäisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia kehittämällä erilaisia vaikuttamiskanavia. 3) Toteutetaan Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaa mm. vahvistamalla vanhusneuvoston asemaa kunnallisena vaikuttajana; vanhusneuvoston kuuleminen, kannanotot ja esitykset. 4) Tuetaan asiakkaan/potilaan yksilöllistä kuntoutumista fysioterapeuttisin keinoin vuodeosasto -, avo-, ja kotikäynnin toimintakyvyn heikentyessä tai ollessa vaarassa heikentyä. 5) Kehitetään henkilöstön ja asiakkaiden/potilaiden digiosaamista huomioiden tulevaisuuden asiakasvaatimukset ja henkilöstön muuttuvat osaamistarpeet. 6) Tiedotetaan olemassa olevista palveluista ja ohjataan vastaanotoilla ko. palvelujen käyttöön (mm. kansalaisopiston palvelutarjonta, järjestöjen, seurojen, yhdistysten järjestämät liikuntaryhmät, tapahtumat). 7) Huomioidaan hyvinvointityössä erityisesti lapsiperheet, yksinhuoltajat, keski-ikäiset miehet sekä vähän liikkuvat tytöt. 8) I&O kärkihanke; kotihoidon ja omaishoidon kehittäminen 9) Palvelunohjauksen kehittäminen (osittain osana Posote-kehittämistä)</p> <p>Resurssit: * työyksiköt/henkilöstö * Lapinlahden kunnan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmassa kuvattu resurssit eri toimenpiteille * Hyvinvointikoordinaattori</p> <p>10) Tuetaan nuorta eteenpäin elämässä Tulottomien nuorten työryhmän toiminnan avulla.</p> <p>Resurssit: Sosiaalipalvelut/ Nuorisotyö: sosiaalipalveluohjaajat, sosiaalityöntekijä, etsivä nuorisotyöntekijä</p>
<p>2. Nuorten ammatillinen kouluttautuminen lisääntyy</p>	<p>1) Kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten yhteiskuntatakuun organisointi (yleishallinto) yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa (mm. sote)</p> <p>Resurssit: Tulottomien nuorten työryhmä (sosiaali-palveluohjaaja/sosiaalityöntekijä, etsivä nuorisotyöntekijä), työllisyyskoordinaattori</p>
<p>3. Työttömyyden pitkittyminen vähenee ja nuorten työllisyys lisääntyy.</p>	<p>1) Kuntouttavan työtoiminnan ja nuorten yhteiskuntatakuun organisointi (yleishallinto) / yhteistyö 2) Sosiaalityön kautta tarjotaan työllistäviä ja aktiivisia toimenpiteitä pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksien mukaan sekä edistetään nuorisotakuun toteutumista Lapinlahdella. 3) Tuetaan kuntouttavassa työtoiminnassa olevia henkilöitä jatkopolkujen löytymisessä. 4) Osallistutaan nuorisotakuun toteuttamiseen ottamalla työttömiä nuoria kuntouttavaan työtoimintaan ja opastetaan</p>

	<p>työtehtävien toteuttamisessa.</p> <p>5) TYP (monialainen yhteispalvelu –toiminta).</p> <p>6) Järjestetään ryhmätoimintana ja/tai digitaalisia mahdollisuuksia hyödyntäen ohjausta terveyttä ja hyvinvointia edistävästä ravitsemuksesta</p> <p>7) Nuorten aktiivisuuden ylläpitäminen hyvinvointityössä erilaisten yhteistyömuotojen ja niissä syntyvien toimintojen kautta (yhteisöllinen oppilaanhuolto/koulut, järjestöt, seurat, tekninen toimi, liikuntatoimi, yritykset).</p> <p>Resurssit: Työllisyyskoordinaattori, sosiaalityö/palveluohjaajat, työttömien terveystarkastukset/työterveyshuolto, ravitsemusterapia, työyksiköt/henkilöstö, hyvinvointikoordinaattori.</p>
<p>4. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16-24 -vuotiaiden nuorten osuus v. 2020 mennessä on enintään 1,4% (v.2017 1,7%).</p>	<p>1) Toteutetaan Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyönsuunnitelmaa ja seurataan säännöllisesti sen toteutumista.</p> <p>2) Päihdetyön palvelut ostetaan ostopalveluina.</p> <p>3) Jatketaan mielenterveysneuvola-asiakkaiden hoitopolkujen laatimista ja niiden käyttöönottamista.</p> <p>4) Vahvistetaan yhteistyötä eri toimijoiden kesken.</p> <p>5) Mielenterveysneuvolassa nuorten työryhmän toimintaa jatketaan.</p> <p>Mielenterveysneuvolan ja koulun yhteistyönä pidetään erilaisia ryhmiä ala- ja yläkouluikäisille (toiminnallisia ja vertaisryhmiä, jotka painottuvat erityisesti mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen). Yhden sairaanhoitajan resurssi jaetaan mielenterveysneuvolan/ sote (50%) ja koulujen/ sivistystoimi (50 %) kesken.</p> <p>Resurssit on kuvattu Lapinlahden kunnan mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelmassa.</p>
<p>5. Työikäisten työhyvinvointi lisääntyy ja työkyky paranee. Työterveyshuolto-palvelujen painotus ennaltaehkäisevään työhön (kl1) toteutuu. Työterveysyhteistyö toteutuu.</p>	<p>Työterveysyhteistyö Vna 708/2013 mukaisesti:</p> <p>1) Lisätään yhteistyötä palvelun ostajan kanssa.</p> <p>2) Lisätään yhteistyötä perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja kuntoutuksen kanssa.</p> <p>3) Tehdään työtä tiimityönä, moniammatillisuutta painottaen. Hyödynnetään työterveyshuollon asiantuntijoiden (ravitsemusterapeutti, työfysioterapeutit, työterveyspsykologi) osaamista asiakas- ja työyhteistyössä.</p> <p>4) Toteutetaan työkykyneuvottelut lakisääteisenä toimintana (kl1).</p> <p>Resurssit: Perusterveydenhuolto/työterveyshuolto. Yhteistyötä tehdään uuden HTTHK:n mukaisesti.</p>
<p>6. Yhteisöllisyys lisääntyy</p>	<p>Kunnan hyvinvointityö - yhteistyö;</p> <p>1) Yksilöön vaikuttaminen; osallistutaan kunnan eri tapahtumiin hyvinvointi-teemalla (hyvinvointityöryhmät/eri hallintokunnat). Kahdensuuntaisen viestinnän lisääminen eri tavoin (esim. digi, verkkoyhteisöt, keskustelupalstat, ohjaus ja neuvonta-alustat, sisäiset ja ulkoiset tiedotusvälineet) Olemassa olevan ja kehitettävän toiminnan yhteisen suunnittelun ja toteutuksen lisääminen (sekä kuntalaisten että ammattilaisten avainryhmien kuuleminen eri tavoin -yhteistyö).</p> <p>2) Ympäristöön vaikuttaminen: yhteistyö kyläyhdistysten, järjestöjen, yhdistysten, seurakunnan, yritysten, teknisen toimen, liikuntatoimen ja sivistystoimen kanssa ympäristön muuttamiseksi yhteisöllisyyttä tukevaksi (palvelukartta,</p>

	<p>luontopolut, taukopaikat, koulun toimintaympäristö, eri toimijoiden saattaminen yhteen saman tavoitteen ja toteutuksen äärelle). Yhteistyötä tehdään myös hankkeiden kanssa.</p> <p>Resurssit: Hyvinvointikoordinaattori, eri hallintokunnat/henkilöstö.</p>
--	---

SHVK 2. painopistealue ja kehittämiskohteet:

Väestöryhmien terveyseroja kavennetaan ja kuntalaisten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta edistetään - kehittämällä palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja ottaen huomioon erilaiset vaihtoehdot palvelujen tuottamiselle sekä huomioiden muuttuva toimintaympäristö.

Tavoite	Toimenpide /resurssit
SHVK 2, kohdat 1 – 10	
<p>1. Omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen lisääntyy (hyvinvoinnin osatekijöitä ovat mm. ruokailutottumukset, suun terveys, henkinen hyvinvointi, riittävä lepo, hyvä yöuni, päihteettömyys, tupakoimattomuus, harrastukset, yhteisöllisyys, toiminnallinen arki).</p> <p><i>[Hallituksen kärkihanke: Edistetään terveyttä ja hyvinvointia, vähennetään eriarvoisuutta.]</i></p> <p><i>[Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020.]</i></p>	<p>Luodaan edellytyksiä kuntalaisten omaehtoiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen kehittämällä palveluja ja niiden saatavuutta (eri hallintokuntien, yhdistysten, järjestöjen, seurakunnan, kansalaisopiston, yritysten ja hankkeiden välinen yhteistyö).</p> <p>Opastetaan omahoitoon ja oman terveyden seurantaan;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ohjataan omahoitoon poliklinikan hoitajien ja lääkärien vastaanotoilla sekä puhelinneuvonnassa ja työterveyshuollossa. 2) Fysioterapiakäynneillä (yksilö/ryhmä) ohjataan ja tuetaan asiakkaita omaehtoiseen toimintaan kuntoutumisessa. 3) Kannustetaan kuntalaisia osallistumaan erityisliikuntaryhmiin ja ryhmissä annetaan terveys/liikuntaneuvontaa. 4) Kehitetään fysioterapeutin akuuttivastaanotto -toimintaa (alkoi v. 2018) 5) Ravitsemusterapiassa ohjataan ja tuetaan terveyttä sekä toimintakykyä edistävään ravitsemukseen yksilökäynneillä ja ryhmäohjauksissa sekä mm. luennoilla, tapahtumissa ja tiedostusvälineiden kautta. 6) Hyödynnetään Neuvokas perhe -menetelmää lapsiperheiden liikunta- ja ravitsemusohjaukseen erityisesti neuvola- ja alakouluikäisten perheiden kanssa, mukaan myös suun terveyden ravinnon kautta. 7) Toteutetaan Lapinlahden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. 8) Toteutetaan toimintaohjelmaa neuvolatoiminnalle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä ehkäisevälle lasten ja nuorten suun terveydenhuollolle. 9) Toteutetaan Vahvuutta vanhemmuuteen -perheryhmät. 10) Digitalisaation hyödyntäminen palveluissa (mm. lihavuuden ehkäisy ja hoidon tukena, omahoitopolku -yhteys vastaanottoihin, etävastaanotto). 11) Ravitsemusterapiassa järjestetään eri kohderyhmille suunnattua ryhmäohjausta terveyttä sekä toimintakykyä edistävistä ruokailusta mm. lapset ja nuoret (kouluilla toteutettavat teemapäivät yms.), ikääntyneiden ravitsemus, painonhallinta, jo toimiviin ryhmiin ravitsemuksen yhdistäminen (mm. fysioterapian ryhmät). 12) Hammashuollon vastaanotoilla ja kouluilla annetaan ohjausta suun terveydestä huolehtimiseen. 13) Julkaistaan paikallislehdessä terveyden edistämisiä artikkelit moniammatillisena yhteistyönä. 14) Osastohoitojaksolla kaikille potilaille tehdään

	<p>ravitsemuskartoitus. Opastetaan huolehtimaan hyvästä ravitsemuksesta. Tarvittaessa ravitsemusterapeutti käy osastolle ohjaamassa potilaita.</p> <p>15) Vuodeosastolle järjestetään potilaille viriketoimintaa (pelit, musiikki, kirjat, eläinvierailut) yhteistyössä erilaisten järjestöjen, seurakunnan ym. tahojen kanssa.</p> <p>16) Mielensterveysneuvolassa toteutetaan erilaisia ryhmiä (nuorten työryhmän liikuntapainotteiset ryhmät, vertaistukiryhmät mielensterveyskuntoutujille). Liikunnan lisäämisen kautta myös psyykinen hyvinvointi lisääntyy.</p> <p>17) Toteutetaan Lapinlahden kunnan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaa.</p> <p>Yhteistyössä kunnan hyvinvointikoordinaattorin kanssa:</p> <p>18) Luodaan edellytyksiä kuntalaisten omaehtoiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen (mm. eri hallintokuntien, yhdistysten, järjestöjen, seurakunnan, kansalaisopiston ja yritysten kanssa tehtävä yhteistyö).</p> <p>19) Tiedotus/ohjaus/koulutus, viestinnän lisääminen eri tavoin - tavoitteena yhteinen ”kieli”, yhteiset tavoitteet ja lisääntynyt yksikkö/hallintorajoja ylittävä yhteistyö, resurssien yhdistäminen.</p> <p>Resurssit: Työyksiköt/henkilöstö, ravitsemusterapeutti, kunnan hyvinvointityö/hyvinvointikoordinaattori.</p>
<p>2. Päihteiden käyttö ja tupakointi vähenevät eri ikäryhmissä.</p> <p><i>Lapinlahden kunta on savuton kunta.</i></p>	<p>1) Päihteisiin ja tupakointiin liittyvää valistustyötä tehdään eri-ikäisten kuntalaisten parissa ja eri tilanteissa (mm. vastaanotoilla, kouluilla, laitoksissa, kodeissa ja tapahtumissa).</p> <p>2) Toteutetaan Lapinlahden kunnan mielensterveys- ja päihdetyönsuunnitelmaa; mm. päihteettömyyden edistäminen kaikissa ikäryhmissä.</p> <p>3) Vastaanotoilla on käytössä AUDIT -lomakkeet (päihdekysely).</p> <p>4) Kouluterveydenhuollon 8. lk. ja lukion 2. vuoden opiskelijoiden terveystarkastusten yhteydessä täytetään ADSUME -lomake (päihdekysely).</p> <p>5) Hammashuollon vastaanotoilla tiedotetaan tupakan vaaroista ja itsetunnon vahvistamisesta houkutusten vähentämiseksi.</p> <p>6) Osallistutaan moniammatillisesti kunnan päihdeviikon tapahtumaan (peruskoulu), johon on koottu enemmän ja monipuolisesti asiaa päihteistä sekä tupakoinnin vaaroista.</p> <p>7) Päihteiden käyttö otetaan puheeksi eri yksiköissä ja ohjataan tarvittaessa päihdetyöntekijän vastaanotolle tai mielensterveysneuvolaan.</p> <p>8) Vuodeosastojakson aikana tuetaan potilaita tupakoimattomuuteen ja päihteettömyyteen. Ohjataan käyttämään avohoidon palveluja.</p> <p>9) Laaja tiedonvälitys, yhteisen toiminnan kehittäminen/koordinointi.</p> <p>Resurssit: työyksiköt/henkilöstö Resurssit on kuvattu myös Lapinlahden kunnan mielensterveys- ja päihdetyön suunnitelmassa. Tehdään yhteistyötä eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin kanssa.</p>

<p>3. Lihavuus vähenee eri ikäryhmissä</p> <p>Lasten lihavuus – kansallinen lihavuus –ohjelma 2016 – 2019</p>	<p>1) Ryhmätoiminnan tarjoaminen ja kehittäminen eri kohderyhmille. 2) Digitalisaation hyödyntäminen lihavuuden ehkäisyn ja hoidon tukena. 3) Lastenneuvolassa ja ravitsemusterapiassa on käytössä Neuvokas perhe -toimintamalli. 4) Hyte -yhteistyö varhaiskasvatuksen ja koulun/kodin kanssa-toiminnallisuus arjessa lisääntyy.</p> <p>Ennaltaehkäisevässä työssä painopistealueena ovat erityisesti lapset ja nuoret.</p> <p>Resurssit: työyksiköt/henkilöstö, ravitsemusterapeutti, ruokapalvelut, hyvinvointikoordinaattori, Hyvän olon Lapinlahti -työryhmä, huoltajat, perheet, muut sidosryhmät (mm. varhaiskasvatuksen henkilöstö, liikuntatoimi, koulut).</p>
<p>4. Tuetaan ikäihmisten toimintakykyä ja kotona pärjäämistä ehkäisemällä vajaaravitsemusta</p>	<p>1) Tehdään suositusten ja vajaaravitsemuksen ehkäisyn ja hoitopolun mukaisesti vajaaravitsemuksen seulonnat mm. kotihoidossa, vuodeosastolla + suunnitellaan ja toteutetaan tarvittavat toimenpiteet, yhteistyö ravitsemusterapeutin kanssa. 2) Kiinnitetään ajoissa huomio tahattomaan painonlaskuun. 3) Tilastoidaan vajaaravitsemusriskiseulontojen tulokset. 4) Päivitetään vajaaravitsemuksen ehkäisyn ja hoidon hoitopolku 5) Ravitsemusterapeutti kouluttaa henkilöstöä ikäihmisten ravitsemuksesta, vajaaravitsemuksen ehkäisystä ja hoidosta sekä haavapotilaan ravitsemushoidosta.</p> <p>Resurssit: ravitsemusterapia, kotihoito, ikäihmisten neuvola, vastaanottotoiminnot, vuodeosasto, ruokapalvelut, ikäihmisten päivätoiminta.</p>
<p>5. Tuetaan lasten terveyttä edistävien ruokailutottumusten kehitystä.</p>	<p>1) Käytetään SAPERE-ruokakasvatusmenetelmää varhaiskasvatuksessa ja pyritään pilotoimaan SAPERE-menetelmä myös jollakin koululla.</p> <p>Resurssit: ravitsemusterapeutti yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja opettajien kanssa.</p>
<p>6. Yhteydensaanti ja hoitoon pääsy perusterveydenhuoltoon toteutuu terveydenhuoltolain mukaisesti.</p> <p>Turvataan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuus muutostilanteissa (Vj. terveysaseman kesän sulku).</p>	<p>1) Seurataan, että yhteydensaanti ja hoitoon pääsy perusterveydenhuoltoon toteutuu terveydenhuoltolain mukaisesti. 2) Hoitoon pääsy/jonotusajat ovat kuntalaisten nähtävillä kunnan kotisivuilla ja terveysasemien virallisilla ilmoitustauluilla. 3) Seurataan takaisinsoittojärjestelmän toimivuutta (asiakaspalaute, henkilöstön antama palaute). 4) Varpaisjärven terveysasema on kiinni 3.6.2019 – 1.9.2019 ja 23.12.2019 – 12.1.2020, jonka aikana terveydenhuollon palvelut ovat saatavilla Lapinlahden terveyskeskuksessa.</p>
<p>7. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen arviointiin pääsy sekä palveluiden suunnittelu ja toteutus tapahtuu suositusten ja lakien mukaisesti.</p>	<p>1) Arvioidaan palvelutarve ja suunnitellaan palvelut uutena palveluna kehitettävän keskitetyn palvelunohjauksen, kotihoidon ja ikäihmisten neuvolan yhteistoiminnan kautta. Yhteydenotto palvelutarpeen arviointiin voi tapahtua mm. asiakkaan itsensä, hänen omaisensa tai läheisensä, hoitohenkilöstön tai muiden henkilöiden/toimijoiden taholta. 2) Tieto sosiaalipalvelujen saamisen odotusajoista on nähtävillä kunnan kotisivuilla sekä virastotalon ilmoitustaululla, joka päivitetään puolivuositain.</p>

<p>8- 9 Ikääntyvien palvelurakenne ja asumisolosuhteet ovat tarkoituksenmukaiset</p> <p><i>- Hallituksen kärkihanke: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa.]</i></p>	<p>1) Tuetaan ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista ennaltaehkäisevien palveluiden (mm. päivätoiminta, ikäihmisten neuvolatoiminta, fysioterapia, ravitsemusterapia, ateriapalvelu) sekä yhteistyössä mm. muiden hallintokuntien, kolmannen sektorin toimijoiden ja yritysten sekä hankkeiden kanssa. Jussinpihan vanhusten päivätoiminta on tauolla tammikuun ja kesä-elokuun (3 kk).</p> <p>2) Kehitetään kotihoidon ja asumispalveluiden toimintaa ja toiminnan arviointia (omavalvonta, sosiaalihuollon kirjaaminen; Kansa-hanke, Rafaela ja RAI)</p> <p>3) Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa</p> <p>4) STM:n palvelujen laatusuosituksen mukaan: yli 90 % 75 -vuotta täyttäneistä ikäihmisistä asuu kotona ja yht. 7-9% asuu tehostetussa asumispalvelussa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa; Perustetaan kotikuntoutuksen tiimi tukemaan kotona asumista ja kotihoidon toimintaa.</p> <p>Resurssit: Vanhuspalvelut/henkilöstö, perusterveydenhuolto/fysioterapia, ravitsemusterapia, arviointimittarit</p>
<p>10. Sosiaalityö / oman toiminnan tehostaminen ja verkostojen hyödyntäminen aiempaa monipuolisemmin</p>	<p>1) Perhetyön ja verkoston yhteistyömalleja työstetään edelleen</p> <p>2) Aikuissosiaalityössä kehitetään eri tahojen kanssa tehtävää moniammatillista yhteistyötä tavoitteena saada asiakkaat ohjautumaan oikein kohdentuviin palveluihin. Vahvistetaan asiakkaan motivointia ja osallistumista.</p> <p>3) Tukihenkilötoimintaa organisoidaan omana palveluna.</p>
<p>11. Vammais- ja kehitysvammapalvelut / Kustannusten menokehitys hidastuu ja käyttöön otetaan uusia kustannustehokkaampia toimintatapoja.</p>	<p>1) Kohdennetaan erityishuollon palvelut tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>2) Kehitetään työ- ja päivätoiminnan sisältöä vastaamaan muuttuvaa tarvetta.</p> <p>3) Jussinpihan toimintakeskus on kiinni kesällä 2019</p> <p>4) Ostopalveluiden käyttö asumis- ym. palveluissa tarpeen mukaan. Ensisijaista on kunnan omien yksiköiden ja muiden palveluiden käyttö.</p> <p>5) Ikääntymisestä johtuvien kuljetuspalvelutarpeiden arviointi ja päätöksenteko siirtyy vammaispalveluista ikäihmisten palvelunohjaukseen 1.1.2019.</p>

SHVK 3. painopistealue ja kehittämiskohteet:

Kuntalaisten turvallisuutta ja elämänlaatua sekä kunnan elinvoimaisuutta edistetään – ennaltaehkäisemällä kuntalaisten turvallisuutta heikentäviä tekijöitä ja kehittämällä liikenneturvallisuutta sekä investointien, ympäristön kunnostustöiden ja rakennushankkeiden avulla.

Tavoite	Toimenpide / resurssit
SHVK 3, kohdat 1 –	
1. Kuntalaisten turvallisuus lisääntyy.	<p>Liikenneturvallisuuden edistäminen:</p> <p>1) Osallistutaan liikenneturvallisuuden edistämiseen/vastaanotoilla tapahtuva valistustyö.</p> <p>2) Osallistutaan Lapinlahden kunnan liikenneturvallisuus -työryhmän palavereihin 2x/v ja pidetään kunnan liikenneturvallisuussuunnitelma sosiaali- ja terveysosaston osalta ajan tasalla.</p> <p>Vastuutaho ja resurssit: Em. toimenpiteiden osalta sosiaali- ja terveysosasto/työyksiköt/henkilöstö.</p> <p>Toimenpiteitä, vastuutahoja ja resursseja on kuvattu myös Ylä-Savon liikenneturvallisuussuunnitelmassa.</p>
	<p>Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy:</p> <p>1) Toteutetaan Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelmaa.</p> <p>2) Lähisuhdeväkivalta -kyselyiden toteuttaminen raskauden aikana äitiysneuvolassa ja lastenneuvolassa lapsen ollessa kuuden (6) kuukauden ikäinen.</p> <p>Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysosasto/sosiaalityö ja perhe- ja mielenterveysneuvola.</p> <p>Toimenpiteitä ja vastuutahoja on kuvattu Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelmassa (v. 2016 -2019).</p> <p>Resurssit: Lähisuhde- ja väkivallan ehkäisytöön koordinaattori, lähisuhde- ja väkivallan ehkäisyn työryhmä, eri hallintokunnat ja työyksiköt/henkilöstö. Koordinaattori on jäsenenä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän MARAK-työryhmässä (vakavan parisuhdeväkivallan uhrien auttamiseksi koottu ryhmä).</p>

4. PERUSTELUT

Perusteluja kehittämistavoitteiden osalta:

SOSIAALITYÖ

Sosiaali- ja perhetyössä toimii monia kokeneita ammattilaisia. Tarkoitus on tulevan vuoden aikana selvittää mahdollisuuksia järjestää perhekuntoutusta omana toimintana tai ainakin ottaa työhön mukaan perhekuntoutuksellista työtä niin, että kalliita ostopalveluja voitaisiin mahdollisesti vähentää. Lastensuojelun sijoituksia ei ole mahdollista järjestää omana toimintana. Niissä painopiste on perhehoidon järjestämisessä ja kehittämisessä.

VAMMAIS- JA KEHITYSVAMMAPALVELUT

Vammais- ja kehitysvammapalveluiden tulosalueen kustannusten kasvun hillitsemiseksi joudutaan arvioimaan kunnan palvelujen ja resurssien kohdentamista suhteessa asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Vammais-kehitysvammapalveluiden tulosalueella lähes kaikki palvelut ovat lakisääteisiä palveluja eli asiakkaalle subjektiivisia palveluja. Asiakkaalla on tietyt kriteerit täytettyään oikeus saada nämä palvelut. Kriteereitä ja ohjeistuksia pyritään selkiyttämään ja suuntaamaan niillä palvelujen kohdentaminen oikein. Moniammatillisen yhteistyön tarve kunnan omien palvelusektoreiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa vaatii jatkuvaa kehittämistä ja tiedottamista.

PERUSTERVEYDENHUOLTO / ESH / VANHUSPALVELUT / RUOKAPALVELUT

Perusterveydenhuollon puolella kehitetään lakisääteisiä palveluja ja huomioidaan valtakunnalliset linjaukset, hallituksen kärkihankkeet ja PoSoten suunnitelmat.

Vanhuspalveluiden toiminnot ovat pääsääntöisesti lakisääteisiä ja niitä ohjaavat myös useat suositukset. Vanhuspalveluiden toiminnalliset ja rakenteelliset muutokset sekä toiminnan kehittäminen perustuvat valtakunnallisiin linjauksiin ja hallituksen kärkihankkeisiin sekä tähän mennessä tehtyyn PoSote suunnitteluun.

Jatketaan paikallisella tasolla valtakunnallisen sähköisen Potilastiedon arkiston (KanTa/eArkisto) käyttöönottoa. Hanketta toteutetaan alueellisena yhteistyönä sairaanhoitopiirin kanssa. Kustannuksia tulee ohjelmistohankinnoista ja -päivityksistä.

Perusteluja toiminnallisten tavoitteiden osalta

SHVK 1 painopistealueen perustelut

- Edistetään ja tuetaan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia mahdollistamalla eri-ikäisten ja eri väestöryhmien osallistuminen ja vaikuttaminen (mm. eri ammattilaisten toteuttama neuvontatyö, eri hallintokuntien välinen ja alueellinen yhteistyö/kunnan hyvinvointityö).

SHVK 2 painopistealueen perustelut

- Lisätään verkostoyhteistyötä (terveyserojen kaventaminen)
- Edistetään palvelujen saatavuutta toimintoja tehostamalla ja palvelurakenteita uudistamalla (etäpalvelut, sähköinen asiointi)

SHVK 3 painopistealueen perustelut

Kuntalaisten turvallisuuden edistämiseksi kehitetään liikenneturvallisuutta ja ehkäistään lähisuhde- ja perheväkivaltaa. Em. molemmat tekijät heikentävät yksilön turvallisuutta ja aiheuttavat kohteeksi joutuneelle henkilölle henkeä uhkaavan vahvan turvallisuusriskin.

Tavoitteisiin liittyvät mittarit ja tunnusluvut

Mittari / Toiminnalliset tavoitteet	Tunnusluku
SHVK 1-3 painopistealueiden tavoitteet / mittarit	Kuvattu laajassa hyvinvointikertomuksessa vuosille 2017 - 2020

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT SOSIAALITYÖ

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	57	71	61 500	61 500	61 500
Toimintamenot	-2 526	-2 110	- 1 994 229	-1 994 230	-1 994 230
Toimintakate	-2 469	-2 039	-1 932 729	-1 932 730	-1 932 730
Suunnitelmapoistot	-3	-3	-3 402	-3 402	-3 402
Sisäiset tulot	-	-			
Sisäiset menot	-104	-101	-94 316	-94 316	-94 316
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-2 576	-2 143	-2 030 447	-2 030 447	-2 030 447

TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT VAMMAIS- JA KEHITYSVAMMAPALVELUT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000€)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	105	97	127 900	127 900	127 900
Toimintamenot	-4 362	-4 174	-4 350 899	-4 350 900	-4 350 900
Toimintakate	-4 257	-4 077	-4 222 999	-4 223 000	-4 223 000
Suunnitelmapoistot	-58	-58	-58 041	-58 041	- 58 041
Sisäiset tulot	-	-	-		
Sisäiset menot	-242	-238	-185 622	-185 622	-185 622
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-4 557	-4 373	-4 466 662	-4 466 662	-4 466 662

TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT PERUSTERVEYDENHUOLTO

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	1 550	1 502	1 460 200	1 460 200	1 460 200
Toimintamenot	-9 401	-8 284	-8 418 145	-8 418 145	-8 418 145
Toimintakate	-7 851	-6 781	-6 957 945	-6 957 945	-6 957 945
Suunnitelmapoistot	-443	-412	-400 254	-400 254	-400 254
Sisäiset tulot	719	600	585 000	585 000	585 000
Sisäiset menot	-911	-850	-869 411	-869 411	-869 411
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-8 487	-7 443	-7 642 610	-7 642 610	-7 642 610

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA**SOSIAALITYÖ**

Sosiaalityössä kustannuksia syntyy erityisesti kalliista ostopalveluista. Tulevana vuonna selvitetään mahdollisuuksia vähentää esimerkiksi perhekuntoutuspalvelujen ostoja ja ottaa omaan työhön perhekuntoutuksellista työtötta. Tukihenkilötyö on säästösyistä jo järjestetty pääosin omana toimintana; tukihenkilöinä toimivat perhetyöntekijä sekä nuorisotoimen työntekijät oman toimensa ohella.

VAMMAIS- JA KEHITYSVAMMAPALVELUT

Ensisijaista on kunnan omien kehitysvammayksiköiden käyttöasteen pitäminen mahdollisimman korkeana. Ostopalveluita asumisen suhteen joudutaan käyttämään, mutta tarveharkintaa käyttäen. Kuljetuspalveluiden eriyttäminen sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisiin kuljetuksiin tuonee pitemmällä aikavälillä selkeyttä toimintoihin ja myös kustannussäästöjä.

PERUSTERVEYDENHUOLTO

Kanta/Sähköinen potilastiedon arkisto -hankkeen eteneminen suunnitellusti lisää atk-määrärahojen tarvetta myös vuonna 2019. ATK-kustannuksia Tiedolta vuonna 2019 tulee Lifecare täydennyksistä 85 000 €. Lisäksi kustannuksia syntyy Lifecaren ylläpidosta 230 000 € (sovellusten tukimaksut), KanTa-palveluista 34 600 € (viestinvälitys, sähköinen allekirjoitus ja runkoverkko) ja Ensemble integraatiot 1 950 €. Kustannukset ovat yhteensä arvioitu ilman alv:a 351 550 €.

Muut kustannukset:

Pdf-tallenteet

-Sectra-pacs 5 000 € (integraatio)

-Nealink 5 000 € (integraatio)

-Kvarkki (valtakunnallinen terveydenhuollon kuva-aineistojen arkisto) 20 000 € (työn osuus)

-Akseli- itseilmoittautumisjärjestelmä.

TA 2019 / Toiminnasta johtuvat määrärahatarpeet / yksikkö	Kustannukset/€
Ohjelmistohankinnat; Lifecare	85 000
Lifecaren ylläpidosta (sovellusten tukimaksut)	230 000
KanTa-palvelut	34 600
Ensemble integraatiot	1 950
Pdf-tallenteet	30 000
YHTEENSÄ	381 550
AKSELI -itseilmoittautumisjärjestelmä	10 000 + integraatio Lifecare, Commit RIS ? €
Kaikki em. yhteensä	391 550

PERUSTERVEYDENHUOLTO

- poliklinikan lähihoitajan avoimen toimen muuttaminen sairaanhoitajan toimeksi.
- hyvinvointikoordinaattori siirtyy kunnan hallintokeskuksen puolelle 50 % ja maakunnallisen hyvinvointikoordinaattorin tehtävään P-S shp / perusterveydenhuollon yksikköön 50 %
- hammashuollossa oikomishammaslääkärin tehtävien järjesteleminen
- työterveyshuollossa yksi työterveyshoitajan toimi vähenee

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARATUTUMINEN

SOSIAALITYÖ, VAMMAIS- JA KEHITYSVAMMAPALVELUT JA PERUSTERVEYDENHUOLTO

Hallintosäännön mukaisesti laaditaan sisäisen valvonnan raportti kahdesti vuodessa.

Sosiaalityössä

Talousarvion toteutumiseksi suurin riski aiheutuu lasten ja nuorten sekä perheiden sijoituksista. Sijoitustarpeet ilmaantuvat toisinaan hyvin äkillisesti. Vaikka kunnassa on monipuolisia palveluja lasten, nuorten ja perheiden tueksi, eivät ne aina riitä tukemaan riittävästi. Laki velvoittaa tekemään huostaanoton tai avohuollon sijoituksen kriteerien täytyessä. Myös perhekuntoutusjaksoja on annettu. Sijoituksen tarvetta arvioidaan sosiaalityössä aina kriittisesti eri toimintavaihtoehtojen mahdollisuutta arvioiden.

Vammais- ja kehitysvammapalveluiden tulosalueella

Talousarvion toteutumiseksi suurimmat riskit aiheutuvat siitä, että kaikkea ei pysty ennakoimaan. Vammaispalvelun puolelle tulee uusia asiakkaita vammautumisen tai sairastumisen myötä sekä kuntaan muuton myötä. Aiempien asiakkaiden avun tarve taas saattaa lisääntyä sairauden etenemisen vuoksi. Kehitysvammaisista osalla on kaksoisdiagnoosi, esim. skitsofrenia, mikä lisää haastavan käyttäytymisen riskiä. Tällöin joudutaan miettimään, voiko asiakasta sijoittaa omaan asumisyksikköön vai onko etsittävä toisenlaista asumismuotoa. Vaalijalan käyttöä on pyritty vähentämään, mutta em. tilanteissa selvittämisjakso voi olla välttämätöntä esim. lääkityksen ja jatkosuunnitelmien vuoksi. Ostopalveluissa varsinkin lapsille tarjottavat palvelut ovat kalliita ja niitä on rajoitettua.

Perusterveydenhuollossa

Talousarvion toteutumiseksi suurimmat riskit aiheutuvat siitä, että palveluntarpeissa tapahtuvat muutokset lisäävät erikoissairaanhoidon ja/tai ostopalveluiden käyttöä sekä lisäävät lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden kulutusta.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

SOSIAALITYÖ

Sosiaalitoimistossa työskentelee johtava sosiaalityöntekijä, 3 sosiaalityöntekijää, sosiaalipalveluohjaaja, palvelusihteeri. Perhetyössä ja lapsiperheiden kotipalvelussa työskentelee yhteensä 4 työntekijää. Osa yhden perhetyöntekijän työpanoksesta on siirretty aikuissosiaalityöhön (n. 40 %).

Perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu

	TP 2016	TP 2017	Toteuma 9/2018
Asiakasperheiden määrä kotipalvelu perhetyö	53	71 28 43	43 (38 tilastossa) 15 29
Käyntien määrä kotipalvelu perhetyö	623	846 303 543	699 150 549

VAMMAIS- JA KEHITYSVAMMAPALVELUT

Kehitysvammahuollossa työskentelee tällä hetkellä 21 työntekijää.

Neljä kehitysvammaohjaajaa työskentelee Jussinpihan toimintakeskuksessa sekä Helmen työntekijä silloin kun myös Helmen asiakkaat ovat Jussinpihassa. Varpaisjärven toimintakeskus Helmessä on yksi työntekijä. Jussinpihassa aiemmin työskennelleen henkilökohtaisen avustajan työpanosta on suunnattu kentällä tapahtuvan työn lisäksi Paavon ja Liisan kodin tarpeisiin.

Paavon ja Liisan kodin asumisyksikössä työskentelee yksi lähiesimies/koulutukseltaan sairaanhoitaja/terveydenhoitaja, kahdeksan kehitysvammaohjaajaa ja kolme lähiavustajaa.

Eevalan asumisyksikössä työskentelee yksi kehitysvammaohjaaja ja yksi lähiavustaja. Avohuollon ohjaaja suunnittelee ja organisoii avohuollon palveluja.

	TP 2016	TP 2017	Toteuma 9/2018
Avotyössä olevat	21	18	20
Omaishoidon tukea saavat alle 65-vuotiaat	26	25	25

PERUSTERVEYDENHUOLTO

Henkilöstö: 19.8 (lääkärit 4.5, hoitohenkilökunta 13, varahenkilöt 2.0, rokotushoitaja 0.1).

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	22035	21012	21800	20060
Lääkärin vo: Päivystys	4731	4284	3800	2729
Lääkärin vo: Normaali	10717	9494	10000	8413
Hoitajien vastaanotot	6597	7234	8000	8918
Ryhmät/käynnit	-	-		
Puhelinneuvonta (hoitaja)				
- hoidon tarpeen arviointi	22640	20050	23000	21000
- muut (koetulokset, sh ja dmhoitajan vastaanotot)	8200	7900	8200	8000

Muut Kunnat	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	648	594	580	601
Lääkäreiden vo: Päivystys	240	192	197	111
Lääkäreiden vo: Normaali	245	250	232	220
Hoitajien vastaanotot	163	152	151	271

Neuvolat, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto

Henkilöstö: 6.8 (lääkärit 0.9, terveydenhoitajat 5.9).

Syntyneet	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2018
	70	70	70	65

Äitiysneuvola

Vuosi	TP 2016	TA2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	1285	1184	1280	1200
Lääkäri	261	211	260	260
Hoitajat	1024	973	1020	940
Ryhmät/käynnit	8/66	9/87	11/150	16/85

Muut kunnat	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	14	15	12	11
Lääkäri	4	5	5	0
Hoitajat	10	10	7	11

Lastenneuvola

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	2027	1862	1664	1667
Lääkäri	536	473	444	420
Hoitajat	1491	1389	1220	1247
Ryhmät/käynnit	28/147	85/177	28/147	30/145

Muut kunnat	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	7	17	18	22
Lääkäri	3	2	2	7
Hoitajat	4	15	16	15

Perhesuunnittelu- /ehkäisyneuvola

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	801	750	702	700
Lääkäri	442	413	414	400
Hoitajat	359	337	288	300
Ryhmät/käynnit	3/60	4/72	4/75	4/75

Muut kunnat	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	13	40	30	23
Lääkäri	7	22	18	12
Hoitajat	6	18	12	11

Seulonnat ja muut joukkotarkastukset

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	210	217	210	216
Lääkäri	0	0	0	0
Hoitajat	210	217	210	216

Kouluterveydenhuolto

Vuosi	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	2939	3137	2617	3169
Lääkäri	497	513	463	441
Hoitajat	2442	2624	2154	2728
Ryhmät/käynnit	29/306	92/740	29/306	30/300

	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TA 2019
Muut kunnat				
Käynnit yhteensä	90	92	67	89
Lääkäri	17	19	17	19
Hoitajat	73	73	50	70

Opiskelijaterveydenhuolto

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	391	403	323	372
Lääkäri	81	107	96	113
Hoitajat	310	296	227	259
Ryhmät/käynnit	20/277	17/510	20/277	20/280

	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Muut kunnat				
Käynnit yhteensä	225	233	195	219
Lääkäri	22	35	34	32
Hoitajat	203	198	161	187

Muu terveydenhoito: erikseen toteutettu rokotustoiminta esim. influenssarokotukset, kutsuntatarkastukset

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	2132	2293	2400	2400
Lääkäri	32	36	40	40
Hoitajat	2100	2257	2360	2360

	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Muut kunnat				
Käynnit yhteensä	66	73	50	50
Lääkäri	1	0	5	5
Hoitajat	65	73	45	45

Työttömien terveystarkastukset

Työttömien terveystarkastusten toteuttamiseen varataan työterveyshuollon työterveyshoitajan resurssia yksi päivä/viikko ja lääkärin resurssia 1 pv/kk

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	59	94	70	128
Lääkäri	14	44	28	51
Hoitajat	45	50	42	77

Työterveyshuolto

Henkilöstö: 5.11 (lääkärit 0.9, työterveyshoitajat 1.8, lähihoitaja 1.0, ravitsemusterapeutti 0.08, työfysioterapeutit 0.95, muut 0.38).

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Yritykset	176	177	176	164
Maatilat	153	153	153	153
Käynnit yhteensä	2458	2548	2173	2400
Lääkäri	1111	1032	946	900
Hoitajat	1347	1516	1228	1500
Ryhmät/käynnit	91/472	81/280	98/274	96/360
Työpaikkakäynnit	71	74	70	20
Työfysioterapia				
- yksilökäynnit	341	433	462	365
- ryhmäkäynnit	26/523	31/433	25/450	307450
- työpaikkakäynnit	25	32	33	25
Työravitsemusterapia	33	37	41	33

Työpsykologi	163	138	174	159
--------------	-----	-----	-----	-----

Muut kunnat	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	640	589	478	532
Lääkäri	284	242	210	200
Hoitajat	356	347	268	332

Perhe- ja mielenterveysneuvola

Henkilöstö:8.7/8.2 (lääkäri 0.2, muu 8.5)

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Perheneuvolan asiakas- perheiden määrä (yksilöt)	*) (143)	92 (137)	150 (320)	100 (200)
Käynnit yhteensä	662	677	1000	700
Psykologi	63	68	41	70

*) Perheiden lukumääristä ei ole pidetty kirjaa. Perheneuvola ostaa psykologin palvelut.

Mielenterveysneuvola

Vuosi	TA 2016	TA 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	3599	3444	3870	3550
Lääkäri	296	257	370	350
Hoitajat mtn	3303	3187	3000	3200
Ryhmät/käynnit	149/999	108/854	100/700	40/600
Psykologi		345	300	300
Virkku	12299	12251	12200	12100

Muut kunnat	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	114	169	150	139
Lääkäri	9	13	20	8
Hoitajat mtn	105	156	130	131
Virkku	679	882	530	857

Erityistoiminnot

Henkilöstö: Röntgenissä on 1.2 röntgenhoitajaa, fysioterapiassa on 5.5 työntekijää (4.5 fysioterapeuttia, 1 kuntahoitaja), joiden tehtävät ovat jakautuneet kansanterveystyöhön, työterveyshuoltoon ja vanhustalveluihin. Ravitsemusterapiassa on yksi ravitsemusterapeutti, jonka resurssi jakautuu vastaanotolle, vuodeosastolle ja vanhustalveluyksiköihin. Lääkekeskuksessa on yksi farmaseutti (lääkekeskus 0.5, osastofarmasia 0.3, vanhustalvelut 0.2). Puheterapiapalvelut on toteutettu ostopalveluna. Laboratoriopalvelut tuottaa ISLAB. Ensihoitopalveluiden järjestämisvastuu on Pohjois-Savon sairaanhoitopiirillä.

Laboratorio

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Ostetut tutkimukset yhteensä	116768	115663	115251	103536

Röntgen

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Tutkimukset yhteensä	3895	4058	3458	3285
- siitä UÄ-tutkimukset	694	703	700	585
Omat tutkimukset	3043	3238	3300	2624
Radiologiset toimenpiteet	18	13	18	18
Ostopalvelu				
- Magneettitutkimukset	50	34	50	50
- Tietokonetomografiatutkimukset	90	70	90	90
Myydyt	0	0	0	0
Ostetut	852	820	614	880

Fysioterapia

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Yksilö avokäynnit	3368	2882	2626	2626
- siitä apuvälinekäynnit	943	794	811	800
- kotikäynnit	220	237	220	200
Vuodeosastokäynnit	1577	1434	1405	1405
Ryhmät/käynnit	212/1860	278/2301	240/1700	300/2550
Työfysioterapia				
- yksilökäynnit	341	433	300	300
- ryhmät/käynnit	26/523	31/433	25/450	30/450
- työpaikkakäynnit	25	32	25	25

Puheterapia

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit	333 + ostopalvelu	358 + ostopalvelu, ei tilastoitu Lifecareen	ostopalvelu	ostopalvelu

Muut kunnat	TP 2017
Käynnit	10 + ostopalvelu, ei tilastoidu Lifecareen

Ravitsemusterapia

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit	132	210	186	205
Ryhmät/käynnit	11/346	31/896	30/600	30/600
Työterveyshuolto	33	37	41	33

Ravitsemusterapeutin palveluja myydään 1 pv viikossa Siilinjärvelle.

Ensihoito ja sairaankuljetus

Palvelut järjestää Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri.

Tukipalvelut

Tukipalveluissa ovat keskusvarastonhoitaja, välinehuoltaja, laitosmies, järjestelmäasiantuntija, palvelusihteeri ja johtava hoitaja sekä sosiaali- ja terveysosaston osastopäällikkö/vastaava lääkäri.

Terveyskeskuksen laitoshoido (vuodeosasto)

Vuodeosaston paikkaluku on 30 vuonna 2019. Vuodeosaston henkilöstöresurssi: lääkärit 1.4, hoitohenkilökunta 23, varahenkilöt 4, kuntahoitaja 0.5, fysioterapeutti 0.3, farmaseutti 0.3, ravitsemusterapeutti 0.15, osastonsihteeri. Laitosapulaisten resurssia (5 + 2 varahenkilöä) jaetaan vuodeosastolle, avosiivoukseen, perhe- ja mielenterveysneuvolan vastaanottotilojen siivoukseen sekä Paavon ja Liisan kodin siivoukseen. Siivoustyönjohtajan resurssia on käytettävissä 0.1.

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Kuormitus %	98,4	89.2	100.0	100.0
Potilasvaihto	11	13	11.00	11.00
Hoitopäivät yhteensä	14133	12288	11582	10195
Fysioterapia, vuodeosastokäynnit	1577	1434	1405	1441

Hammashuolto

Henkilöstöresurssi 11.5 (hammaslääkärit 4.5, suuhygienistit 2, hammashoitajat 5).

Vuosi	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit yhteensä	8754	9869	7891	7791
Hammaslääkärit	7905	8517	7295	7000
Suuhygienistit	849	998	547	741
Hammashoitajat	0	145	48	50
Asiakkaat	3612	4186	3100	3700
Ryhmät/käynnit	7/191	4/66	9/207	5/100
DMF – 12 v.	0.92	1.33	1.38	1.57
DMF – 18 v.	3.43	4.12	4.1	2.60

Muut kunnat	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Käynnit	161	193	140	229
Asiakkaat	94	89	92	124

3.5.5 Erikoissairaanhoito (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTAJATUS

Lapinlahden kunnan erikoissairaanhoito järjestetään palvelulautakunnan alaisuudessa terveysosaston koordinoimana. Kunta kuuluu Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin. Palveluja ostetaan sopimukseen perustuen myös Ylä-Savon SOTE kuntayhtymältä. Lisäksi erikoissairaanhoidon palveluja ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Erikoissairaanhoidon kustannuksia pyritään hillitsemään seuraamalla hoitopolkujen toteutumista hoidonporrastuksen mukaisesti.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Kehittämistavoitteet on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveysosaston tulosalueista alkaen sivulta 27.

3. TULOSALUEEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUONNA

Toiminnalliset tavoitteet on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveysosaston tulosalueista alkaen sivulta 28.

4. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	-	-	-	-	-
Toimintamenot	-13 030	-13 821	-13 739 850	-13 739 850	-13 739 850
Toimintakate	-13 030	-13 821	-13 739 580	-13 739 850	-13 739 850
Suunnitelmapoistot	-	-	-	-	-
Sisäiset tulot	-	-	-	-	-
Sisäiset menot	-33	-27	-19 821	-19 821	-19 821
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-13 063	-13 848	-13 759 401	-13 759 401	-13 759 401

5. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Sairaanhoitopiirin käyttötilastoja	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Hoitojaksot	1.404	1.416	1.450	1.390
Hoitopäivät	5.384	4.990	5.200	5.050
Pkl-käynnit	14.166	14.337	14.500	14.000
Perusterveydenhuollon päivystysvastaanottojen käynnit				
Leikkaukset	576	644	600	650

Lähetteet	3.236	3.276	3.000	3.000
Jonossa	100		90	

Ylä-Savon SOTE ky käyttötilastoja	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Hoitojaksot/Asiakkaat	730/224	289	740/220	650/200
Hoitopäivät	1656	1.772	1.700	1.400
Pkl-käynnit	2648	3.130	2.900	2.800
Perusterveydenhuollon päivystysvastaanottojen käynnit	347		400	
Leikkaukset	189	176	100	80
Lähetteet	504	553, josta 265 LTI tk tulleita	400	350
Jonossa				

Muut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Neurologin käynnit	138	108	140	0
Geriatrin käynnit (oma)	171	196	170	200
Psykiatrin käynnit	317	334	317	323

3.5.6 Vanhuspalvelut (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Vanhuspalveluiden tavoitteena on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista yksilöllisesti ja oikea-aikaisesti. Vanhuspalveluiden tehtävänä on järjestää lakisääteiset kotihoito- ja tukipalvelut, asumispalvelut sekä ennaltaehkäisevät palvelut niitä tarvitseville kuntalaisille. Ikääntyneen palvelutarve arvioidaan ja hänelle suunnitellaan palvelut uutena palveluna kehitettävän keskitetyn palvelunohjauksen, kotihoidon ja ikäihmisten neuvolan yhteistoiminnan kautta.

Kotihoidon tavoitteena on edistää asiakkaidensa kotona asumista ja hyvinvointia tuottamalla hoito- ja palvelusuunnitelmaan ja säännölliseen arviointiin perustuvat hoito- ja huolenpito palvelut yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Kotihoito koostuu kotipalvelusta, kotisairaanhoidosta sekä tukipalveluista.

Ennaltaehkäiseviin toimintoihin kuuluvan *päivätoiminnan* tavoitteena on arkipäivisin päiväkeskuksissa tapahtuvan ryhmä- ja viriketoiminnan avulla tukea asiakkaidensa kotona asumista ja toimintakykyä tuoden virkistystä ja vaihtelua heidän elämäänsä sekä lievittäen yksinäisyyttä. *Ikäihmisten neuvolan* tavoitteena on tukea asiakkaidensa kotona asumista ja itsenäistä selviytymistä tarjoamalla terveystarkastuksia, voimavaralähtöistä palveluohjausta, terveysneuvontaa ja muistihoitajapalvelua. Yli 65-vuotiaille tarkoitettun *Omaishoidontuen* tavoitteena on tukea ikääntyvien kotona asumista sekä kotona tapahtuvan hoidon ja huolenpidon järjestämistä omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön toimesta. Omaishoidontuki muodostuu hoidettavalle annettavista omaishoitoa tukevista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta ja vapaasta.

Asumispalvelut ovat vuokrasuhteeseen perustuva asumisen vaihtoehto palvelutalossa silloin, kun asiakas ei enää pysty asumaan omassa kodissaan kotihoito- ja tukipalvelujen turvin. Asumispalveluiden tavoitteena on asukkaidensa hoito- ja palvelusuunnitelmaan ja säännölliseen arviointiin perustuva hoiva, hoito ja huolenpito kodinomaisessa ympäristössä, asiakasta kunnioittaen ja toimintakykyä tukien. *Tehostetussa palveluasumisessa* tarjotaan ympärivuorokautista palveluasumista, hoitohenkilökunnan ollessa paikalla jatkuvasti. Tehostetun palveluasumisen yksiköissä tarjotaan myös lyhytaikaista hoitoa.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Kehittämistavoitteet on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveysosaston tulosalueista alkaen sivulta 27.

3. TULOSALUEEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

Toiminnalliset tavoitteet on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveystalouden tulosalueista alkaen sivulta 28.

4. PERUSTELUT

Perustelut on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveystalouden tulosalueista alkaen sivulta 35.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	2 478	2 430	2 406 010	2 406 010	2 406 010
Toimintamenot	-9 624	-8 512	-8 970 386	-8 972 390	-8 972 390
Toimintakate	-7 145	-6 082	-6 564 376	-6 566 380	-6 566 380
Suunnitelmapoistot	-523	-499	-467 770	-467 770	-467 770
Sisäiset tulot	16	-			
Sisäiset menot	-1 602	-1 748	-1 788 786	-1 788 786	-1 788 786
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-9 255	-8 329	-8 820 932	-8 820 932	-8 820 932

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Vanhuspalveluiden tulosalueen keskeiset muutokset:

Kotihoitoon uusia vakansseja:

- yksi (1) vastaavan sairaanhoitajan toimi (perustetaan)
- yksi (1) sairaanhoitajan varahenkilön toimi
- kolme (3) lähihoitajan varahenkilön tointa
- tehostetun kotikuntoutustiimin toiminnan käynnistäminen kotihoidon tueksi

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARATUTUMINEN

Talousarvion toteutumiseksi suurimmat riskit aiheutuvat henkilöstökuluissa (esim. sairauslomat), joihin ei ole voinut varautua ennalta riittävästi. Kotihoidon resursseja kuluttavat ja haastetta aiheuttavat entistä huonokuntoisemmat kotona hoidettavat vanhukset, joiden määrä tulee kasvamaan tulevaisuudessa.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Kotihoito

Kotihoidossa työskentelee yhteensä 71 hoitajaa, joista seitsemän (7) varahenkilöä ja neljä (4) yöhoitajaa. Heidän lisäksi on kotihoidon esimies (1), lääkäri (70 %), fysioterapeutti (90 %) ja farmaseutti (15 %). Em. henkilöstöresursseihin on laskettu mukaan uusi kotikuntoutuksen tiimi. Majjalan ja Laurilan ryhmäkodit ovat kotihoidon alaisuudessa.

	Mittari	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Kotihoidon säännölliset käynnit	Käynnit/vuosi		135611	125000	127500
Kotihoidon tilapäiset käynnit	Käynnit/vuosi			7500	4000
Turvapuhelinasiakkaita		244	289	250	356
Kotiinkuljetetut ateriat		33193	41634	33400	39196

Ennaltaehkäisevät palvelut ja yhteiset toiminnot

Vanhusten päivätoiminta, ikäihmisten neuvola ja omaishoito kuuluvat ennaltaehkäisevään vanhustenhuollon toimintaan. Edellä mainituissa tehtävissä sekä yhteisissä toiminnoissa työskentelee yhteensä 6.5 työntekijää. Jussinpihan päivätoimintakeskus toimii kahtena päivänä viikossa osa-aikaisesti tammikuun sekä kesä-elokuun 2019 ajan. Sinä aikana työntekijät jalkautuvat osittain asumispalveluysiköihin.

Päivätoiminta

	Mittari	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Päivätoiminta sis. kokopäivä ja osapäivä -käynnit	Käynnit/vuosi	2977	2263	3000	2000

Ikäihmisten neuvola / Palveluohjaus

Palveluohjauksessa työskentelee yhteensä kolme työntekijää, joista yksi on Varpaisjärven alueella ja kaksi Lapinlahdella (itäinen ja läntinen alue).

	Mittari	TA 2018	TA 2019
-Terveystarkastuskäynnit (75, omaishoitaja, muut)	käynnit/vuosi	100 %	100 %
-80 v käynnit		60	20
-oht-käynnit		70	60
-muistiasiakkaat		400	340
-rintamaveteraanit		35	19
-palvelutarpeen arviointi		400	200
-palveluohjaus			
- puhelin		450	340
- käynti		250	450

Omaishoito

	Mittari	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Hoidettavan vapaan järjestäminen	Omaishoidontuen lakisääteiset vapaapäivät	1692	700	900

Omaishoidontuki-asiakkaat	Asiakas/vuosi	57	70	62
---------------------------	---------------	----	----	----

Tehostettu palveluasuminen

Tehostetun palveluasumisen yksikköjä ovat Mäenpiha, Jukola, Kielo ja Kotipiha. Niissä työskentelee yhteensä 67 työntekijää, joista yhdeksän (9) varahenkilöä, kaksi (2) laitoshuoltajaa ja yksi (1) hoitoapulainen. Heidän lisäksi asumispalveluiden esimies (1) ja lääkäri (20 %) fysioterapeutti (10 %) ja farmaseutti (5 %).

	Mittari	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
75 v täyttäneiden asukasmäärä				85	88
Lyhytaikaishoito, muut kuin oht lakisääteiset		1325	1302	1400	1000

Vanhusten laitoshoido

Hoiva-osasto (Lapinlahti) (lopettava yksikkö)

Lapinlahden hoivaosasto

Vuosi	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Paikkaluku	34	34	24	14	0
Potilaat	34	34	24	14	0
Kuormitus %	99.60	99.1	94.4		0
Hoitopäivät	12326	12331	11075		0

3.5.7 Ruokapalvelu (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Ravintokeskus valmistaa suositusten mukaiset ateriat päiväkoteihin, kouluille sekä terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköihin. Ateriapalveluja kotiin tarjotaan kaikille palvelujen piirissä oleville kuntalaisille seitsemänä päivänä viikossa.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Kehittämistavoitteet on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveysosaston tulosalueista alkaen sivulta 27.

3. TULOSALUEEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

Toiminnalliset tavoitteet on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveysosaston tulosalueista alkaen sivulta 28.

4. PERUSTELUT

Perustelut on koottu yhteen kaikkien sosiaali- ja terveysosaston tulosalueista alkaen sivulta 35.

5. TULOARVIO JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	56	55	50 800	50 800	50 800
Toimintamenot	-1 857	-1 891	-1 810 557	-1 810 560	-1 810 560
Toimintakate	-1 801	-1 836	-1 759 757	-1 759 760	-1 759 760
Suunnitelmapoistot	-78	-70	-62 631	-62 631	-62 631
Sisäiset tulot	2 033	2 068	1 941 713	1 941 713	1 941 713
Sisäiset menot	-147	-163	-129 161	-129 161	-129 161
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	8	0	-9 836	-9 836	-9 836

6. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARATUTUMINEN

Talousarvion toteutumiseksi suurimmat riskit aiheutuvat elintarvikkeiden hinnan nousuista.

7. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Ruokapalvelussa työskentelee yhteensä 26 työntekijää.

Työyksikkö	TP 2016 Ateriat	TP/2017 Ateriat	Toteutuma 09/2018
Ravintokeskus	334 380	292 051	238 931
Monitoimitalon keittiö	162 941	172 632	118 027
Varpaisjärven palvelukeskuksen keittiö	105 268	92 588	66 112
Varpaisjärven koulun keittiö	55 624	70 241	52 576

3.5.8 Ympäristöterveydenhuolto (tulosalue)

Ympäristöterveydenhuolto hankitaan ostopalveluna Siilinjärven kunnalta.

1. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	-	-	-	-	-
Toimintamenot	-289	-276	-300 885	-300 885	-300 885
Toimintakate	-289	-276	-300 885	-300 885	-300 885
Suunnitelmapoistot	-	-	-	-	-
Sisäiset tulot	-	-	-	-	-
Sisäiset menot	-13	-16	-12 055	-12 055	-12 055
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-302	-292	-312 940	-312 940	-312 940

KUNTASTRATEGIAN TOIMEENPANO 2019

Sosiaali- ja terveysosasto

1. Kärkitavoite Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää

Painopiste	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutaho
Yritysten toimintaedellytysten varmistaminen	Tarjotaan työterveyshuollon palveluja yrityksille	Jatkuva	Työterveyshuolto
	Palveluohjauksen kautta tarjotaan tietoa yritysten palvelutarjonnasta	Jatkuva	Palveluohjaus/ vanhuspalvelut
	Tarjotaan helposti lähestyttäviä, matalan kynnyksen palveluja; Skype for Business, Chat Pilotit, kokeilut Digisote-hankkeessa vuoden 2018 aikana -hanke päättyy 31.12.2018.	Etäpalvelujen kehittäminen jatkuu v. 2019	Poliklinikka, ravitsemusterapia, neuvolat
Työvoiman saatavuuden varmistaminen	Työhyvinvoinnin edistäminen; - Tuetaan ja kehitetään työyhteisön ilmapiiriä (palaverit, kehityskeskustelut) - Kehitetään työyksiköiden toimintaa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja - Vahvistetaan ja tuetaan työntekijöiden osaamista mahdollistamalla täydennyskoulutuksiin osallistuminen - Mahdollistetaan työnohjaukset (yksilö tai ryhmä)	Jatkuva	Osastopäällikkö Tulosalueiden ja tulosyksiköiden esimiehet Työntekijät

	<ul style="list-style-type: none"> - Järjestetään työhyvinvointia ja työkykyä tukevaa toimintaa (esim. henkilöstön jumpparyhmät, yksiköiden kehittämis-/virkistysiltapäivät) - Otetaan opiskelijoita harjoittelujaksoille 		
Lapinlahti on aktiivisten ihmisten yhteisöllinen kunta	<p>Edistetään kuntalaisten hyvinvointia monin eri keinoin.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tärkeimmät hyvinvointi- ja terveyshaasteet kootaan laajaan hyvinvointikertomukseen, joka täydentää kunnan strategiaa. - Tuetaan erilaisilla toimenpiteillä kuntalaisten mahdollisuutta tehdä terveyttä edistäviä valintoja (esim. terveellisen ravitsemuksen ja liikunnan edistäminen ja lihavuuden ehkäisy) - Tavoitteet ja toimenpiteet konkretisoidaan vuosittaisessa toiminnan ja talouden suunnittelussa (vuosittainen hyvinvointiraportti ja –suunnitelma, talousarvio- ja toimintasuunnitelma) 	Valtuustokausi Vuosittain	Kunnan hyvinvointiryhmä = johtoryhmä + hyvinvointikoordinaattori Kunnan eri toimialat: - Sosiaali- ja terveysosastolta osastopäällikkö ja tulosalueiden sekä tulosyksiköiden esimiehet/vastaavat
	<p>Kehitetään palvelutarjontaa digitalisaatiota hyödyntämällä, esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehitetään etävastaanottoja - kehitetään sähköistä ajanvarausta - edistetään potilaiden/asukkaiden toimintakykyä mm. pelillistämisen keinoin - edistetään osallisuutta - >etälähetykset (kirkko, musiikkituokiot) 	2018-2019	Osastopäällikkö ja tulosalueiden sekä tulosyksiköiden esimiehet/vastaavat
	Pidetään kunnan kotisivut ja Suomi.fi sivusto ajantasalla oman hallintokunnan osalta -> kuntalaisille tiedottaminen, osallistaminen	Jatkuva	Työyksiköt
	Kerätään kuntalaisten palautteita palvelujen kehittämiseksi	Jatkuva	Työyksiköt

Valtuusto on hyväksynyt kärkitavoitteen painopisteeksi sen, että työllisten määrä kasvaa. Hallintokuntien tulee laatia tarkentavia mittareita kärkitavoitteen saavuttamiseksi.

Kärkitavoite ”Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää”

Mittari	Tavoitetaso	Lähtötaso
Työterveyshuollon palveluja käyttävät yritykset (määrä)	Yritysten/asiakkaiden määrä pysyy samana tai lisääntyy	
Henkilöstökysely/kunta (työhyvinvointi)	Työhyvinvointi lisääntyy (kokemus)	
Asiakastytyväisyyskysely (palvelut, osallisuus)	Asiakastytyväisyys lisääntyy (osallisuus lisääntyy)	

Digitalisaation osuus palvelutarjonnassa (esim. etävastaanottomahdollisuus /työyksikkö)	Laajentunut palvelutarjonta	Digisote -hankkeessa kokeiltavat pilotit eri työyksiköissä 2018
Laaja hyvinvointikertomus ja vuosittainen hyvinvointiraportti	Käytössä laaja SHVK ja vuosittainen raportti/hyvinvointisuunnitelma	Hyväksytty laaja hyvinvointikertomus vuosille 2017-2020 ja hyväksytty vuosittainen hyvinvointiraportti.

2. Kärkitavoite Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla

Painopiste	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutaho
Kustannustehokkaat palvelut	Palvelurakenteen tarkastelu; tarkastelussa huomioidaan palvelutarve ja ympäristön kuntien palvelutaso. Tehdään yhteistyötä muiden kuntien kanssa. Painopiste on lakisääteisissä palveluissa. Mahdollisimman oikea-aikaiset palvelut oikeassa paikassa. Uusia toteutustapoja otetaan käyttöön ei-lakisääteisissä palveluissa. Sote-palvelurakenteen muutoksissa huomioidaan tuleva maakuntaudistus/maakunnallinen sote-uudistus.	2018-2019	Tulosalueet/ työyksiköt
	Vanhuspalveluissa siirretään painopistettä laitos- ja palveluasumisesta kotihoitoon. Vanhusten hoivaosasto lakkautetaan ja tilalle tulee kotikuntoutustiimi kotihoitoon. Painopisteen siirtäminen edellyttää sitä, että kotihoidon resurssit tarkastellaan uudelleen.	2018-2019	Vanhuspalvelut tulosalue
	Perusterveydenhuollossa selvitetään palveluiden uudelleen järjestäminen väestöpohjan muutos huomioiden.	2018-2019	Perusterveydenhuolto/ työyksiköiden vastaavat
	Ei-lakisääteiset palvelut tarkastellaan erikseen säästöjen saamiseksi.	2018-2019	Osastopäällikkö/ työyksiköiden vastaavat
	Tarkastellaan asiakasmaksujen taso.	Jatkuva	Osastopäällikkö/ työyksiköiden vastaavat
	Tuetaan henkilöstön kustannustietoisuutta/osaamista ja työhyvinvointia.	Jatkuva	Työyksiköiden vastaavat
	Kehitetään digitalisaatiota, mm. etävastaanottojen kehittäminen	2018-2019	Työyksiköt
	Käytetään päätöksenteossa ennakkovaikutusten arviointia (EVA) mahdollisuuksien mukaan (laaja hyvinvointikertomus 2017-2020).	2018-2019	Osastopäällikkö/ tulosalueiden vastaavat
	Ajanmukaiset toimintatavat muuttuvassa	Kehitetään palveluja hyödyntämällä digitalisaatiota. Selvitetään aktiivisesti, mitä mahdollisuuksia digitalisaatio tarjoaa esim. vanhuspalveluihin ja perusterveydenhuoltoon.	2018-2019

toimintaympäristössä			Savon Digisote – hankkeen kanssa (2018) /kehittäjä, projektiasiantuntija
	Tuetaan henkilöstön digityön osaamista täydennyskoulutuksen avulla.	Jatkuva	Tulosityksiköiden esimiehet/ vastaavat
	Palvelutuotannossa huomioidaan aktiivisesti ostopalveluiden mahdollisuus.	Jatkuva	Osastopäällikkö/ tulosalueiden vastaavat
Investointien suunnitelmallisuus	Suunnitellaan tulevat investoinnit huolellisesti ja ajallaan.	Jatkuva	Osastopäällikkö ja tulosalueiden sekä tulosityksiköiden esimiehet/ vastaavat
Omaisuuksien järjestyksellinen hallinta	Pidetään huolta omaisuudesta mm. sisäisen valvonnan avulla.	Jatkuva	Osastopäällikkö ja tulosalueiden sekä tulosityksiköiden esimiehet/ vastaavat Työntekijät

Valtuusto on hyväksynyt kärkitavoitteen painopisteeksi sen, että kunnan taseessa on ylijäämää, kuntakonsernin tulos on positiivinen joka vuosi. Hallintokuntien tulee laatia tarkentavia mittareita kärkitavoitteen saavuttamiseksi.

Kärkitavoite ”Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla”

Mittari	Tavoitetaso	Lähtötaso
Digitalisaation osuus palvelutarjonnassa (esim. lääkärin etävastaanotto / - konsultaatiomahdollisuus/työyksikkö)	Laajentunut palvelutarjonta	Digisote -hankkeessa kokeiltavat pilotit eri työyksiköissä 2018
Ostopalvelut (määrä+laatu)	Ostopalvelut vastaavat tarvetta	

3.5.9 Sivistysosasto

3.5.10 Perusopetus (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Perusopetus on osa koulutuksen perusturvaa. Sillä on kasvatus- ja opetustehtävä. Tehtävänä on tarjota oppilaalle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus. Yhteiskunnalle perusopetus tarjoaa välineen kehittää kansakunnan sivistyksellistä pääomaa ja vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Uuden opetussuunnitelman käyttöönotto porrastetusti 2017 – 2019

Uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön porrastetusti vuosien 2017 – 2019 aikana. Alakoulun osalta opetussuunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2016. Vuosiluokan 7 osalta opetussuunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2017. Vuosiluokan 8 osalta uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2018 ja vuosiluokan 9 osalta uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2019.

Kielten opetuksen aloittaminen ensimmäisellä luokalla

Valtioneuvosto on päättänyt kielten A1-kielen opettamisen aloittamisen ensimmäiseltä luokalta alkaen viimeistään kevätlukukaudella 2020. Lapinlahdella A1-kieli on englanti. Lapinlahden tuntikehyksessä on yksi ylimääräinen tunti ensimmäiselle ja toiselle luokalle. Tällä hetkellä matematiikkaa opetetaan neljä vuosiviikkotuntia. Viimeistään 2020 alusta matematiikkaa opetetaan kolme tuntia ja A1 kieltä yksi viikkotunti, joten oppilaalle opetettava kokonaistuntimäärä ei kasva nykyisestä.

Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset oppimateriaalit

Opetussuunnitelman muuttuminen edellyttää päivittämistä perusopetuksen oppimistapoihin ja – ympäristöihin. Suunnittelukauden aikana:

- Laajennetaan oppimistapoja ottamalla käyttöön digitaalisia oppimisympäristöjä.
- Opettajille otetaan käyttöön pedagogiikkaa tukevat yhteydenpitovälineet.
- Uudistetaan pedagogiikkaa mm. toiminnallistamalla opetusta sekä korostamalla liikunnan merkitystä.
- Matin ja Liisan koulun rakentamisen ja remontoinnin yhteydessä huomioidaan uusien oppimisympäristöjen vaatimukset.
-

Kuntastrategian kärkitavoitteiden toteutuminen

1. Kärkitavoite Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää
2. Kärkitavoite Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Perusopetuksen uudistaminen uuden opetussuunnitelman mukaisesti	Opetussuunnitelman käyttöönotto 9. vuosiluokilla. Arvioidaan vuosiluokkien 1-8 opetussuunnitelman toimivuutta sekä tehtyjä kehittämistoimenpiteitä ja niiden vaikutuksia. Oppilasarvioinnin toimivuuden arviointi ja yhtenäisten arviointimenetelmien kehittäminen. Työtapojen toiminnallistaminen, Koulupäivien sisältöjen ja rakenteiden kehittäminen.
A1-kielen opettamisen aloittaminen viimeistään 2020	Suunnitellaan kevään 2019 aikana, miten A1-kielen opetus järjestetään. Aloittaminen mahdollista myös lukuvuoden 2019-

ensimmäiseltä luokalta.	2020 alusta.
Digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntäminen opetuksessa	<p>Laajennetaan oppimistapoja esimerkiksi ottamalla käyttöön digitaalisia oppimisympäristöjä (Pedanet) sekä sähköisiä oppikirjoja. O365-ohjelmiston käyttöönotto kaikissa kouluissa.</p> <p>Välinehankintoja jatketaan suunnitelman mukaisesti. Opettajille henkilökohtaiset kannettavat tietokoneet sekä älypuhelimet yhteydenpitoon ja pedagogisten käytäntöjen edistämiseksi ja yhteydenpidon tehostamiseksi.</p> <p>Tutor-opettajatoiminnan hyödyntäminen digitalisaation edistämisessä.</p> <p>Tutor-opettajat kehittävät ja jalkauttavat Lapinlahden kunnan tvt-opetuksen suunnitelman. Suunnitelmassa laaditaan tvt-osaamisen tavoitetasot eri luokka-asteille.</p>
Koulupäivän liikunnallistaminen	Jatketaan 2016 aloitettua Liikkuva Koulu- hankeen toimintojen toteuttamista myös hankkeen päätyttyä.
Terveellinen ja toimiva oppimisympäristö Matin ja Liisan koulussa	Koulutoimi osallistuu aktiivisesti Matin ja Liisan koulun remontin ja uudisrakennuksen suunnitteluun. Suunnittelussa huomioidaan uudet oppimisympäristöt.
Hankkeiden hyödyntäminen perusopetuksen kehittämisessä	Haetaan aktiivisesti rahoitusta perusopetuksen kehittämishankkeille.

4. PERUSTELUT

Hallitusohjelmassa asetetaan perusopetuksen osalta tavoitteeksi oppimisympäristöjen modernisointi ja koulupudokkuuden vähentäminen. Talousarviovuoden tavoitteilla pyritään vastaamaan näihin haasteisiin. Tavoitteissa onnistuminen vaatii toimintatapojen muutosta uuden opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Opetussuunnitelma uudistuksen keskeisinä tavoitteina on vahvistaa oppilaan aktiivisuutta, lisätä opiskelun merkityksellisyyttä ja mahdollistaa onnistumisen kokemukset jokaiselle oppilaalle. Uudet opetussuunnitelmat korostavat oppiaineiden opetuksessa laaja-alaista osaamista, joka rakentuu eri näkökulmista. Opiskelu, työelämä sekä aktiivinen kansalaisuus edellyttävät eri tiedon- ja taidonalojen hallintaa ja myös niitä yhdistäviä tekijöitä.

Koulun toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat vuorovaikutteisuuden ja monipuolisen työskentelyn periaatteet. Tämä tarkoittaa, että koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti erilaisia työtapoja ja oppimisympäristöjä. Työtapojen tulee antaa tilaa kokeilemiseen, tutkimiseen, toiminnallisuuteen, liikkumiseen ja leikkiin. Luokkahuoneen lisäksi oppimisympäristöinä käytetään yhä enemmän myös koulun ulkopuolisia ympäristöjä: liikutaan luonnossa ja vierailaan esimerkiksi museoissa tai yrityksissä. Teknologialla on yhä suurempi merkitys koulun arjessa, ja oppilaat voivat entistä paremmin osallistua omien oppimisympäristöjensä kehittämiseen ja valitsemiseen. Uusi opetussuunnitelma korostaa arviointimenetelmien monipuolisuuden lisäksi myös arviointia, joka ohjaa ja edistää oppimista.

AP/IP-toiminta järjestetään perusopetuslain puitteissa. Toimintaan osallistuminen on lapselle vapaaehtoista. Kunta tarjoaa aamu- ja iltapäivätoimintaa maksimissaan 760 tuntia lukuvuoden aikana (5 tuntia/päivä).

Perusopetuksen talousarviovuoden tavoitteet tukevat Lapinlahden kunnan hyvinvointisuunnitelmassa asetettuja kuluvan valtuustokauden painopisteitä. Erityisesti tämä näkyy painopisteissä "Kuntalaisten osallisuutta lisätään ja syrjäytymistä ehkäistään" (uuden pedagogiikan käyttöönotto ja sitä kautta kouluviihtyvyyden paraneminen, osallisuuden korostuminen uudessa opetussuunnitelmassa) sekä "Väestöryhmien terveyseroja kavennetaan ja

kuntalaisten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta edistetään”. (Liikkuva-koulu toimintatapojen hyödyntäminen kouluissa).

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	352	342	355 530	355 530	355 530
Toimintamenot	-7 196	-7 447	-7 631 740	-7 631 740	-7 631 740
Toimintakate	-6 845	-7 105	-7 276 210	-7 276 210	-7 276 210
Suunnitelmapoistot	-361	- 352	-347 771	-347 771	-600 000
Sisäiset tulot	2	-	-	-	-
Sisäiset menot	-1 639	-1 572	-1 580 535	-1 580 535	-1 580 535
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-8 842	-9 029	-9 204 516	-9 204 516	-9 456 745

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Lukuvuonna 18-19 perusopetuksessa on 1064 oppilasta ja lukuvuonna 19-20 1081 oppilasta. Lukuvuonna 19-20 koulu- ja luokkakohtaiset oppilasmäärät ovat sellaiset, että alakoulussa perusopetuksen luokkamäärä pidetään edellisen vuoden tasolla.

Lukuvuoden 18-19 aikana Nerכון, Varpaisjärven sekä Paloisten koululle on palkattu lisää avustajia. Avustajien tarve säilyy lukuvuodelle 19-20. Lisäksi talousarviossa on varauduttu erityisopetuksen tarpeen kasvamiseen.

Perusopetuksen toteutunut tuntimäärä on ollut lukuvuonna 18-19 1927 tuntia, josta hankerahoituksella on järjestetty 44 tuntia. Vuoden -19 talousarvio on laadittu lukuvuoden 19-20 osalta 1972 tuntimäärälle. Hankerahoituksen osalta ei ole tietoa sen jatkosta lukuvuonna 19-20. Mikäli hankerahoitusta ei saada jatkossa, niin jakotuntien määrä vähenee, mikä kasvattaa ryhmäkokoja.

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKITEKIJÄT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Talousarvion riskit liittyvät siihen, jos erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevien lasten suhteellinen määrä merkittävästi kasvaa tai jos oppilasmäärä merkittävästi muuttuu ennustetusta. Talousarviossa ei ole varauduttu tukitoimenpiteiden lisäämiseen (esim. avustajien määrä). Perusopetuslain mukaan oppilaalla on kuitenkin subjektiivinen oikeus opetuksen osallistumiseen edellyttämiin avustajapalveluihin sekä muihin tukipalveluihin. Opetussuunnitelman onnistunut käyttöönotto edellyttää uudenlaisen opettajuuden omaksumista. Riskinä on muutosvastarinta uusiin toimintatapoihin.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

	TP 2017	TA 2018	TAE 2019	TSE 2020	TSE 2021
Perusopetuksen tuntimäärä (ei sisällä hankerahoituksella toteutettuja tunteja)	1920	1927	1972	1950	1900
Tuntikehys/oppilas	1,82	1,80	1,81	1,8	1,8
Yleisopetusryhmien lkm	54	56	57	57	54
Erityisopetusryhmien lkm	7	7	7	7	7
Nettomenot/oppilas	6 873 €	6 666 €	6 837 €	6 668 €	6670 €
Yleisopetuksen keskimääräinen ryhmäkoko alakouluissa	20,2	19,1	18,1	18	18
Yleisopetuksen keskimääräinen ryhmäkoko	18,2	18,2	17,4	17	17

yläkouluissa					
Oppilaskuljetusten kustannukset/kuljetusoppilas	1 946 €	1 818 €	1 798 €	1 800 €	1800 €

Oppilaita peruskoulussa tilastointipäivänä 20.9.	2017	2018	TAE2019
Alapitkä	92	92	90
Martikkala	43	46	47
- joista esioppilaita	5	6	7
Nerkoo	74	79	76
Matin ja Liisan koulu	598	589	627
Varpaisjärven koulu	217	227	211
Paloisten koulu	30	31	30
- joista esioppilaita	4	6	3
Yhteensä	1056	1064	1064
- joista esioppilaita	9	12	10
Kuljetusoppilaita peruskoulussa	570	574	574
Pidennetyssä oppivelvollisuudessa	15	16	16
Muut erityisoppilaat	72	75	75
Oppilasmäärät lv. 2020 – 2022	2020	2021	2022
Alapitkä	85	79	78
Martikkala	40	37	34
- joista esioppilaita	1	3	5
Nerkoo	75	67	63
Matin ja Liisan koulu	606	588	570
Varpaisjärven koulu	191	179	174
Paloisen koulu	32	32	27
- joista esioppilaita	5	3	0
Yhteensä	1081	1028	982
-joista esioppilaita	6	6	5

3.5.11 Lukio (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys sekä riittävät tiedot ja taidot lukion jälkeistä jatko-opiskelua varten. Kuvataidelukion tehtävänä on tämän lisäksi antaa opiskelijalle mahdollisuus perehtyä syvällisesti kuvataiteeseen ja kehittää opiskelijan kuvallista ilmaisua.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Opetussuunnitelman ja pedagogiikan uudistaminen, sähköinen yo-tutkinto

Uudet opetussuunnitelmat on otettu asteittain käyttöön lukiossa syksystä 2016 lähtien. Lukion toiminnan kehittäminen keskittyy vuonna 2019 tulevan uuden lukiolain ja ylioppilastutkintolain toteuttamiseen. Lukion toiminnan kehittäminen tukee muutoksen toteutusta sekä samalla valmistautuu vuonna 2021 voimaan tulevaan

uuteen lukion opetussuunnitelmaan. Lukio on myös mukana tuntijakokeilussa, jossa opiskelijoille tarjotaan laajempi valinnanvapaus reaaliaineissa. Keväällä 2019 kaikki aineet kirjoitetaan sähköisesti ja lukio kehitty pedagogisesti ja teknisesti siten, että opiskelijoiden valmiudet kirjoituksista suoriutumiseen ovat hyvät. Lukiossa siirrytään virtuaalisen koetilapalvelimen käyttöön keväällä 2019.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Valmistautuminen sähköistyvään ylioppilastutkintoon	Opettajien kouluttaminen. Sähköisten materiaalien käytön edistäminen. Virtuaalisen koetilapalvelimen käyttöönotto.
Uusi lukiolaki	Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyön kehittäminen. Opiskelijoiden henkilökohtaisen ohjauksen turvaaminen.
Opetussuunnitelmauudistus	Eri oppiaineita yhdistelevien kurssien suunnittelu ja toteutus. Laajan kurssitarjonnan ja valintamahdollisuuden turvaaminen.
Liikkuva toinen aste	Oppimisympäristön ja opiskeluyhteisön kehittäminen toiminnallisuuteen kannustavaksi. Opettajien ja liikuntatutoreiden kouluttaminen.

4. PERUSTELUT

Lukiokoulutus kehitty opetussuunnitelmauudistuksen ja sähköistyvien ylioppilaskirjoitusten myötä. Opintoja suoritetaan entistä enemmän omilla laitteilla sähköisissä ympäristöissä. Tämä edellyttää sekä opettajien täydennyskoulutusta että ajanmukaista opetusvälineistöä. Opettajilla tulee olla mahdollisuus kouluttautua omassa aineessaan tärkeiden ohjelmien hallinnassa, jotta niiden opettaminen on mahdollista.

Opetussuunnitelman uudistuessa tavoitteena on lukion tuntikehyksen pitäminen sellaisella tasolla, joka mahdollistaa opetuksen järjestämisen pedagogisesti perustelluissa opetusryhmissä sekä mahdollisimman laajan, taloudellisten resurssien mukaisen, valinnaisuuden tarjoamisen. Lukion kurseista huomattava osa on valinnaisia syventäviä ja soveltavia kursseja. Ylioppilaskirjoituksissa menestyminen edellyttää, että opiskelija suorittaa yo-aineesta valinnaisia kursseja. Kuvataidelinjan vetovoimaisuus edellyttää myös laajaa kuvataidekurssien valikoimaa. Lukiokoulutuksen laadun kannalta yksi keskeinen asia on valinnaiskurssien tarjonnan laajuus.

Uusi opetussuunnitelma, uusi lukiolaki ja ylioppilastutkinnon uudistaminen muuttaa lukion oppimisympäristöä entistä enemmän sähköiseksi, mikä luo muutospaineita fyysisiin oppimisympäristöihin. Liikkuva toinen aste-hankkeella varmistetaan muunneltavat ja monipuoliset opiskeluympäristöt, jotka tukevat opiskelijoiden kouluviihtyvyyttä ja terveyttä. Hankkeen vastuupettajilla ja liikuntatutoreilla tulee olla mahdollisuus kouluttautua tukemaan opiskelijoiden aktiivisuutta ja toiminnallisuutta koulupäivien aikana. Liikkuva toinen aste toimintaan on saatu hankerahoitusta. Lukio on aktiivisesti mukana myös muissa hankkeissa, jotka lisäävät verkostoitumista toisten oppilaitosten kanssa, lisäävät lukiokoulutuksen houkuttelevuutta ja tarjoavat opiskelijoille monipuolisia opintomahdollisuuksia.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	106	100	100 400	100 400	100 400
Toimintamenot	-1 326	-1 327	-1 330 467	-1 330 470	-1 330 470
Toimintakate	-1 220	-1 227	-1 230 067	-1 230 070	-1 230 070
Suunnitelmapoistot	-104	-106	-103 369	-103 369	-103 369
Sisäiset tulot	-	-	-	-	-
Sisäiset menot	-291	-266	-267 599	-267 599	-267 599
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-1 615	-1 599	-1 601 035	-1 601 035	-1 601 035

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOUONNA.

Vuoden 2019 talousarvio on laadittu vastaavalle tuntimäärälle kuin vuoden 2018 talousarvio. Sähköiset ylioppilaskirjoitukset vaativat laadukasta atk-laitteistoa. Lisäksi talousarviossa on varauduttu yleiseen linjaukseen, että opettajille hankitaan älypuhelimet ja kannettavat tietokoneet.

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKITEKIJÄT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Lukiokoulutus käy läpi suurehkoa murrosta niin rahoituksen, järjestämisen kuin ylioppilaskirjoitustenkin osalta. Rahoituksen ja järjestäjäverkon osalta tilannetta seurataan aktiivisesti ja etsitään tapoja, joilla lukiokoulutuksen saatavuus Lapinlahdella turvataan. Ylioppilastutkinnon sähköistyminen tulee vaatimaan resursseja sekä teknisissä ratkaisuihin että opetusmateriaaleissa. Opettajien kouluttautuminen on ensisijaista, jotta opiskelijoille taataan hyvät valmiudet sähköiseen ylioppilaskokeeseen osallistumisessa.

Lukion pienehkö koko ja sitä kautta tuntikehys asettaa haasteen valinnaisten kurssien järjestämisen osalta. Varsinkin pienet soveltavat kurssit ja osa kertauskursseista on vaarassa jäädä pitämättä. Tarjonnan kaventumisella saattaa pitkällä aikavälillä olla vaikutusta myös lukiokoulutuksen houkuttelevuuteen.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

	TP 2017	TA 2018	TAE 2019
Ulkoiset nettomenot/opiskelija	5979 €	5984 €	5824 €
Tuntikehys	328,5	328,5	331,5
Tuntikehys/opiskelija	1,59	1,60	1,58
Toteutuneiden syventävien ja soveltavien kurssien lkm., joista kuvataidelinjan kursseja	106/22	106/22	106/22

	2017	2018	2019
Opiskelijoita 20.9	201	209	210
- joista vieraspaikkakuntalaisia	42	61	60
- joista lapinlahtelaisia	159	148	150
- kuvataidelinjalla	61	73	73
- perinteisellä linjalla	139	132	133
Ylioppilaita lukiosta	56	59	59
	13	11	11
Opettajia 20.9.		18 lukio ja ML 23 lukio ML ja Aineenopettajat	18 lukio ja ML 23 lukio ML ja Aineenopettajat

Lukion ylioppilaskirjoitusten arvosanajakauma keväällä	kevät 2015	kevät 2016	kevät 2017	Kevät 2018
	%	%	%	%
I	7	11	11	7
e	22	22	20	17
m	26	25	21	17
c	21	20	23	26
b	18	9	14	23
a	6	10	9	10
i	-	1	2	-

3.5.12 Kulttuuri- ja nuorisopalvelut (tulosalue)

Kulttuuri- ja nuorisopalveluiden tulosalue käsittää Kaskikuusen kansalaisopiston, kirjaston, Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipisteen, muun kulttuuritoiminnan ja nuorisotyön.

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Kaskikuusen kansalaisopisto järjestää alueelliseen sivistystarpeeseen vastaavaa koulutusta. Koulutus tukee yksilön persoonallisuuden monipuolista kehittymistä sekä yksilön kykyä toimia aktiivisena ja tasa-arvoisena yhteisönsä jäsenenä. Kuopion konservatorion alainen Lapinlahden toimipiste antaa opetusta taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän mukaisesti.

Nuorisotyö tarjoaa kaikille nuorille suunnattua toimintaa huomioiden ja edistäen lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia. Työmuotoina käytetään nuorisotilatoimintaa, etsivää nuorisotyötä sekä kerho-, ryhmä- ja leiritoimintaa. Toiminnan tarkoituksena on sitouttaa varhaisnuoret ja nuoret toimintaan mielekkään tekemisen kautta, sekä samalla edistää heidän hyvinvointiaan, sosiaalisia taitojaan ja elämänhallinnan taitojen kehittymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä. Kaikissa toiminnoissa huomioidaan kasvatuksellisuus. Lisäksi nuorisotyön tarkoituksena on edistää kulttuuri- ja ympäristökasvatusta.

Lapinlahden kirjasto tarjoaa laadukasta ja ajantasaista kirjasto- ja tietopalvelua Lapinlahden pääkirjastossa, Varpaisjärven lähikirjastossa sekä kirjastoautossa kehittämällä paikallispalveluiden ohella myös verkkopalveluita.

Kunta järjestää puitteita kulttuurielämälle tukemalla erilaisia tapahtumia ja kulttuurialan toimijoita avustuksin, hankkimalla Lapinlahden tapahtumille ja kohteille näkyvyyttä yhteismarkkinoinnilla, tilajärjestelyjen kautta sekä suuntaamalla kunnan työntekijöiden työpanosta keskeisten tapahtumien järjestämiseen ja koordinointiin.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Kansalaisopisto

Aktivoidaan mukaan uusia ja pidetään mukana vanhoja toimijoita kehittämällä monipuolista ja laadukasta opetustarjontaa siten, että se olisi kaikkien kuntalaisten saavutettavissa.

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste

Elinvoimaisen toiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen nykyiseltä pohjalta kysynnän mukaisesti.

Nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön vakinaistaminen osaksi kunnan toimintaa nuorisotyön henkilöresurssien oikealla mitoituksella tavoittaaksemme alle 29-vuotiaat koulunsa keskeyttäneet ja kouluttamattomat nuoret. Mahdollistaaksemme heille asianmukaiset jatkopolut koulutukseen ja työelämään.

Nuorisotoimen digitaalisen nuorisotyön ja pelihuone toiminnan turvaaminen nykyaikaisilla laiteilla ja kalustolla sekä ohjauksella - Nuorisofoorumin toiminnan turvaaminen aktiivisena toimijana nuoria koskevassa päätöksen teossa.

Varpaisjärven alueen nuorisotoiminnan turvaaminen riittävällä henkilöstöresurssi määrällä.

Vapaaehtoistyön ylläpitäminen Saapas toiminnassa Lapinlahden seurakunnan kanssa ja Varpaisjärven alueen Saapas vapaaehtoistyö käynnistäminen ja kehittäminen.

Muut kulttuuripalvelut

Muut kulttuuripalvelut tukevat kulttuuri- ja matkailutoimijoita ja tapahtumia sekä vahvistavat kunnan imagoa kulttuuri- ja liikuntapitäjänä.

Kirjasto

Yleisen kirjastolain mukaisten toimintojen vakiinnuttaminen kirjaston toimintaan. Kirjasto toimii ja kehittää toimintaansa yhteistyössä muiden kirjastojen ja palvelusektoreiden kanssa.

3. TULOSALUEEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUONNA

TAVOITE	TOIMENPIDE
<p>Kansalaisopisto Laadukkaan opetustarjonnan ylläpitäminen ja kehittäminen</p> <p>Palvelujen saavutettavuus</p>	<p>Opetusta järjestetään 8900–9100 tuntia kalenterivuodessa. Asiakaslähtöinen suunnittelu, joka perustuu kurssi-arviointeihin, eri-ikäisiltä kuntalaisilta tuleviin toiveisiin ja opiston henkilöstön ajan ja muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnan seuraamiseen ja ideointiin.</p> <p>Kansalaisopistopalvelut pyritään saamaan edelleen paremmin kaikkien kuntalaisten saavutettaviksi ottaen huomioon lukuvuoden rakenne, kurssimaksut ja fyysiset välimatkat.</p> <p>Laatuun vaikutetaan henkilöstön työhyvinvointia ja -turvallisuuksi edistämällä, koulutuksella sekä yhteistyöllä muiden kansalaisopistojen ja yhteistyötahojen kanssa.</p> <p>Luontokyläen opetustarjonnan määrä pyritään säilyttämään nykyisenä.</p>
<p>Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste Myönteinen näkyvyys ja vaikuttavuus yli kuntarajojen</p>	<p>Musiikin perusopetuksen laajuuden ylläpitäminen toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevällä ja suunnitellulla tasolla (40–45 oppilasta).</p> <p>Varhaisiän musiikkikasvatus eli musiikkileikkikoulu- ja soitinkarusellitoiminta tukee musiikin perusopetusta.</p> <p>Esiintymistoiminnan kehittäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.</p>
<p>Nuorisotyö Nuorisotila toiminta</p>	<p>Tarjota nuorille mielekästä ja turvallista tekemistä vapaa-aikana sosiaalisia taitoja vahvistaen yksilö ja ryhmätasolla.</p> <p>Nuorisotiloilla työmuotoina käytetään mm. ryhmätoimintoja ja teemakokonaisuuksia. Nuoret saavat myös viettää aikaa kavereiden kanssa valvotussa ympäristössä aikuisen ollessa aina läsnä ja mukana nuorten vapaa-ajassa.</p>
<p>Kerho-, leiri- ja retkitoiminta</p>	<p>Edistää ympäristö- ja kulttuurikasvatusta ryhmä- ja leiritöiden kautta varhaisnuorille ja nuorille</p> <p>Näiden toimintojen kautta vahvistetaan lasten ja nuorten ympäristö-, kulttuuri- ja liikuntatietoutta järjestämällä monipuolisia mahdollisuuksia osallistua leireille, retkille ja kokoperheen tapahtumiin.</p>
<p>Etsivä nuorisotyö / sosiaalinen vahvistaminen</p>	<p>Tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret etsivän nuorisotyön keinoin ehkäisten nuorten syrjäytymistä ja</p>

	<p>tukemalla elämän hallinnan taitojen kehittymistä hyödyntäen moniammatillista verkostoa.</p> <p>Sosiaalisen vahvistamisen ja ennaltaehkäisyn tavoitteessa työmuotoina ovat mm. moniammatillinen yhteistyö, yhteistyötapaamiset eri nuorten toimijoiden kanssa, suunnatut kerhot ja tukihenkilötyö.</p>
<p>Muu kulttuuritoiminta Vahvistetaan myönteistä kuntakuvaa, erityisesti kulttuuri- ja liikuntapitäjänä</p>	<p>Tapahtumien, toimijoiden ja käytntkohteiden tukeminen.</p> <p>Viestintä, yhteismarkkinointi ja lisäresurssien hakeminen.</p> <p>Yhteisöllisyyden tukeminen.</p> <p>Yhteistoiminta ja yhteiset hankkeet Ylä-Savon muiden kuntien kulttuuritoimien kanssa kulttuuripalvelujen kehittämiseksi.</p>
<p>Kirjasto Lasten ja nuorten lukuharrastuksen edistäminen</p>	<p>Lasten ja nuorten kirjastotyötä kehitetään yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Kannustetaan luku- tai kirjallisuusdiplomin suorittamiseen.</p>
<p>Kokoelmien ja muiden kirjastopalveluiden käytön edistäminen ja palveluiden saavutettavuus</p>	<p>Pääkirjaston lisäksi palveluita tarjoavat lähikirjasto ja kirjastoauto. Verkkokirjasto ja e-aineistot mahdollistavat asiakkaille palveluja myös kirjaston aukioloaikojen ulkopuolella.</p> <p>Kehitetään yhteistyötä sidosryhmien kanssa.</p>

4. PERUSTELUT

Kansalaisopisto

Kansalaisopiston vuoden 2019 talousarvio on laadittu niin, että kurssitarjonta ja opetustuntitoteuma säilyvät samalla tasolla kuin aikaisemmin. Kurssitarjonnan osalta huolehditaan sen alueellisesta kattavuudesta. Opintomaksut säilyvät ennallaan 1.1.2018 korotuksen pohjalta. Kansalaisopistopalvelua pyritään kehittämään niin, että se olisi jatkossa jälleen paremmin kaikkien kuntalaisten saavutettavissa: lukuvuoden jakoa selvemmin kahteen lukukauteen ja erilaisia kurssimaksualennuksia selvitetään.

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipisteen osalta kevään 2019 oppilashaku järjestetään Kuopion konservatorion ja Lapinlahden kunnan välisen 16.1.2018 tehdyn sopimuksen mukaisesti.

Nuorisotyö

Yhteistyökumppaneiden kautta on noussut esille huoli lasten ja nuorten pelaamisesta. Sama huoli on noussut esille myös vanhemmilta. Heidän toiveena on ollut pelihuonetoiminta, jossa nuorta ohjataan pelissä, mutta samalla ohjataan myös pitämään itsestään huolta fyysisesti, psyykkisesti sekä unen ja ruokailun merkityksestä nuoren jaksamiseen. Pelihuonetoiminnan nykyaikaistamisella nuorisotoimella on mahdollisuus vaikuttaa ja ohjata nuorta kohti tervettä ja itsestään huolehtivaa pelikulttuuria. Vuoden 2019 aikana pelihuonetoiminnassa tarkastellaan ja lasketaan kustannusarvio laitteiden kunnossapidon ja kalustolla osalta. Vuoden 2020 budjetointia tehdessä tämä on hyvä ottaa huomioon, jotta voidaan taata laadukas toiminta ja laitteiden riittävä teho jatkossakin tavoittaaksemme nämä nuoret.

Etsivän nuorisotyössä on menossa viides rahoituskausi 1.9.2018 -31.8.2019 ja uutta rahoitusta haetaan kaudelle 1.9.2019 – 31.8.2020. Rahoituksen päätyttyä tulisi etsivä nuorisotyö vakiinnuttaa osaksi kunnan toimintaa huomioiden nuorisotoimen henkilöresurssien riittävä määrä. Mikäli uutta rahoitusta ei saada, on sillä myös suora vaikutus Varpaisjärven alueen nuorisotoiminnan heikkenemiseen henkilöstöresurssien pudotessa 50 % Varpaisjärven alueella perusnuorisotyössä, jolloin työaika jää vain 19 viikkotuntiin.

Nuoret tarvitsevat ohjaukseen pysyvyyttä. Tämä on tärkeää nuorisofoorumin toiminnan turvaamisen kannalta aktiivisena toimijana nuoria koskevassa päätöksenteossa. On ymmärrettävä, että osalla nuorista mm. yläkouluikäisille ei ole vielä opinnoissa vaikuttamista turvaava opetusta, jolloin on tärkeää että nuorisofoorumin ohjauksella, opetamme ja ohjaamme heitä oikealla tavalla ottamaan kantaa ja kehittämään kuntaamme.

Varpaisjärven alueen Saapas vapaaehtoistyö käynnistämiseen ja kehittämiseen panostetaan kouluttamalla Varpaisjärven alueen nuoriso-ohjaaja Saapas –kouluttajaksi, jolla on alueensa hyvä tuntemus.

Muu kulttuuritoiminta

Kunta tukee tapahtumia tilajärjestelyin ja avustuksin, hankkimalla näkyvyyttä yhteismarkkinoinnilla sekä suuntaamalla järjestelyihin kulttuurikoordinaattorin työpanosta sekä avustamalla toimijoita lisäresurssien hankkimisessa.

Keskeisiä tapahtumia vuonna 2019 ovat: Taidemuseo Eemilin näyttelyt, Varpaisjärven Toukotaika, Musiikkileiri, Motonet GP, Varpaisjärven Maalaismarkkinat, Varpaisjärven Yöpuolimaraton, Juusto- ja viinijuhlat, Vasikkasavut, Taidekadun Aikataika, Pasimusic-festivaali ja Lapsellisten Lapinlahti. Viestinnässä tuodaan esille vahvuuksia, kuten vahvaa kulttuuriperintöä, omaleimaisuutta ja kärkikohteita. Tärkeimpinä kansallisina juhlapäivinä järjestetään tapahtumia. Kulttuurin ja urheilun parissa ansioituneita muistetaan itsenäisyyspäiväjuhlassa Lapinlahti-mitalilla. Varpaisjärven kotiseutumuseon kokoelmista pidetään huolta ja museota pidetään yleisölle avoinna kesällä. Myös Suomen Asutumuseon toiminnassa ollaan mukana. Lapinlahti-Seuran kanssa tehdään yhteistyötä kotiseututietoisuuden lisäämiseksi ja paikallishistorian keräämiseksi.

Kulttuuritoimi on mukana Ylä-Savon kuntien yhteisissä hankkeissa sekä uusien hankkeiden valmistelussa ja hakemisessa. Hankkeissa kehitetään kolmannen sektorin ja kunnan yhteistoimintamalleja sekä kulttuuripalveluja. Kunta on mukana lisalmi ja tienoot – matkailumarkkinoinnin yhteistyöverkostossa.

Kirjasto

Uusi laki yleisistä kirjastoista astui voimaan 1.1.2017. Laki korvasi kirjastolain (904/1998) ja valtioneuvoston asetuksen (406/2013). Lain tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin; tiedon saatavuutta ja käyttöä; lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa; mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen; sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Kirjastolain mukaan yleisen kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. Kirjasto on lähipalvelu, jolla tulee olla riittävät aukioloajat. Kirjastolla tulee olla käytössään tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö; laitteet, ohjelmistot, verkkoyhteydet sekä riittävä ja osaava henkilöstö. Yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö ja lainaus sekä ohjaus ja neuvonta on edelleen maksutonta.

Lapinlahden kunnankirjaston perustehtävänä on peruspalvelujen laadun turvaaminen ja niihin panostaminen.

Lukuharrastusta edistetään tiiviillä yhteistyöllä koulujen kanssa. Asiakkaiden käyttöön tarjotaan riittävän tuoreet ja monipuoliset aineistokokoelmat. Uuden kirjastolain myötä poistuivat aineiston varausmaksut myös Rutakko-kirjastoverkon aineistosta. Yhteistyötä tehdään laajalti muiden kirjastojen ja sidosryhmien kanssa ja hyödynnetään soveltuvin osin valtionrahoitusta.

Palvelujen saavutettavuutta edistetään verkkopalveluita ja omatoimiratkaisuja kehittämällä. Aukiolojen lisääminen kaikkia kuntalaisia paremmin palveleviksi edellyttää sekä pää- että lähikirjaston omatoimipalvelujen laajentamista. Varpaisjärven lähikirjastolle itsepalvelukirjastoa ollaan toteuttamassa valtionavustuksen ja kunnan investoinnin turvin vuosina 2018-2019. Omatoimihankkeella ei ole henkilöstövaikutuksia. Tavoitteena on, että pääkirjastolle omatoimihanke saataisiin toteutettua vuoden 2019 aikana.

Julkisten palvelujen siirtyminen verkkoon tuo velvoitteita myös kunnille. Auta-hankkeen loppuraportissa yhdeksi kansalaisen digituen järjestäjistä kaavailaan kirjastoja, mikä tulee asettamaan vaateita myös henkilökunnan ammattitaidon kehittämiseen.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	177	204	215 021	215 020	215 020
Toimintamenot	-1 313	-1 369	-1 404 711	-1 404 710	-1 404 710
Toimintakate	-1 136	-1 165	-1 189 690	-1 189 690	-1 189 690
Suunnitelmapoistot	-149	-153	-151 230	-151 230	-151 230
Sisäiset tulot		-	-	-	-
Sisäiset menot	-266	-288	-325 962	-325 962	-325 962
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-1 551	-1 606	-1 666 882	-1 666 882	-1 666 882

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Nuorisotoimi

Etsivän nuorisotyön valtion rahoitus jatkuu vuonna 2019 ja uutta rahoitusta haetaan ajalle 1.9.2019-31.8.2020 sekä nuorten tieto- ja neuvontatyön hanke –rahoitus jatkuu 31.8.2019 saakka.

Kansalaisopisto

Talousarvio on tehty annetun ohjeistuksen pohjalta. Kansalaisopisto on tehnyt hankehakemukset OPH:lle kahteen 100 %:n rahoituksen hankkeeseen v. 2019–2020: Aikuisten digitaalisten taitojen parantaminen ja aikuisten perustaitojen parantaminen.

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipisteen vuoden 2019 talousarvio on laadittu Lapinlahden kunnan ja Kuopion konservatorion välisen sopimuksen pohjalta. 16.1.2018 hyväksytyn sopimuksen mukaan Lapinlahden kunnan kuntaosuus on 50.000€/v.

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKITEKIJÄT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Kansalaisopisto

Kansalaisopiston opintomaksujen noustessa prosentuaalisesti merkittävästi on riskinä, että opiskelijoita jää pois kansalaisopiston toiminnasta ja hyvinvointihyödyn lisäksi kurssimaksutulot eivät toteudu suunnitellusti. Tämä riski pyritään minimoimaan asian hyvällä tiedottamisella ja perustelemisella.

Nuorisotyö

Etsivän nuorisotyössä on menossa viides rahoituskausi 1.9.2018 -31.8.2019 ja uutta rahoitusta haetaan kaudelle 1.9.2019 – 31.8.2020. Rahoituksen päätyttyä, pitää etsivä nuorisotyö vakiinnuttaa osaksi kunnan toimintaa huomioiden nuorisotoimen henkilöresurssien riittävä määrä. Mikäli uutta rahoitusta ei saada, on sillä myös suora vaikutus Varpaisjärven alueen nuorisotoiminnan heikkenemiseen henkilöstöresurssien pudotessa 50 % Varpaisjärven alueella perusnuorisotyössä, jolloin työaikaa jää vain 19 tuntia viikko.

Yksintyöskentelyssä väkivallan riski on kasvanut, koska nuorten päihteiden käytössä on lisääntyneet huumausaineet ja huumausaineiksi luokiteltavien lääkkeiden käyttö. Nuorisotyötä tehdään virastoajan ulkopuolella kaduilla ja avoimessa tilatoiminnassa ilta- ja viikonloppu aikaan, jolloin työntekijä voi olla yksin kohdatessaan asiakkaita.

Kirjasto

Kirjastopalvelujen ylläpitäminen, kehittäminen ja saavutettavuuden varmistaminen edellyttävät riittäviä taloudellisia resursseja. Kirjastotoimen osalta tulee selvittää kirjastoautopalveluiden tulevaisuus. Nykyisen kirjastoauton elinkaaren pituus tulee selvittää. Kirjaston muuttuvassa toimintaympäristössä avainroolissa on henkilökunnan osaaminen ja työhyvinvointi.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Kaskikuusen kansalaisopisto	TP 2017	TA 2018	TAE 2019	TSE 2020	TSE 2021
Opetustunnit	9085	8900–9100	8900–9100	8900–9100	8900–9100
Opiskelijat (netto) *	2108	2100	2100	2100	2100
- joista lapinlahtelaisia	1889	1950	1950	1950	1950
- joista ulkopaikkakuntalaisia	219	150	150	150	150
Opiskelijat (brutto, ml. luennot)	6550	5200	5500	5500	5500
Pidetyt tunnit / asukasluku	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Opiskelijat / asukasluku (%)	21,6	21,5	21,8	21,8	21,8
Valtionosuus	316633	315573			
Myyntituotot	105701	146960	146 960	146960	146960

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste	TP 2017	TA 2018	TAE 2019	TSE 2020	TSE 2021
Oppilaat	53	42	45	45	45
- joista musiikin perusopetuksessa, klassinen	52	40	42	42	42
- joista musiikin perusopetuksessa, rytmimusiikki	1	2	3	3	3
Varhaisiän musiikkikasvatus (musiikkileikkikoulu, soitinkaruselli ja alkusoitto)	22	25	30	30	30
Viikkotuntimäärä	71,5	65	68	68	68
Vuosittainen tuntimäärä	2502,5	2275	2380	2380	2380

Nuorisotoimi	TP 2017	TA 2018	TAE 2019	TAE 2020
Nuorisotilat / yökahvila avoinna (pv)	290	250	250	250
Kävijöitä vuodessa	8288	5500	7000	7000
leiripäivät / osallistujia vuodessa	16 / 300	25 / 400	20 / 350	20 / 350
Etsivän nuorisotyön / tukihenkilötoiminnan asiakkaat/asiakastapaamiset	357 / 632	350 / 650	350 / 630	350 / 630
Kerhot ja ryhmät /osallistujia vuodessa	44 / 466	60 / 600	50 / 500	50 / 500
Muu toiminta ja tapahtumat / osallistujat vuodessa	76 / 1746	40 / 1200	60 / 1400	60 / 1400
Tilojen muut ulkopuoliset käyttäjät vuodessa	415	300	350	350
Vapaaehtoisten osallistumiskerrat vuodessa yhteensä henkilöä	55	40	40	40

Lapinlahden kirjaston tunnuslukuja	TP 2017	TA 2018	TAE 2019	TSE 2020	TSE 2021
Kokonaislainaus	153 785	153700	155000	156000	156000
Kokonaislainaus/asukasluku	15,56	15,5	15,6	15,7	15,7
Lähikirjaston lainaus	30 903	30 000	35 000	35 000	35 000
Kirjastoautolainaus	13 432	13 500	13 500	13 500	13 500
Hankinnat (niteitä, kpl)	4693	5 000	5 000	5 000	5 000
Fyysiset käynnit	75 881	75 500	77 000	77 000	77 000
Fyysiset käynnit/asukasluku*	7,68	7,5	7,7	7,7	7,7
Taide- ja aineistonäyttelyt	45	42	40	40	40
Luku- tai kirjallisuudiplomin suorittaneita oppilaita/vuosi	295	250	250	250	250
Aukiolotunnit/vuosi	4148	4350	4500	4600	4600
Kirjastonkäytön ja tiedonhankinnan opetukseen osallistuneita ryhmiä/vuosi	37	30	30	30	30

3.5.13 Varhaiskasvatus (tulosalue)

1. TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimivuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Varhaiskasvatuksen palvelujen sopeuttaminen lasten määrän vähenemiseen.

3. TULOSALUEEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUONNA

TAVOITE	TOIMENPIDE
Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) käytäntöön	Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman (vasu) perusteet päivitetään 1.9.2018 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain mukaisesti. Tämän takia paikallinen vasu tulee päivittää kevään 2019 aikana. Paikallinen vasu otetaan käyttöön 1.8.2019 Järjestetään henkilöstölle koulutuksia, jotta vasu siirtyy käytäntöön.
Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen edistäminen	Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämiseen on saatu valtionavustusta vuosille 2018 – 2019. Toiminnallinen varhaiskasvatushankkeen hyödyntäminen muissa varhaiskasvatustyöyksiköissä. Ympäristökasvatussuunnitelman tekeminen varhaiskasvatuksessa.
Liikunnan ja toiminnallisten menetelmien lisääminen	Hyödynnetään kansallista liikkumis- ja hyvinvointiohjelmaa Ilo kasvaa liikkuen kasvatustyössä.

4. PERUSTELUT

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2017. Uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan 1.9.2018: opetushallitus päivittää valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuoden 2018 loppuun mennessä. Jotta ko. suunnitelma siirtyy käytäntöön kaikissa varhaiskasvatusmuodoissa, henkilöstöä koulutetaan edelleen. Kansallinen varhaiskasvatuksen tietovaranto Varda kerää varhaiskasvatuksen tiedot valtakunnallisesti yhteen paikkaan vuoden 2019 alusta lähtien. Tietovarannon avulla varhaiskasvatuksesta saadaan jatkossa yhteismitallista, vertailukelpoista ja laadukasta tietoa mm. viranomaisten käyttöön. Varhaiskasvatuksen tietovarantoon tietoja tallentavat varhaiskasvatustoimijat.

Varhaiskasvatus on saanut valtionavustusta vuosille 2018 – 2019 innovatiivisten oppimisympäristöjen uudistamiseen Toiminnallinen varhaiskasvatus – hankkeella. Tällä on tarkoitus uudistaa Varpaisjärven päiväkodin oppimisympäristöä lapsia ja huoltajia osallistamalla. Hanke päättyy toukokuussa 2019.

Varhaiskasvatuksen talousarviovuoden tavoitteet tukevat Lapinlahden kunnan hyvinvointisuunnitelmassa asetettuja kuluvalle valtuustokauden painopisteitä. Eryteisesti tämä näkyy painopisteissä "Kuntalaisten osallisuutta lisätään sekä lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäistään" (varhaiskasvatuspalvelu ehkäisee syrjäytymistä) sekä "Väestöryhmien terveyseroja kavennetaan ja kuntalaisten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta edistetään" (hyödynnetään kansallista liikkumis- ja hyvinvointiohjelmaa (VALO) kasvatustyössä).

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	494	467	430 300	430 300	430 300
Toimintamenot	-3 818	-3 806	-3 806 062	-3 806 060	-3 806 060
Toimintakate	-3 325	-3 339	-3 375 762	-3 375 760	-3 375 760
Suunnitelmapoistot	-59	-52	-61 152	-61 152	-61 152
Sisäiset tulot	-	-	-	-	-
Sisäiset menot	-494	-459	-441 646	-441 646	-441 646
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-3 879	-3 850	-3 878 560	-3 878 560	-3 878 560

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Keskeisimmät muutokset talousarviovuonna ovat seuraavat:

- Vuosina 2013, 2014, 2016 ja 2017 on syntynyt tavanomaista vähemmän lapsia. Keskimäärin ikäluokat ovat 70 lasta. 2015 syntyneitä lapsia on 100. Tämä näkyy kustannusten alenemisena päivähoidossa ja kotihoidontuessa.
- Varhaiskasvatus on saanut hankerahoitusta innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittämiseen. Talousarvio sisältää ko. hankkeen menot ja tulot.

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKITEKIJÄT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Varhaiskasvatuksen osalta talousarviovuoden merkittävimmät riskitekijät liittyvät palvelua tarvitsevien lasten määrään ja huoltajien taloudelliseen tilanteeseen. Varhaiskasvatuksessa on vaikea arvioida sitä, missä määrin palvelua käytetään. Mikäli palvelun kysyntä kasvaa, niin tällöin joudutaan palkkaamaan lisää henkilöstöä, mihin talousarviossa ei ole varauduttu. Varhaiskasvatuspalveluista peritään käyttäjiltä päivähoitomaksua, mikä on sidottu huoltajien tuloihin. Yleisessä huonossa taloudellisessa tilanteessa on mahdollista, että perheiden tulotaso laskee, mikä näkyy päivähoitomaksujen kertymässä.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

	TP2017	TA 2018	TAE 2019	TSE 2020	TSE 2021
henkilöstö	75	75	75	72	70
lapsia päiväkodissa (sisältää esiopetuksen)	220	220	220	210	210
lapsia perhepäivähoitossa	130	120	120	120	110
kotihoidon tuen piirissä olevien lasten keskimääräinen lkm/kk	130	130	120	100	100
kotihoidon tuen piirissä olevien perheiden keskimääräinen lkm/kk	80	75	100	70	70
yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten keskimääräinen lkm/kk	40	30	25	25	25
yksityisen hoidon tuen kuntalisän piirissä olevien lasten keskimääräinen lkm/kk	25	20	20	20	20

3.5.14 Tukipalvelut (tulosalue)

Sivistystoimen tukipalveluihin kuuluvat: sivistysosaston hallinto, koulutapaturmat, hankkeet ja oppilashuolto.

1.TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Sivistystoimen tukipalvelujen tehtävänä on tukea osaston muita tulosyksiköitä näiden perustehtävän suorittamisessa. Oppilashuollolliset palvelut ovat tukipalveluiden keskeisin osa.

2. TULOSALUEEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Tukea perusopetuksen laadullista kehittämistä.

Oppilaiden ja opiskelijoiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen oppilashuoltolain mukaisesti.

Psyykkisen sairaanhoitajan, psykkarin, siirtyminen 50% sivistysosastolle tukipalvelujen työntekijäksi.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Oppilaiden ja opiskelijoiden kokonaisvaltainen hyvinvoinnin tukeminen koulun arjessa ja yhteistyötahojen kanssa.	Oppilashuoltolain mukaisten vakiintuneiden käytäntöjen jatkaminen kunnan kaikilla kouluilla. Työn kohdentaminen varhaiseen puuttumiseen, mm. luokkakohtaista työskentelyä lisäämällä, poissaoloihin puuttumalla, kouluhenkilöstön konsultaatiota lisäämällä. Tavoitteellinen ja säännöllinen yhteistyö kunnan eritahojen kanssa (lastensuojelu, perhe- ja mt-neuvola, nuorisotyö).
Osallistuminen kehittämishankkeisiin	Kehittämishankkeiden avulla tuetaan perusopetuksen laadullista kehittämistä. Mahdollisuuksien mukaan haetaan hankerahoitusta.
Kuntastrategian huomioiminen sivistystoimessa	Sivistysosaston kuntastrategiasta toimeenpanosta huomioidaan erityisesti hallintokuntien välisen yhteistyön lisääminen. Tämän tavoitteen toteutumista tukee yhteinen työntekijä sivistys- ja sote-osastolla.

4.PERUSTELUT

Oppilashuollollisten palveluiden tarve on kasvanut kouluilla. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä kunnan muiden yksiköiden kanssa. Oppilashuoltolaki asettaa tietyt määräajat, joiden aikana oppilaan on päästävä koulukuraattorin tai koulupsykologin vastaanotolle. Lapinlahdella jatkaa kaksi koulukuraattoria sekä koulupsykologi.

Talousarviossa on varauduttu seuraavien hankkeiden toteuttamiseen perusopetuksessa: koulujen kerhotoiminta (31.12.2019 asti), Tutor-hanke (30.6.2019 saakka) tasa-arvoa edistävät toimenpiteet (lv. 18-19), Lukion Yokosohanke, 31.12.2019 asti) ja Liikkuva lukio (31.12.2019 asti) Mikäli talousarviovuoden aikana tulee haettavaksi uusia kehittämishankkeita, niin niihin pyritään osallistumaan.

5. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	149	46	66 862	66 860	66 860
Toimintamenot	-394	-304	-361 745	-361 745	-361 745
Toimintakate	-244	-257	-294 883	-290 885	-290 885
Suunnitelmapoistot	-	-	-508	-508	-508
Sisäiset tulot	-	-	-	-	-
Sisäiset menot	-13	-14	-16 538	-16 538	-16 538
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-258	-271	-311 929	-311 929	-311 929

6. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA.

Koulutoimessa työskentelee kaksi kuraattoria. Toinen kuraattoreista työskentelee alakouluilla ja toinen yläkouluilla. Psykkarin työpanosta hyödynnetään erityisesti yhtenäiskouluissa.

7. MERKITTÄVIMMÄT RISKITEKIJÄT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Oppilashuollon osalta riskitekijä liittyy palveluiden kysynnän ja henkilöstöressurssien yhteen sovittamiseen.

Perusopetuksen laadullisen kehittämisen riskitekijänä on hankerahoituksen jatkuminen, josta ei ole varmuutta.

8. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Oppilashuollon asiakkuudet psykologilla ja kuraattorilla	TP 2017	TA 2018	TAE 2019	TSE 2010	TSE 2021
yksilö asiakkaiden lkm	225	223	260	260	260
yksilökäyntien lkm	1220	1220	1500	1500	1500
ryhmätapaamiset	160	170	190	190	190

KUNTASTRATEGIAN TOIMEENPANO 2019

Sivistysosasto

1. Kärkitavoite Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää

Painopiste	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutaho
Yritysten toimintaedellytysten varmistaminen			
Työvoiman saatavuuden varmistaminen	Varmistetaan kunnan oppilaitoksissa järjestettävien yrittäjyyskasvatusopintojen tiivis yhteistyö työelämään ja tulevaisuuden työmahdollisuuksiin kotiseudulla.	Jatkuva prosessi	Osastopäällikkö, rehtorit, opinto-ohjaajat
Lapinlahti on aktiivisten ihmisten yhteisöllinen kunta	Tapahtumakalenterin käytön tehostaminen	Jatkuva prosessi	Kulttuurikoordinaattori
	Kesälehti, kesäesite, kuntaesite: uudistaminen ja kehittäminen	Jatkuva prosessi	Kulttuurikoordinaattori
	Kannustamme ja tuemme toimimaan ja	Jatkuva	Kulttuurikoordinaattori

	harrastamaan yksin ja yhdessä	prosessi	
	Selvitetään mahdollisuus upottaa kuntalaisten tekemiä videoita kunnan kotisivuille kotisivujen uudistamisen yhteydessä.		
	Lapinlahdella on omaleimaisia tapahtumia ja kulttuuripalveluja sekä asukkaille että matkailijoille	Jatkuva prosessi	Kulttuurikoordinaattori

2. Kärkitavoite Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla

Painopiste	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutaho
Kustannustehokkaat palvelut	<p>Palvelurakenteen tarkastelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarkastelussa huomioidaan palvelutarve ja ympäristön kuntien palvelutaso. - Painopiste on lakisääteisissä palveluissa. Uudet toteutustavat otetaan käyttöön eilakisääteisissä palveluissa. - Sivistystoimessa tehdään palveluverkkotarkastelu, joka koskee koko sivistystoimea (koulu, kulttuuripalvelut, varhaiskasvatus). Tässä tarkastelussa huomioidaan palveluverkon rakenne sekä palvelun laajuus. Kirjastotoimen osalta tulee selvittää kirjastoautopalveluiden tulevaisuus. Nykyinen kirjastoauto tulee elinkaarensa päähän tämän valtuustokauden aikana. <p>Sivistyspalveluissa lasten määrän väheneminen aiheuttaa tarpeen tarkastella palveluverkkoa niin koulujen kuin päivähoidon osalta. Varhaiskasvatus ja perusopetus ovat tällä hetkellä järjestetty Lapinlahdella kustannustehokkaasti. Sivistyspalvelujen osalta kansalaisopistotoimintaan ja muuhun vapaaseen sivistystyöhön on Lapinlahdella panostettu keskivertoa enemmän.</p>	2018	Osastopäällikkö, esimiehet, palvelulautakunta
	Tarkastellaan asiakasmaksujen taso.	Jatkuva prosessi (vuodelle -18 korotettu kansalaisopiston kurssimaksuja ja AP/IP-maksuja)	Osastopäällikkö, esimiehet, palvelulautakunta
	Varmistetaan henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi. Palvelujen tuottamisessa avainasemassa on henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi. Tämä varmistetaan pitkäjänteisellä henkilöstöpolitiikalla, johon kuuluu mm. avoin vuorovaikutus, henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä hyvä esimiestyö. Kunnan henkilöstöpolitiikkaa	Jatkuva prosessi	Osastopäällikkö, esimiehet

	määrittävät hyväksytyt suunnitelmat (esim. talousarvio, tasa-arvosuunnitelma) ja toimenpidemallit (esim. varhaisen välittämisen –malli).		
	Palvelulautakunta seuraa jokaisessa kokouksessa talouden kehittymistä.	Jatkuva prosessi	Osastopäällikkö, palvelulautakunta
Ajanmukaiset toimintatavat muuttuvassa toimintaympäristössä	Digitalisaation hyödyntäminen, yhteistyö palvelutuotannossa.	Jatkuva prosessi	Osastopäällikkö, esimiehet
	Selvitetään itsepalvelukirjastojen perustaminen osana palvelurakennetarkastelua.	2018	Osastopäällikkö, kirjastotoimenjohtaja
	Huomioidaan palvelutuotannossa aktiivisesti ostopalveluiden mahdollisuus.	Jatkuva prosessi	Osastopäällikkö, esimiehet
	Kolmannen sektorin tukeminen ja aktivointi.	Jatkuva prosessi	Osastopäällikkö, kulttuurikoordinaattori
	Hallintokuntien välisen yhteistyön tiivistäminen kunnan sisällä.	Jatkuva prosessi	Osastopäällikkö, esimiehet
Investointien suunnitelmallisuus			
Omaisuuksien järjestyksen hallinta			

Valtuusto on hyväksynyt kärkitavoitteen painopisteeksi sen, että kunnan taseessa on ylijäämää, kuntakonsernin tulos on positiivinen joka vuosi. Hallintokuntien tulee laatia tarkentavia mittareita kärkitavoitteen saavuttamiseksi.

Mittari	Tavoitetaso	Lähtötaso
Perusopetuksen oppilaskohtaiset kustannukset	Perusopetuksen oppilaskohtaiset kustannukset ovat korkeintaan Pohjois-Savon keskimääräistä tasoa.	Vuonna -16 Pohjois-Savossa perusopetuksen kustannukset olivat 9120 €/oppilas ja Lapinlahdella 8760 €/oppilas
Varhaiskasvatuksen kustannukset	Varhaiskasvatuksen kustannukset ovat lasten määrään suhteutettuna korkeintaan Pohjois-Savon keskimääräistä tasoa.	Vuonna -16 Pohjois-Savossa varhaiskasvatuksen kustannukset olivat 6746 €/0-6 v lapsi ja Lapinlahdella 5215 €/0-6 v lapsi

3.6 TEKNINEN LAUTAKUNTA

Tekninen lautakunta vastaa Lapinlahden kunnan teknisten palveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä sekä investointien toteuttamisesta valtuuston hyväksymien päätösten, ohjeiden ja määrärahojen puitteissa. Teknisiin palveluihin sisältyy neljä (4) eri tulosyksikköä: tekninen toimi, liikenneväylät ja yleiset alueet, kiinteistökeskus sekä liikuntatoimi.

Tekniset palvelut, ympäristöpalvelut ja Lapinlahden Vesi Oy kuuluvat kunnan organisaatiossa tekniseen osastoon. Lapinlahden Vesi Oy toimii kunnan vesihuoltolaitoksena ja on kunnan 100 %:sti omistama osakeyhtiö. Ympäristöpalvelut toimivat ympäristölautakunnan alaisuudessa.

Tekninen toimi kontrolloi koko kunnan teknistä osastoa ja on vastaa mm. investointien toteuttamisesta ja kaavoituksesta sekä mittauspalveluista.

Liikenneväylät ja yleiset alueet tulosyksikkö huolehtii katujen, teiden sekä puistojen ja muiden yleisten alueiden kesä- ja talvikunnossapidosta sekä kunnalle kuuluvista yksityistieasioista.

Kiinteistökeskus tulosyksikön vastuulle kuuluvat emokunnan ja kunnan omistamien yhtiöiden, Kaskihovi Oy:n ja Viitostien Ykköstilat Oy:n kiinteistöjen hoidosta ja pienemmistä korjauksista.

Liikuntatoimi huolehtii kuntalaisten liikuntapalveluiden tuottamisesta.

Tekninen lautakunta päättää mm. urakoista, suunnittelijoista ja suunnittelusopimuksista kunnan hallintosäännön mukaan. Lisäksi lautakunta toimii kunnan kaavatoimikuntana hoitaen kaavoitusprosessin eri vaiheita päätöksenteon pohjaksi kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle. Yksityistiejaosto toimii osana teknisen lautakunnan alaisuudessa.

Tekniseen lautakuntaan kuuluu seitsemän (7) jäsentä ja heidän henkilökohtaiset varajäsenet. Lautakunta kokoontuu vuosittain n. seitsemän (7) kertaa. Esittelijänä lautakunnan kokouksissa on tekninen johtaja ja pöytäkirjanpitäjänä teknisen osaston toimistosihteeri, yksityistiejaoston kokouksissa esittelijänä on kunnan rakennusmestari.

3.6.1 Tekninen osasto

Teknisen osaston tulosalueita ovat tekniset palvelut ja ympäristöpalvelut. Tekniset palvelut kuuluvat teknisen lautakunnan alaisuuteen ja ympäristöpalvelut kuuluu ympäristölautakunnan alaisuuteen. Lapinlahden Vesi Oy on myös osa kunnan teknistä osastoa, mutta on oma itsenäinen osakeyhtiö.

Teknisten palveluiden tulosyksiköitä ovat tekninen toimi, liikuntaväylät ja yleiset alueet, kiinteistökeskus ja liikuntatoimi. Ympäristöpalveluiden tulosyksiköitä ovat rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, pelastustoimi, VSS-toimi sekä ympäristöpalveluiden yhteiset toiminnot.

3.6.2 Tekniset palvelut (tulosalue)

1. TULOSYKSIKÖN TOIMINTA-AJATUS

Teknisten palveluiden ja ympäristöpalveluiden tulosalueiden ja -yksiköiden toiminta on järjestetty ja johdettu tarkoituksenmukaisesti ja valtuuston ohjeiden ja päätösten mukaisesti siten, että kuntalaisille pystytään tuottamaan kaikki tekniset palvelut asianmukaisesti.

Tekninen toimi

2. TEKNISEN TOIMEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Toiminnan sopeuttaminen ja teknisten palveluiden järjestäminen tulevaisuudessa talouden ja resurssien puitteissa mahdollisimman hyvin.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
1. Teknisen osaston johdon uudelleenjärjestely	Perehdyttäminen, uusi kiinteistöpäällikkö ja uusi tekninen johtaja aloittavat viroissaan vuoden 2019 aikana.
2. Matin ja Liisan uuden alakoulun KVR-urakan rakentamisen aloittaminen.	Matin ja Liisan uuden alakoulun KVR-urakoitsijan valinta, suunnittelu yhdessä valitun urakoitsijan kanssa sekä rakentamisen aloittaminen.

4. PERUSTELUT

Uusi kiinteistöpäällikkö valitaan marraskuussa 2018 ja hän aloittaa viran hoitamisen vuoden vaihteessa 2019. Tekninen johtaja jää eläkkeelle kesällä 2019.

Matin ja Liisan koulun hankesuunnitelman ja luottamuselinten päätösten mukaan uusi alakoulu rakennutetaan KVR-urakka periaatteella. Urakoitsija valitaan tammikuussa 2019 ja sen jälkeen alkaa suunnittelutyö yhdessä urakoitsijan suunnittelijoiden, teknisen toimen edustajien sekä käyttäjien kanssa. Tarkoitus on aloittaa varsinaiset uuden alakoulun rakentamistyöt syyskesällä 2019 ja saada ne päätökseen vuoden 2020 loppuun mennessä.

5. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Teknisen toimen tulot ovat samalla tasolla kuin aikaisempina talousarviovuosina. Menoista on vähennetty kaavoitus- ja ICT-menoja yhteensä n. 14 000 euroa, koska Lapinlahdella ei ole näköpiirissä suurempia kaavoitushankkeita vuodelle 2019.

6. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Teknisen osaston uuden johdon rekrytointiin ja tehtävien perehdyttämisiin sisältyy jonkin asteisia riskejä. Kiinnitetään erityistä huomiota perehdyttämiseen.

Liikenneväylät ja yleiset alueet

1. LIIKENNEVÄYLÄT JA YLEISET ALUEET TULOYKSIKÖN TOIMINTA-AJATUS

Tulosityksikön toiminta-ajatuksena on luoda edellytykset turvalliselle ja sujuvalle liikkumiselle vuodenajasta tai liikkumismuodosta riippumatta. Liikenneväylien ylläpidossa ja saneerauksessa pyritään korostamaan ja vahvistamaan vallitsevien liikenneympäristöjen luonnetta. Yleisien alueiden, puistojen, leikkikenttien ja uimarantojen turvallisuudesta ja viihtyisyydestä huolehditaan välineiden riittävän ylläpidon sekä vihertöiden avulla. Kunnan omistamien metsien hoidossa noudatetaan kestävän kehityksen periaatteita.

2. LIIKENNEVÄYLÄT JA YLEISET ALUEET TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Katuverkon kuntoa kohennetaan hyväksytyyn katujen peruskorjausohjelman mukaisesti. Peruskorjausohjelmaa pidetään ajan tasalla. Liikenneturvallisuuksi edistetään vuonna 2017 valmistuneen liikenneturvallisuuksuunnitelman mukaisesti. Liikenneväylien ja yleisten alueiden hoidosta ja muutoksista viestitään enemmän tietoa liikkujille ja asukkaille. Myös sisäistä viestintää tehostetaan.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Katuomaisuuden hallinnan selkeyttäminen ja kunnossapidon tehostaminen.	Perustetaan katurekisteri ja inventoidaan katuomaisuuden ominaisuustiedot sähköiseen muotoon.
Katuverkon kuntoluokkien nostaminen	Peruskorjaus- ja päällystysohjelmaa toteutetaan määrärahojen puitteissa.

4. PERUSTELUT

Nykyinen katuomaisuustieto on hajanaista ja tiedot eivät ole kaikilta osin ajantasaisia. Kaikkea omaisuustietoa ei ole saatavilla digitaalisessa muodossa. Katuomaisuuden hallintaa ja kunnossapitoa voidaan tehostaa luomalla keskitetty katurekisteri. Rekisterin luominen keventää tulevaisuudessa erilaisten omaisuudenhallintajärjestelmien käyttöönottoa.

Katuverkon kuntoa, liikennöitävyyttä ja turvallisuutta parannetaan peruskorjaus- ja päällystysohjelman sekä liikenneturvallisuussuunnitelman mukaisesti. Katuverkon saneerauksella on lisäksi positiivinen vaikutus asuinalueiden viihtyisyyteen sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin.

5. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Talousarviovuonna tulosityksikön raami säilyi kutakuinkin samana edellisvuoteen verrattuna.

Vuonna 2019 toiminnoissa painottuu liikenneväylien kunnossapito. Menokohdan kunnossapitopalveluiden ja rakennusmateriaalien hankintamäärää on kasvatettu. Tulevasta painotuksesta johtuen puistojen sekä joidenkin yleisten alueiden kunnossapitopalveluiden ja rakennusmateriaalien hankintaa on puolestaan vähennetty.

Vuonna 2019 yksityisteiden peruskorjaushankkeita pyritään avustamaan edellisvuotta enemmän. Yksityisteiden nykyinen kunto ja kasvavat kuljetustarpeet lisäävät tarvetta suuremmille peruskorjaushankkeille. Sekä kunnan että valtion avustusosuuksilla on suuri merkitys näiden hankkeiden toteutumiseen.

Tulosityksikön myyntitulot tulevat säilymään samalla tasolla kuin vuonna 2018.

6. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Riski	Varautuminen
Ammattitaitoisen määräaikaisen henkilöstön rekrytoiminen puistometsien sekä taajama-alueiden hoitoon ei onnistu.	Määräaikaisen henkilöstön rekrytoiminen aloitetaan hyvissä ajoin. Yhteydenpitoa ja vuoropuhelua oppilaitosten kanssa tiivistetään.
Lapinlahden keskustan kouluhanke voi vaikuttaa liikenneväylien peruskorjaus sekä päällystysohjelman suunnitelmien mukaiseen toteutumiseen.	Päivitetään peruskorjausohjelmaa tarpeiden mukaisesti. Suunnitellaan kevyitä katuverkon korjaustoimenpiteitä, joilla varmistetaan liikennöitävyys ohjelmassa myöhäisemmäksi siirtyvillä katuosuuksilla.

7. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Tunnuslukuja, mittareita ja suoritteita:	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TAE 2019
Katujen kunnossapito					
Kadut ja kev.liik. väylät, km	73	73	73	76	76
Kustannukset €/km	2860	2840	2970	2550	3100
Tievalaistusta, km	61	61	61	61	61
Kustannukset €/km	1465	1320	1160	1260	1320
Yksityistiet					
Avustettavat tiet, kpl	267	267	267	255	259
Avustettavat tiet, km	559	559	559	410	410
Yksityistieavustukset yhteensä, €	183 300	180 000	159 800	160 000	165 000
Puistot ja yleiset alueet					
Kunnossapito yhteensä, €	56 600	40 400	34 500	54 500	44 200
Leikkikentät, kpl	20	19	19	18	18
Uimarannat ja -paikat, kpl	18	18	18	17	15
Venevalkammat, kpl	8	8	8	8	8
Maa- ja metsätilat					
Puistometsät, ha	570	570	570	570	570
Talousmetsät, ha	1050	1030	1030	1030	1030
Pellot, ha	54,1	54,1	54,1	54,1	54,1

Kiinteistökeskus

1. KIINTEISTÖKESKUKSEN TOIMINTA-AJATUS

Kiinteistökeskus vastaa kunnan, Kaskihovi Oy:n ja Viitostien Ykköstilat Oy:n omistamien kiinteistöjen ylläpidosta, suunnitelmallisesta kunnossapidosta sekä niiden erilaisista korjaus- ja rakennushankkeista.

2. KIINTEISTÖKESKUKSEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLA

Täydennetään suunnittelukaudella kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmää edelleen siten, että saadaan järjestelmistä paremmin hyötyä irti energiatehokkuudessa ja käytössä yleensä. Kehitetään kiinteistöjen tilahallintaa ja ylläpitoa saaden näin kustannussäästöjä koko kiinteistön elinkaaren aikana.

3. TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Kiinteistöjen PTS luotuna vähintään viideksi vuodeksi eteenpäin. PTS päivitettävä vuosittain.	Hankitaan ohjelmisto mihin PTS luodaan. Ohjelmisto, mikä toimii kiinteistönhoidon, ylläpidon, vuokrauksen ja energiansäästön työkaluna.

Kiinteistösalkutuksen mukaiset toimenpiteet ja tilojen vuokrauksen tehostaminen	Kunnan tilojen käytön tiivistäminen ja tehostaminen. Käytännön toimenpiteet tarpeettomien tilojen myynnissä, vuokrauksessa ja purkamisessa. Viedään vuokrattavien tilojen ajantasainen tilanne liitetietoineen yhteiseen ohjelmistoon kiinteistöhoidon kanssa.
Kiinteistöihin kohdistuvan ilkivallan vähentäminen.	Parannetaan kameravalvontaa.

4. PERUSTELUT

Kiinteistön hallintaohjelmalla parannetaan kiinteistömäärän ylläpitoa, budjetointia, tilatehokkuutta sekä taloudellista seuranta. Pitkän tähtäimen suunnittelulla saavutetaan kustannussäästöjä, eikä jouduta lisäkustannuksiin poikkeamien korjaamisella.

Kiinteistöjen salkutuksen toimenpiteillä haetaan toimintojen tehostamista poistamalla huonoiten tuottavia/huonokuntoisimpia kiinteistöjä kunnan hallinnasta.

Kiinteistöihin kohdistuva ilkivalta on aiheuttanut lisäkustannuksia enenevässä määrin. Kameravalvontaa parantamalla määrin. Kameravalvontaa parantamalla voidaan kustannukset osoittaa ilkivallan tekijöille.

5. TULOARVIoidEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Talousarvioon on lisätty kustannukset iv-puhdistuksille Nerkoon koululle (Lapinlahti). Isompia korjauksia tehdään erityisesti Varpaisjärven liikuntahallilla, muualla lähinnä pieniä ylläpitoon liittyviä. Kuntotutkimuksia tehdään tarpeen mukaan ongelmien noustessa esiin. Vuokrausta pyritään tehostamaan ja näin ollen saamaan vuokratulot suuremmiksi.

6. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Mm. sote- muutosten ja yleisen asukasmäärän vähenemisen myötä heikkenevän käyttöasteen ja mahdollisen tilojen ylitarjonnan ennakointi mahdollisuuksien mukaan. Pyritään vaikuttamaan kiinteistö- salkutuksen toimenpiteillä. Tilojen käyttöä tulee tarkastella laaja-alaisesti, mm. tilojen keskittämällä toiminnallisesti.

Pitkän tähtäimen suunnitelmien puuttuessa kiinteistöissä saattaa esiintyä yllättäviä teknisiä puutteita tai vaurioita. Kiinteistöihin laaditaan PTS, jota vuosittain tullaan päivittämään. Kiinteistöjen elinkaari pitenee tuoden säästöjä elinkaarikustannuksiin ja ne pysyvät terveellisinä työskentely ympäristöinä.

7. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Rakennukset ja rakennelmat	Pinta-ala kem ²	Tilavuus m ³	kpl
Julkiset rakennukset	24437,5	92104	13
Koulut, päiväkodit, liikuntahallit	27919,5	119219,5	25
Teollisuusrakennukset	863	2150	2
Liikekiinteistöt	3190	14727	9
Osaketalot	1082	3100	1
Pientalot	1670	6376	4
Muut rakennukset ja rakennelmat	5174	19607	42
Yhteensä	64 336	257 284	96

Kunta omistaa rakennuksia ja rakennelmia yhteensä 96 kpl, joiden kokonaiskerrosala on 64 336 m² ja tilavuus 257 284 m³. Kiinteistöyksikön hallinnassa ovat myös Viitostien Ykköstilat Oy:n kiinteistöt.

Liikuntatoimi

1. LIIKUNTATOIMEN TOIMINTA-AJATUS

Liikunta- ja muu harrastustoiminta tarjoavat kuntalaisille mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvään elämään. Edistään kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia.

2. LIIKUNTATOIMEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Kunta luo ensisijaisesti yleisiä edellytyksiä kuntalaisten omaehtoiselle liikunnan harrastamiselle ja järjestötoiminnalle. Kunta tunnetaan liikuntamyönteisenä pitäjänä ja sellaisena se säilytetään tulevaisuudessakin.

Tarjota kuntalaisille maksuttomia liikuntapaikkoja.

3. LIIKUNTATOIMEN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Monipuoliset ja hyvin hoidetut liikuntapaikat. Huolehditaan kustannustehokkuudesta liikuntapaikkojen hoidossa	Liikuntapaikkojen hoidosta vastaa pääsääntöisesti liikuntatoimen henkilökunta ja näitä kohteita ovat: hiihtoladut, moottorikelkkareitti, yleisurheilupaikat, jalkapallo ym. kentät. Jääalueiden hoidossa käytetään ulkopuolista urakoitsijaa, kyläyhdistyksiä, urheiluseuraa ja muita yhdistyksiä sekä vapaaehtoisia toimijoita. Moottorikelkkareitin talvikunnossapitoa varten on muodostettu lisälmen, Sonkajärven ja Lapinlahden kuntien kesken hoitopooli: Lapinlahti hoitaa omana työnään koko reitin lanaukset, josta se laskuttaa hoitopoolin muita jäseniä.
Liikuntatoimen tiedotuksen lisääminen.	Hyödynnetään enemmän kunnan nettisivuja ja somekanavia.
Liikuntatoimi osallistuu merkittävien tapahtumien järjestämiseen. Liikuntatoimi järjestää liikunnallista päiväleiri- ja uimakoulutoimintaa. Näiden toimintojen järjestämiseen osallistuvat myös iltpäiväkerho-ohjaajat.	Liikuntatoimi osallistuu mm. Lapinlahden Eliittikisojen, Kallen Kisojen, Paulintaival-laturetken ja Varpaisjärven Yömaraton tapahtumien järjestelyihin. Uimakoulutoimintaa järjestetään kesällä eri kylien uimarannoilla. Liikunnallisia päiväleirejä järjestetään Lapinlahden ja Varpaisjärven kylillä.

4. PERUSTELUT

Liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt ja kansalaisopisto.

Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät. Kunta on kuntastrategian mukaan kulttuuri- ja liikuntapitäjä.

Liikuntatoimi käyttää apunaan työllistämisaroin palkattuja henkilöitä. Siksi on tärkeää, että liikuntalaitoksella on mahdollisuus palkata vähintään sama määrä henkilöstöä työllistämisaroin kuin edellisenä vuonna.

5. TULOARVIOIDEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Liikuntalaitos-tulosityksikön nimi muutetaan liikuntatoimi-tulosityksiköksi.

Liikuntatoimen tuloissa ja menoissa on huomioitu, että Paulintaival-laturetken päävastuu on Kuopion kaupungilla talvina 2019 ja 2020, joten tulosityksikön tulot ovat pienemmät niinä vuosina.

6. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TAE 2019
Talvikunnossa pidettäviä hiihtolatuja	110 km	110 km	110 km	110 km
Kunnossa pidettäviä moottorikelkkareittejä	84 km	84 km	84 km	84 km
Kävijämäärät				
- Monari	17603	17808	19000	19500
- Ripsakka	11790	10000	12000	10000
- Varpaisjärven liikuntahalli	10703	10000	11000	10000

7. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

Tekniset palvelut

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	1 761	1 441	1 451 345	1 451 345	1 451 345
Toimintamenot	-4 572	-4 787	-4 839 698	-4 839 700	-4 839 700
Toimintakate	-2 812	-3 346	-3 388 353	-3 388 355	-3 388 355
Suunnitelmapoistot	-676	-916	-888 825	-964 000	-972 000
Sisäiset tulot	2234	2 204	2 208 312	2 208 312	2 208 312
Sisäiset menot	-198	-351	-338 277	-338 277	-338 277
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-1 452	-2 409	-2 407 143	-2 407 143	-2 407 143

3.7 YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

Ympäristölautakuntaan kuuluu seitsemän (7) jäsentä ja kullekin henkilökohtaiset varajäsenet. Esittelijänä ympäristölautakunnan kokouksissa on rakennustarkastaja ja ympäristösihteeri, pöytäkirjanpitäjänä rakennustarkastaja ja ympäristösihteeri vuorotellen.

Ympäristöpalveluihin kuuluvat seuraavat tulosityksiköt; rakennusvalvonta, pelastustoimi ja ympäristönsuojelu.

Palvelujen järjestäminen hoidetaan siten, että kuntalaisilla on asiointimahdollisuus sekä Lapinlahdella että Varpaisjärvellä.

3.7.1 Ympäristöpalvelut (tulosalue)

TULOSALUEEN TOIMINTA-AJATUS

Ympäristölautakunnan tehtävänä ja toiminta-alueena on johtaa ja kehittää ympäristöpalveluja sekä toimia maankäytön, rakentamisen, ympäristönsuojelun, korjausrakentamisen, yms. toimintojen viranomaisena Lapinlahden kunnassa.

Rakennusvalvonta

1. RAKENNUSVALVONNAN TOIMINTA-AJATUS

Rakennusvalvonnan toiminnan määräävät pääasiassa eri muodoin maankäyttö- ja rakennuslaki sekä maankäyttö- ja rakennusasetus.

2. RAKENNUSVALVONNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Viranomaispalvelujen osalta tärkein kehittämistavoite on palvelujen sujuvoittaminen sekä resurssien kohdentaminen oleelliseen.

3. RAKENNUSVALVONNAN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Kiinteistöverotietojen tarkastaminen jatkuu vuodelta 2017	Selvitetään verottajan kiinteistörekisterin ja rakennusvalvonnan rekisterin perusteella järjestelmästä puuttuvat rakennukset
Varpaisjärven rakennuslupa-arkiston skannaus	Varpaisjärvellä entisen kunnanviraston arkiston rakennuslupa-aineiston skannaus sähköiseen muotoon

4. PERUSTELUT

Kunnan järjestelmästä puuttuu rakennuksia sekä verottajan kiinteistörekisterijärjestelmästä puuttuu rakennuksia, joita ei ole ilmoitettu kiinteistöverotuksen piiriin.

Varpaisjärven rakennusvalvonnan arkistoista joudutaan usein kopiomaan pääpiirustuksia kuntalaisille ja eri yhteisöille. Asiakirjojen skannaus sähköiseen muotoon helpottaa ja nopeuttaa asiakaspalvelua ja vähentää kustannuksia.

5. TULOARVIODEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYSPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Kiinteistöveroprojekti ja Varpaisjärven arkiston skannaus vaatii lisähenkilön palkkaamisen määräajaksi. Ei suuria muutoksia kuluva vuoden talousarvioon verrattuna.

Ympäristöpalvelujen menojen lisäys kohdistuu ainoastaan pelastustoimen yksikköön (13 845 e), muissa tulosyksiköissä menot ovat pienemmät kuin vuoden 2018 talousarviossa

6. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Toimintaympäristössä ei tapahdu muutoksia, jotka vaikuttaisivat rakennusvalvonnan tavoitteiden toteutumiseen. Sisäisessä valvonnassa noudatetaan kunnanhallituksen antamia sisäisen valvonnan ohjeita.

7. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Tunnusluku/mittari	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TS 2020-2021
Rakennuslupia, kpl	154	190	180	180
Rakennushankeilmoituksia, kpl	119	70	80	80
Lausuntoja, kpl	70	30	40	40
Valmistuvat uudet asunnot, kpl	34	15	10	10

Ympäristönsuojelu

1. YMPÄRISTÖNSUOJELUN TOIMINTA-AJATUS

Ympäristönsuojelun tulostyösköön tehtävänä on valvoa toimintoja, myöntää lupia, antaa neuvontaa ja ohjausta sekä tehdä ympäristöön liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä niin, että kunnan asukkaille turvataan terveellinen, viihtyisä ja virikkeitä antava elinympäristö.

2. YMPÄRISTÖNSUOJELUN TOIMINNAN KEHITTÄMISTAVOITTEET SUUNNITTELUKAUDELLE

Ympäristönsuojelun lainsäädäntöön on tullut runsaasti muutoksia viime vuosina ja muutostyö jatkuu edelleen. Lupamenettelyjä on sujuvoitettu ja viranomaistoiminnan painopistettä on siirretty enemmän valvontaan. Kuntiin ollaan siirtämässä uuden eläinsuojien ilmoitusmenettelyn myötä melkein kaikki eläinsuojien ympäristövalvonta. Tulevina vuosina Lapinlahdella on tarpeen selvittää ympäristövalvontaan tarvittavat resurssit ja pohtia mahdollista yhteistyötä naapurikuntien kanssa.

3. YMPÄRISTÖNSUOJELUN TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET TALOUSARVIOVUODELLE

TAVOITE	TOIMENPIDE
Pohjavesialueella olevien maanalaisten öljysäiliöiden kartoitustyön loppuun saattaminen	Yhdistetään kahden edellisen kesän kartoitustyöt ja tiedotetaan kiinteistöjen omistajia tarvittavista toimenpiteistä
Jätevesienkäsittelyvaatimuksista tiedottaminen	Tiedotetaan vesistöjen ranta-alueiden kiinteistöille voimassa olevista jätevesienkäsittelyvaatimuksista

4. PERUSTELUT

Lapinlahden ympäristönsuojelumääräysten mukaan maanalaiset öljysäiliöt tulee poistaa pohjavesialueilta v. 2021 alkuun mennessä. Öljysäiliöitä on kartoitettu kahtena edellisenä kesänä kesäharjoittelijan toimesta. Nyt tulevana kesänä on tarpeen yhdistää kartoitukset ja tarvittaessa tiedottaa toimenpiteistä kiinteistön omistajille.

Haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn tehostamisen siirtymäaika ranta-alueilla päättyy 31.10.2019. Ranta-alueiden kiinteistöjä muistutetaan vaatimuksista kirjeellä.

5. TULOARVIoidEN JA MÄÄRÄRAHOJEN ERITYISPERUSTELUT SEKÄ KESKEISET MUUTOKSET TALOUSARVIOVUONNA

Ympäristötoimeen palkataan kesällä harjoittelija kolmeksi kuukaudeksi. Ei suuria muutoksia kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna.

Ympäristöpalvelujen menojen lisäys kohdistuu ainoastaan pelastustoimen yksikköön (13 845 e), muissa tulostyösköissä menot ovat pienemmät kuin vuoden 2018 talousarviossa.

6. MERKITTÄVIMMÄT RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Toimintaympäristössä ei tapahdu muutoksia, jotka vaikuttaisivat ympäristönsuojelun tavoitteiden toteutumiseen. Sisäisessä valvonnassa noudatetaan kunnanhallituksen antamia sisäisen valvonnan ohjeita. Sisäisen valvonnan raportti laaditaan kaksi kertaa vuodessa. Talousarvion toteutumista seurataan kuukausittain ja raporteilla 31.5. ja 30.9. tilanteissa.

7. TUNNUSLUVUT JA MITTARIT

Tunnusluku/mittari	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TS 2020-2021
Valvontatarkastuksia, kpl	104	100	100	100
Käsiteltyjä lupahakemuksia, kpl	6	5	5	5
Käsiteltyjä viemäriverkoston vapautushakemuksia, kpl	1	3	3	3
Ympäristövalistustapahtumia, kpl	2	5	5	5

Pelastustoimi

Alueellinen pelastuslaitos toimii Kuopion kaupungin organisaatiossa.

Ympäristöpalvelujen yhteiset toiminnot

Ympäristölautakunnan esityslistat siirtyvät vuoden 2019 alusta sähköiseen foorumiin. Järjestelmä on ollut käytössä pidempään aikaa kunnanhallituksen ja valtuuston kokouksissa.

Tulosyksikössä on esitetty ympäristöpalvelut tulosalueen yhteiset toimintamenot. Tavoitteet ja toimenpiteet on esitetty jokaisen tulosyksikön yhteydessä erikseen. Tavoitteena on, että ympäristölautakunta kokoontuu 8 kertaa vuodessa.

8. TULOARVIOT JA MÄÄRÄRAHAT

Ympäristöpalvelut

	Tp 2017 (1000 €)	Ta 2018 (1000 €)	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	98	101	101 500	101 500	101 500
Toimintamenot	-865	-922	-933 910	-933 910	-933 910
Toimintakate	-767	-821	-832 410	-832 410	-832 410
Suunnitelmapoistot	-1	-	-618	-618	-618
Sisäiset tulot	1	-	-	-	-
Sisäiset menot	-24	-32	-31 126	-31 126	-31 126
Tilikauden tulos (sis.sisäiset erät)	-791	-853	-864 154	-864 154	-864 154

KUNTASTRATEGIAN TOIMEENPANO 2019

Hallintokunta: Tekninen osasto

1. Kärkitavoite Lapinlahti on hyvä paikka asua ja yrittää

Painopiste	Toimenpiteet 2018 - 2022	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho
Yritysten toimintaedellytysten varmistaminen	Maapoliittisen ohjelman tekeminen	Ohjelmarungon tekeminen ja täydentäminen muiden hallintokuntien osuuksilla	Maanmittausinsinööri
	Vuokrattavat tilat esille paremmin, (tehokkaampi markkinointi) tehdään selkeämpi toimitilalistaus kaikkein tarvittavine tietoineen	Tietojen vieminen sähköiseen palveluun.	Kiinteistökeskus Viitostien Ykköstilat
	Maan hankinta Nerkoolta ja mahdollisesti Alapitkältä kiinteistökaupoilla ja etuosto-oikeutta käyttäen. Nerkoolle asuintonttien ja Alapitkällä mahdollisesti yritystonttien kaavoittaminen. Yritystonttien saatavuus Lapinlahdella ja Varpaisjärvellä	Neuvottelut maanomistajien kanssa maakaupoista	Kunnanjohtaja / Tekninen johtaja / Maanmittausinsinööri
	Kolme tärkeintä valtion hanketta; Nerkoon ohitustie ja 5-tien parannus Siilinjärvi- Iisalmi välillä, Lapinlahti-Varpaisjärvi keskustajamien välinen mt 582, puiden lastauspaikka Alapitkän rautatieasemalle	Valtatie 5 perusparannus välillä Siilinjärvi – Iisalmi, toimenpideohjelman valmistuminen.	Liikennevirasto/ Kunnanjohtaja
	Osallistutaan entistä aktiivisemmin seudulliseen liikennejärjestelmä-yhteistyöhön. Lähdetään mukaan käynnistyviin seudullisen liikenteen pilottihankkeisiin.	Seutuyhteistyön syventäminen ja tapaamisten lisääminen.	Kunnan rakennusmestari / Ylä-Savon seudun Ij-työryhmä
Työvoiman saatavuuden varmistaminen	Tonttien vuokraus mahdollisuus, sekä hinnoittelun tarkastaminen, tonttipörssin päivittäminen koko kunnan alueella (kunnan ja yksityisten tontit)	Tonttien myyminen, vuokraus.	Maanmittausinsinööri
	Lapinlahden kunnan kotisivujen uudistaminen, jossa etusivulle tuodaan paremmin esille vuokrattavissa ja myytävissä olevat tontit	Uudet kotisivut	Yleishallinto
Lapinlahti on aktiivisten ihmisten yhteisöllinen kunta	Kuntalaispalautteen hyödyntäminen	Reagoidaan kuntalaispalautteeseen asianmukaisesti	Kaikki viran- ja toimenhaltijat

Valtuusto on hyväksynyt kärkitavoitteen painopisteeeksi sen, että työllisten määrä kasvaa. Hallintokuntien tulee laatia tarkentavia mittareita kärkitavoitteen saavuttamiseksi.

2. Kärkitavoite Taloutemme on terve ja vakaalla pohjalla

Painopiste	Toimenpiteet 2018 - 2022	Toimenpiteet 2019	Vastuutaho
Kustannustehokkaat palvelut	Energiahallinta paremmaksi, Navigator+Siemens	Ohjelmien hyödyntäminen käytännössä	Kiinteistöpäällikkö / Kiinteistöhuolto
	Kiinteistöhuollon toiminnan parantaminen, ohjelmisto työkaluksi	Ohjelmien hyödyntäminen käytännössä	Kiinteistöpäällikkö / Kiinteistöhuolto
	Luodaan yhtenäinen talousarvion seurantajärjestelmä kaikille hallintokunnille, tarkasteluajanjakso kuukausittain	Seurantajärjestelmän luominen	Yleishallinto
	Lupamaksujen tarkastelu säännöllisin välein	Tarkastetaan lupamaksujen suuruus	Rakennustarkastaja / Ympäristösihteeri
	Konetyötuntien järjestelmällinen seuranta kunnossapidossa, myös kunnan omien koneiden. Vertailukelpoisen mittariston luominen katujen kunnossapidon seurantaan. Toiminnan tehostaminen sen ohjaamana.	Seurantajärjestelmän luominen	Kunnan rakennusmestari
Ajanmukaiset toimintatavat muuttuvassa toimintaympäristössä	Kiinteistöjen huollon toiminnan parantaminen, ohjelmisto työkaluksi	Ohjelmien hyödyntäminen käytännössä	Kiinteistöpäällikkö / Kiinteistöhuolto
	Vuokrakohteet paremmin esille, kunnan kotisivuille	Uudet kotisivut	Yleishallinto
	Katuvalaistusomaisuuden ja huollon hallinta. Aineistojen digitointi ja lisäselvitykset hallintajärjestelmän rakentamisesta.	Järjestelmän luominen	Kunnan rakennusmestari
Investointien suunnitelmallisuus	Kuntokartoitukset ja PTS kiinteistöille	Suunnitelmien laatinen	Kiinteistöpäällikkö
	Selvitetään eri hallintokuntien tulevat investoinnit aikatauluineen ja sen jälkeen tehdään niistä mahdollisimman tarkat kustannusarviot	Investointikohteiden selvittäminen	Tekninen johtaja
	Investointien toteuttamisen ja kunnan talouden resurssien selvittäminen usealle vuodelle eteenpäin	Investointikohteiden selvittäminen	Tekninen johtaja
Omaisuuuden järkipäiväinen hallinta	Maaomaisuuden hallinnan ohjelman hankkiminen	Ei toimenpiteitä 2019	Maanmittausinsinööri
	Kiinteistöjen salkutuksen jatkuva seuranta ja sen toimeenpano Kunnan vuokrattavat asunnot ja muut tilat	Salkutuksen päivittäminen teknisessä lautakunnassa Vuokrien säännöllinen tarkistaminen	Yleishallinto / Tekninen hallinto

Valtuusto on hyväksynyt kärkitavoitteen painopisteeksi sen, että kunnan taseessa on ylijäämää, kuntakonsernin tulos on positiivinen joka vuosi. Hallintokuntien tulee laatia tarkentavia mittareita kärkitavoitteen saavuttamiseksi.

4 INVESTOINTIOSA

Investointiosassa esitetään investointihankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottaminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointeihin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot.

Tekninen lautakunta on käsitellyt kokouksessaan 15.11.2018 vuoden 2019 investointihankkeet ja alustavan suunnitelman investoinneista suunnitteluvuosille 2020 – 2021. Investointiosan mukaan vuonna 2019 investointien bruttomenot ovat 4,125 milj. euroa, rahoitusosuudet ja muut tulot ovat 55.000 euroa, nettoinvestointien määrä on siten 4,070 milj. euroa.

Vuoden 2019 suurin investointimeno on uuden Matin ja Liisan alakoulun KVR-urakan aloittaminen. Tarjoukset uudesta koulusta saadaan tammikuussa 2019, minkä jälkeen alkaa varsinainen suunnittelu valitun KVR-urakoitsijan kanssa yhteistyössä. Rakennustöiden aloittaminen ja valmistuminen perustuu urakoitsijan laatimaan aikatauluun. Sen vuoksi on vuodelle 2019 tulevia investointimenoja vaikea arvioida tässä vaiheessa.

Toinen suurempi kiinteistöihin kohdistuva investointi on Varpaisjärven liikuntahallin vesikaton ja perustusten peruskorjaus. Tämä hanke siirtyi vuodelta 2018 vuodelle 2019.

Loppuvuotena 2019 on aloitettava Matin ja Liisan koulun Siren'n, D-talon ja Monarin liikuntaosan eruskorjausten suunnittelu, jotta suunnitelmat valmistuisivat ajoissa urakkakilpailua varten. Näiden rakennusten peruskorjaus on tarkoitus toteuttaa uuden alakoulun valmistumisen jälkeen.

Katujen peruskorjaukset muodostavat lähes yhtä suuren menoerän vuoden 2019 investoinneista. Keväällä jatketaan Kunnanrannan alueen katujen peruskorjausta. Vuodelle 2019 jää vielä Liisankujan, Marinkujan, Niinankujan ja Lukkarinkujan peruskorjaukset. Suurin ja hankalin osa Kunnanrannan alueen kaduista korjattiin kuitenkin vuoden 2019 aikana. Kaikkien katujen päällystystyöt tehdään syksyllä 2019.

Suurin yksittäinen kadun peruskorjaus on Juustolantien korjaus. Se täytyy tehdä ennen kuin Valio Oy ryhtyy toteuttamaan investointeja nykyisen Juustolan tontilla. Tarkoitus on korjata kadun perusrakennetta, liikenneturvallisuutta ja vesihuolto.

Muita pienempiä investointikohteita ovat kiinteistöautomaation uusimisen jatkaminen kunnan kiinteistöissä, Pumppurannantien, Ystintien, Tuomaantien, Petäiköntien ja Pyykkärintien korjaukset ja päällystykset, Juhani Ahon tien alikulkutunnelin luiskien korjaukset sekä katujen peruskorjauksien suunnittelu.

Kesällä 2019 korjataan Valio Areenan juoksuradan rakenteita, uusitaan kentän välineistöä ja hankitaan uusi jääkone liikuntalaitokselle sekä uudet ruohonleikkurit liikuntalaitokselle ja kiinteistökeskukselle. Lapinlahden kirjastolle hankitaan samanlaiset itsepalvelukirjaston laitteet kuten Varpaisjärvelle on hankittu vuonna 2018. Jussinpihan ja Varsakellon päiväkotien aidat tulee uusia.

Muissa pitkävaikutteisissa menoissa ovat määrärahat atk-verkon uusimiseen kunnan kiinteistöissä, Dynasty tiedonohjausjärjestelmä ohjelman hankkimiseen ja Portaanpääntien katualuekorvaukset. Kiinteistöjen myyntiin ja ostoihin on varattu määrärahat.

4.1 Investoinnit hankkeittain															
						85									
INVESTOINNIT 2019	Investointikohteita 2019			Esitys TA-2019			Suunnitteluvuodet 2020-2021, 2022 ja myöhemmin, alustava suunnitelma								
Esitys kunnanhallitukselle 26.11.2018	Menot	Tulot	Nettomenot	Menot	Tulot	Nettomenot	Menot	2020 Tulot	Nettomenot	Menot	2021 Tulot	Nettomenot	Menot	2022 ja myöhemmin Tulot	Nettomenot
KIINTEISTÖKESKUS															
Kiinteistöautomaation uusiminen koko kiinteistökannassa	30 000		30 000	30 000		30 000	30 000		30 000						
Matin ja Liisan koulu, KVR-urakka	8 500 000		8 500 000	2 000 000		2 000 000	6 500 000		6 500 000						
Siren, D-talo ja Monari, peruskorjauksen suunnittelu	150 000		150 000	30 000		30 000	120 000		120 000						
Siren, D-talo ja Monari, peruskorjaus	13 000 000		13 000 000							7 000 000		7 000 000	6 000 000		6 000 000
Liikuntahalli (V:järvi), peruskorjaus (vesikatto ja ulkopuoli)	290 000		290 000	290 000		290 000									
KAAVATIET															
Juustolantien ja Pumpurannan peruskorjaus	912 000		912 000	872 000		872 000	40 000		40 000						
Harkkokujan, Kaivotien, Pekka Halosentien (keskiosa) peruskorjaus	290 000		290 000				290 000		290 000						
Pekka Halosentie väli Juhani Ahontie - Kivistöntie	45 000		45 000							45 000		45 000			
Pumpurannatie välillä Kivistöntie - Juhani Ahontie	60 000		60 000	60 000		60 000									
Kunnanrannan kadut, peruskorjaus, 2. vaihe	487 000		487 000	487 000		487 000									
Ystintien peruskorjaus	45 000		45 000	45 000		45 000									
Asematien päällystys	150 000		150 000							150 000		150 000			
Leppäsyjäsentien peruskorjaus	60 000		60 000							60 000		60 000			
Tuomaantie, Petäikötie, Pyykkärintie, päällystys	40 000		40 000	40 000		40 000									
Juhani Ahontien alikulkutunnellin korjaus	16 000		16 000	16 000		16 000									
Berliinin yritysalueen katujen peruskorjaukset	600 000	360 000	240 000				600 000	360 000	240 000						
Eemil Halosentie väli Juhani Ahontie - Linnansalmentie	75 000		75 000							75 000		75 000			
Puurusentien asfaltointi	31 000		31 000										31 000		31 000
Matin ja Liisantie, Ukko-Paavontie korjaus + asfaltointi	80 000		80 000							80 000		80 000			
Tehtaantie, peruskorjaus	210 000		210 000							210 000		210 000			
Nerkoon asemakaavan kaavateiden suunnittelu	15 000		15 000							15 000		15 000			
Nerkoon asemakaava katujen rakentaminen	150 000		150 000										150 000		150 000
Katujen peruskorjauksen suunnittelu	30 000		30 000	30 000		30 000									
PUISTOT JA YLEISET ALUEET, LIIKUNTA															
Lapinlahden kirkonkylän ulkoilureitistöjen rakentaminen	30 000		30 000							15 000		15 000	15 000		15 000
Väärnin vierasvenesataman kunnostus	40 000		40 000							20 000		20 000	20 000		20 000
Vesistökuunnostuskohde, suunnittelu	15 000		15 000				15 000		15 000						
Liikuntalaitoksen jääkone	15 000		15 000	15 000		15 000									
Valio Areena, starttipistooli, alastulopatjat, juoksuradan reunat, muokarihäkin verkot	25 000		25 000	25 000		25 000									
Junamontun hiekkakentän peruskorjaus (tekonurmi)	300 000	75 000	225 000				300 000	75 000	225 000						
Ruohonleikkuri	15 000		15 000	15 000		15 000									
KOULUTOIMI, SIVISTYS															
Itsepalvelukirjasto (Lapinlahti)	35 000	15 000	20 000	35 000	15 000	20 000									
TERVEYS / PERHEOSASTO															
Päiväkotien aidat (Jussinpiha ja Varsakello)	25 000		25 000	25 000		25 000									
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT															
Dynastyn tiedonohjausjärjestelmä	20 000		20 000	20 000		20 000									
ATK-verkon uusimista kunnan kiinteistöissä	20 000		20 000	20 000		20 000									
Katualuekorvaukset, Portaapääntie	30 000		30 000	30 000		30 000									
KIINTEISTÖJEN HANKINTA JA MYYNTI															
Kiinteistöjen myynti (maa- ja metsätilat)		40 000			40 000	-40 000		40 000	-40 000		40 000	-40 000		40 000	-40 000
Kiinteistöjen osto (maa- ja metsätilat)	40 000			40 000		40 000	40 000		40 000	40 000		40 000	40 000		40 000
Yhteensä				4 125 000	55 000	4 070 000	7 935 000	475 000	7 460 000	7 710 000	40 000	7 670 000	6 256 000	40 000	6 216 000

5.1. Talousarvioehdotus tulosalueittain 2019

	TAE2019	Josta	TA 2018	muutos	TAE2019	TA 2018	muutos	TAE2019	TA 2018	muutos	
Menot	Menot	henkilöstö- menot	Menot	eur	Tulot	Tulot	eur	Nettomeno	Nettomeno	eur	
VAALIT	-60 061	-50 241	-60 668	-607	32 618	33 314	-696	-27 443	-27 354	89	0,0
TARKASTUSTOIMI	-27 837	-12 237	-23 742	4 095	0	0	0	-27 837	-23 742	4 095	-17,25
YLEISHALLINTO	-2 941 082	-934 882	-2 813 273	127 809	181 425	178 702	2 723	-2 759 657	-2 634 571	125 086	-4,75
KEHITTÄMISPALVELUT	-174 268	-38	-241 437	-67 169	0	0	0	-174 268	-241 437	-67 169	27,82
TYÖLLISTÄMINEN	-1 382 268	-547 568	-1 518 948	-136 680	165 000	165 000	0	-1 217 268	-1 353 948	-136 680	10,09
PROJEKTIT	-134 700	0	-162 970	-28 270	0	33 480	-33 480	-134 700	-129 490	5 210	-4,02
SOSIAALITYÖ	-1 994 229	-521 329	-2 109 781	-115 552	61 500	70 500	-9 000	-1 932 729	-2 039 281	-106 552	5,22
VAMMAIS- JA KEH.VAMMAPALV.	-4 350 899	-953 999	-4 174 875	176 024	127 900	97 380	30 520	-4 222 999	-4 077 495	145 504	-3,57
PERUSTERVEYDENHUOLTO	-8 418 145	-5 922 715	-8 283 727	134 418	1 460 200	1 502 300	-42 100	-6 957 945	-6 781 427	176 518	-2,60
ERIKOISSAIRAANHOITO	-13 739 580	-98 035	-13 821 185	-81 605	0	0	0	-13 739 580	-13 821 185	-81 605	0,59
VANHUSPALVELUT	-8 970 386	-7 714 056	-8 511 581	458 805	2 406 010	2 429 700	-23 690	-6 564 376	-6 081 881	482 495	-7,93
RUOKAPALVELU	-1 810 557	-852 077	-1 891 490	-80 933	50 800	55 300	-4 500	-1 759 757	-1 836 190	-76 433	4,16
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO	-300 885	0	-276 428	24 457	0	0	0	-300 885	-276 428	24 457	-8,85
PERUSOPETUS	-7 631 740	-5 734 213	-7 447 451	184 289	355 530	342 500	13 030	-7 276 210	-7 104 951	171 259	-2,41
LUKIO	-1 330 467	-1 116 647	-1 326 960	3 507	100 400	100 200	200	-1 230 067	-1 226 760	3 307	-0,27
KULTT. JA NUORISOPALVELUT	-1 404 711	-1 052 986	-1 368 690	36 021	215 021	203 760	11 261	-1 189 690	-1 164 930	24 760	-2,13
VARHAISKASVATUS	-3 806 062	-2 884 814	-3 806 545	-483	430 300	467 400	-37 100	-3 375 762	-3 339 145	36 617	-1,10
TUKIPALVELUT	-361 745	-323 985	-303 966	57 779	66 862	46 500	20 362	-294 883	-257 466	37 417	-14,53
TEKNISET PALVELUT	-4 839 698	-1 506 015	-4 767 649	72 049	1 451 345	1 441 440	9 905	-3 388 353	-3 326 209	62 144	-1,87
YMPÄRISTÖPALVELUT	-933 910	-199 456	-921 842	12 068	101 500	101 400	100	-832 410	-820 442	11 968	-1,46
YHTEENSÄ	-64 613 230	-30 425 293	-63 833 208	780 022	7 206 411	7 268 876	-62 465	-57 406 819	-56 564 332	842 487	-1,49

5.2 Tuloslaskelma (ulkoinen) ja tunnusluvut 2019 - 2021

Tuloslaskelmaosan yhteydessä esitetään tulo-rahoituksen riittävyyttä mittaavat tunnusluvut. Alla oleva tuloslaskelma sisältää ulkoiset toimintatuotot ja –kulut.

Tuloslaskelma €(ulkoinen) tunnusluvut

	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Toimintatulot	7 894 414	7 268 876	7 206 411	7 242 440	7 278 650
Myyntituotot	1 302 776	1 295 944	1 247 608		
Maksutuotot	4 202 834	4 111 860	4 150 460		
Tuet ja avustukset	778 866	551 480	516 023		
Muut toimintatuotot	1 609 938	1 309 592	1 292 320		
Toimintamenot	-65 480 757	-63 853 208	-64 613 230	-64 936 290	-65 260 900
Henkilöstökulut	-31 407 772	-29 503 399	-30 425 293		
Palvelujen ostot	-25 315 472	-25 956 751	-25 730 484		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 264 444	-4 095 420	-4 145 841		
Avustukset	-3 587 065	-3 325 770	-3 293 450		
Muut toimintamenot	-906 004	-971 868	-1 016 432		
Toimintakate	-57 586 343	-56 584 332	-57 406 819	-57 406 819	-57 982 250
Verotulot	29 397 822	29 375 700	30 450 550	30 785 500	31 280 000
Valtionosuudet	31 179 123	30 100 880	29 244 740	28 952 290	28 952 290
Rahoitustulot ja -menot	1 079 073	837 000	837 000	810 000	745 000
Korkotulot	483 734	445 000	445 000		
Muut rahoitustulot	843 921	670 000	670 000		
Korkomenot	-246 354	-265 000	-265 000		
Muut rahoitusmenot	-2 229	-13 000	-13 000		
Vuosikate	4 069 674	3 729 248	3 125 471	2 853 940	2 995 040
Poistot ja arvonalentumiset	-2 805 955	-2 768 273	-2 689 725	-2 770 000	-2 960 000
Suunnitelman muk. poistot	-2 808 910	-2 768 273	-2 689 725		
Arvonalentumiset	2 955				
Tilikauden tulos	1 263 720	960 975	435 746	83 940	35 040
Poistoeron vähennys	58 839	58 680	58 680	58 680	58 680
Tilikauden yli/alijäämä	1 322 709	1 019 655	494 426	142 620	93 720
Tunnusluvut					
Toimintatulot/Toimintamenot %	12,1	11,4	11,2	11,2	11,2
Vuosikate/Poistot %	145,0	134,7	116,2	103,0	101,2
Vuosikate, €/asukas	420	385	322	294	309
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	105	210	261	276	285
Asukasmäärä	9 694	9 692	9 692	9 692	9 692

5.3 Rahoituslaskelma ja tunnusluvut 2019 – 2021

Talousarvion rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Välisummana esitetään Toiminnan ja investointien rahavirta. Ylijäämäinen rahasumma osoittaa, että investoinnit rahoitetaan kokonaan tulo-rahoituksella, investointien rahoitusosuuksilla ja omaisuuden myynnillä. Negatiivinen välisumma osoittaa määrän, joka on rahoitettava pääomarahoituksella. Mainitun välisumman ja rahoituksen rahavirran yhteenlaskettu määrä osoittaa budjetoitujen rahavirtojen kokonaisvaikutuksen kunnan maksuvalmiuteen.

Rahoituslaskelma € (ulkoiset) ja tunnusluvut

	TP 2017	TA 2018 muutettu	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Toiminnan rahavirta	3 577 132	3 729 248	3 125 471	2 835 970	2 995 040
Vuosikate	4 069 674	3 729 248	3 125 471		
Tulorah.korjaukset	-492 542				
Investointien rahavirta	-926 666	-5 004 000	-4 070 000	-7 460 000	-7 670 000
Investointimenot	-1 330 187	-5 064 000	-4 125 000	-7 935 000	-7 710 000
Rahoitusosuudet investointeihin	17 821	60 000	55 000	475 000	40 000
Pys.vast.hyöd.luov.v	385 700				
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 650 466	-1 247 752	-944 529	-4 606 060	-4 674 960
Rahoituksen rahavirta	-2 500 581	2 220 186	1 300 027	4 855 460	4 994 230
Antolainauksen muutos					
Antolainauksen lisäys					
Antolainojen vähennys	20 020				
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisen lisäys	1 300 000	5 000 000	4 070 000	7 460 000	7 670 000
Pitkäaikaisen vähennys	-2 577 701	-2 779 814	-2 769 973	-2 604 540	-2 675 770
Lyhytaikaisen muutos					
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 242 900				
Rahavarojen muutos	149 885	945 434	355 498	249 400	319 270
Lainamäärä €/as	3 015	3 059	3 224	3 725	4 240
Lainamäärä €	29,2 milj.	30,2 milj.	31,2 milj.	36,1 milj.	41,1 milj.
Lainanhoitokate	1,5	1,3	1,1	1,1	1,1

Kunnan lainamäärä talousarviovuoden alussa on noin 30,2 miljoonaa euroa (3.059 eur/as). Pitkäaikaisten lainojen määrä kasvaa, koska uutta lainaa nostetaan kuin 4,0 milj. euroa ja lainojen lyhennykset ovat 2,7 milj. euroa. Talousarviovuoden päättyessä lainamäärä olisi noin 31,2 miljoonaa euroa (3.224 eur/as). Mikäli talousarvio ja investointiohjelma toteutuvat esityksien mukaisena.

Investoinnit kasvavat suunnitteluvuosina 2020 - 2022, kun uuden Matin ja Liisan koulun rakentaminen aloitetaan sekä Sirenin, D-talon ja Monarin liikuntaosan peruskorjaukset aloitetaan. Velkamäärä kasvaa merkittävästi, koska rakentaminen rahoitetaan lainarahalla.

Liite 6

LAPINLAHDEN KUNTA

6.1 Organisaatiokaavio ja talousarviorakenne 1.1.201

12 Keskusvaalilautakunta
14 Tarkastuslautakunta
16 Kunnanhallitus
20 Palvelulautakunta
40 Tekninen lautakunta
45 Ympäristölautakunta

LAPINLAHDEN KUNTA**Organisaatiokaavio ja talousarviorakenne 1.1.2019**

LAPINLAHDEN KUNTA

HALLINTOKESKUS

Keskusvaalilautakunta
Tarkastuslautakunta
Kunnanhallitus

SOSIAALI- JA TERVEYSOSASTO

Palvelulautakunta

SIVISTYSOSASTO

Palvelulautakunta

TEKNINEN OSASTO

Tekninen lautakunta
Ympäristölautakunta

LAPINLAHDEN KUNTA

Organisaatiokaavio ja talousarviorakenne ta 2019

Tulosalue	TY	Kustannuspaikka	Toiminto	Projekti	Kohde
11 KESKUSVAALILAUTAKUNTA					
120 Vaalit					
	1210	Vaalit			
		1211	Vaalit		
			5000	Eduskuntavaalit	
			5001	EU-vaalit	
			5002	Presidentin vaalit	
			5003	Kunnallisvaalit	
			5004	Maakuntavaalit	
14 TARKASTUSLAUTAKUNTA					
140 Tilintarkastus					
		1410	Tilintarkastus		
			1411	Tilintarkastus	
16 KUNNANHALLITUS					
160 Yleishallinto					
		1600	Luottamushenkilöhallinto ja yleisjohto		
			1601	Luottamushenkilöhallinto	
			5010	Valtuusto	
			5011	Kunnanhallitus	
			5012	Toimikunnat	7000 Henkilöstöjaosto
			1602	Yleisjohto	
			5020	Kunnanjohtaja ja hallintojohtaja	
			5021	Edustus ja suhdetoiminta	
		1610	Keskushallinto		
			1611	Toimistopalvelut	
			5031	Laskutettavat työt	
			1612	Keskitetty atk	
		1620	Taloustoimi		
			1621	Talouspalvelut	
			1622	Verotus	
		1630	Henkilöstöhallinto		
			1631	Palkkahallinto	
			1632	Työterveyshuolto	
			1633	Muu henkilöstöhallinto	
			5041	TYHY-toiminta	
			5042	Henkilöstön muistaminen	
			5043	Henkilöstön koulutus	
			5044	Virkistystoiminta	
			5045	Työsuojelu	
			5046	Luottamusmiestoiminta	
			5047	Kohdentamattomat eläkevastuut	
		1640	Muu yleishallinto		
			1641	Muu yleishallinto	
			5051	Jäsenmaksut ja osuudet	
			5052	Sponsorisopimukset	
			5053	Muut menot	
			1642	Maaseutu	
			1643	Lomitus	

1645 Avustukset

1647 Avustukset

5056 Toiminta-avustukset

5057 Kulttuuriavustukset

5058 Liikunta-avustukset

5059 Nuorisoavustukset

161 Kehittämispalvelut**1650 Asuminen**

1651 Asuminen

1652 Elinkeinotoimi

1656 Elinkeinotoimi

1655 Joukkoliikenne

1657 Joukkoliikenne

1658 Kehittämishankkeet

1659 Kehittämishankkeet

5062 Amm. Koul. Omistajaohjaus

162 Työllistäminen**1660 Työllistäminen**

1661 Tukityöllistäminen

5071 Työyksiköt eri toiminnoille

1662 Nuorten kesätyöllistäminen

1663 Kuntouttava työtoiminta

1664 Passiivinen työmarkkinatuki

163 Projektit**1670 Projektit**

1671 Itse hallinnoitavat projektit

5086 Eu-projektit

5087 Muut projektit

1672 Muiden hallinnoimat

5086 Eu-projektit

5087 Muut projektit

7002 Tukikelpoinen

7003 Ei tukikelpoinen

7005 Flat rate

6005 Pohjois-Savon markkinointihanke

6008 Lasten paikall. Harrastustoimi

6009 Alueellinen tiedonohjaussuunnitelma

2110 Harkinnanvaraiset palvelut

- 2111 SHL-kuljetuspalvelut
- 2112 Sopeutumisvalmennus
- 2113 Välineet, koneet ja laitteet (HV VPL))
- 2114 Muut harkinnanvaraiset avustukset (VPL)
- 2115 Omaishoidontuki alle 65 v

2120 Erityishuollon asumispalvelut

- 2121 Eevala
- 2122 Paavon ja Liisan kodin kehitysvammaisten asumisyksikkö
- 2123 Muut KV-asumispalvelut
- 2124 KV-perhehoito

2130 Erityishuollon päivä- ja työtoiminta

- 2131 Jussinpihan toimintakeskus
- 2132 Varpaisjärven toimintakeskus
- 2133 KV-päivä- ja työtoiminnan ostopalvelut

2040 Muu erityishuolto

- 2141 Avohuollon ohjaus
- 2142 Muut erityishuollon palvelu- ja tukitoimet
- 2143 Erityishuollon aamu- ja iltapäivähoito

2150 Vaalijalan erityishuolto

- 2151 Vaalijalan laitoshoidto
- 2152 Muut Vaalijalan palvelut

LAPINLAHDEN KUNTA

Organisaatiokaavio ja talousarviorakenne ta 2019

Tulosalue	TY	Kustannuspaikka	Toiminto	Projekti	Kohde
220			Perusterveydenhuolto		
	2200		Avohoito		
		2201	Poliklinikka		
			5146 Vastaanotto		
			5147 Tartuntataudit		
			5148 Ilmaisjakelu		
			5149 Työttömien terveystarkastukset		
		2202	Neuvola-, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto		
			5150 Äitiys- perhesuunnittelu- ja lastenneuvola		
			5151 Kouluterveydenhoito		
		2203	Työterveyshuolto		
		2204	Perhe- ja mt-neuvola		
			5152 Perheneuvola		
			5153 MT-neuvola		
	2210		Erytistoiminnot		
		2211	Erytistoiminnot		
			5154 Röntgen		
			5155 Fysioterapia		
			5156 Lääkinnällinen kuntoutus		
			5157 Puheterapia		
			5158 Ravitsemusterapia		
			5159 Sairaankuljetus		
			5160 Lääkekeskus		
			5168 Laboratorio		
	2220		Tukipalvelut		
		2221	Keskusvarasto		
		2222	Tk.n huolto ja siivous		
			5161 Välinehuolto		
			5162 Laitehuolto		
			5163 Avosiivous		
		2223	Terveysthuollon hallinto		
	2230		Perusterveydenhuollon laitoshoido		
		2231	Vuodeosasto 1		
	2235		Hammashuolto		
		2236	Hammashuolto		
230			Erikoissairaanhoito		
		2300	Erikoissairaanhoito		
			2301 Sh-piiri		
			2302 Ylä-Savon Sote ky		
			2303 Muu esh		
240			Vanhuspalvelut		
		2400	Kotihoito		
			2401 Kotihoito		
			2402 Kotisairaala		
			2403 Kotihoidon tukipalvelut		
			7030 Leasingauto		
			7035 Ateriapalvelut		
			7036 Kauppa- ja asiointipalvelut		
			7037 Kotihoidon siivouspalvelut		
			7038 Saunapalvelut		
			7039 Sotainvalidien palvelut		

2410 Ennalta ehkäisevät palvelut	7040 Turvapuhelimet
2411 Päivätoiminta	
5164 Jussinpihan vanhusten päivätoiminta	
5165 Vj:n vanhusten päivätoiminta	
2412 Ikäihmisten neuvola	
2413 Palveluohjaus ja omaishoito	
5166 Omaishoidon tuki	7045 Omaishoidon tuki yli 65 v
	7046 Sotainvalidien omaishoito
5167 Vanhusten perhehoito	
2420 Asumispalvelut	
2421 Palveluasuminen	7053 Muu palveluasuminen
	7047 Haminamäen palvelutalo
2422 Tehostettu palveluasuminen	7048 Jukola dementiayksikkö
	7049 Kotipiha
	7054 Muu tehostettu palv.asumi.
	7055 Kielo
2423 Kuntoutus- ja arviointiyksikkö	
2430 Vanhusten laitoshoido	
2331 Vanhusten laitoshoido	7056 Lapinlahden hoivaosasto
	7057 Muu vanhusten laitoshoido
2440 Yhteiset toiminnot	
2440 Vanhuspalvelujen yhteiset	7001 Vanhusneuvosto
250 Ruokapalvelu	
2500 Ruokapalvelu	
2501 Kouluruokailu	7059 Monitoimitalon keittiö
	7060 Vj kirkonkylän keittiö
2511 Muu ruokapalvelu	7061 TK.n ravintokeskus
2521 Ruokapalvelun yhteiset toiminnot	7062 Vj:n palvelukeskuksen keittiö
260 Ympäristöterveydenhuolto	
2600 Ympäristöterveydenhuolto	
2601 Terveysvalvonta	
2602 Eläinlääkintähuolto	

3220 Musiikkiopisto
3212 Musiikkiopisto

3230 Muu kulttuuritoiminta
3221 Muu kulttuuritoiminta
5181 Kulttuuripalvelut
5182 Matkailu
5208 Museot

3240 Nuorisotyö
3231 Nuorisotyö
5183 Nuorisoforum
5184 Nuorisotyö
3233 Etsivä nuorisotyö

7073 Lapari
7074 Varpaisjärven nuorisotila
7085 Nuorisotyö yhteiset

330 Varhaiskasvatus

3300 Päivähoito
3301 Päiväkodit

7075 Alapitkän päiväkoti
7076 Jussinpihan päiväkoti
7077 Muksulan päiväkoti
7078 Nerkoon päiväkoti
7079 Rovastilan päiväkoti
7080 Varpaisjärven päiväkoti
7081 Phoito, muut kunnat

3310 Perhepäivähoito
3311 Perhepäivähoito
5185 Perhepäivähoito
5186 Kolmiperhepäivähoito
5187 Ryhmäperhepäivähoito

3320 Muu lasten päivähoito
3321 Muu lasten päivähoito
5188 Erytispäivähoito
5189 Lastenhoidon tuet

3330 Esiopetus
3331 Esiopetus

7075 Alapitkän esiopetus
7078 Nerkoon esiopetus
7079 Rovastilan esiopetus
7080 Varpaisjärven esiopetus

3340 Sivistysosaston yhteiset toiminnot
3343 Yhteiset toiminnot päivähoito ja esiopetus

340 Tukipalvelut

3400 Koulujen yhteiset toiminnot
3401 Koulutapaturmat
3402 Hallinto sivistysosasto
3403 Hankkeet

3410 Oppilashuolto
3411 Oppilashuolto
5190 Koulupsykologi
5191 Koulukuraattori

7013 Liikuntahalli
7014 Monitoimitalo
7015 Moottorikelkkareitti
7016 Muut liikuntapaikat
7017 Ensilumen latu
7018 Vj:n kentät ja kaukalot

4033 Liikuntatapahtumat

7020 Muut liikuntatapahtumat
7021 Paulintaival
7022 Uimakoulut
7023 Eliittikisat

45 YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

450 Ympäristöpalvelut

4510 Rakennusvalvonta

4511 Rakennusvalvonta

5206 Rakennusvalvonta

5207 Korjausneuvonta

4520 Ympäristönsuojelu

4521 Ympäristönsuojelu

4530 Ympäristöpalveluiden yhteiset

4531 Yhteiset toiminnot

4540 Palo- ja pelastustoimi

4541 Palo- ja pelastustoimi

4542 Vss-toimi